

GMINA
GRODZISKO
DOLNE

KONCEPCJA SMART VILLAGE GMINY GRODZISKO DOLNE

Rozwój • Innowacja • Wspólnota

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	4
1. Metodyka i opis procesu opracowania koncepcji, w tym przeprowadzenia konsultacji z lokalną społecznością	5
1.1. Podstawa opracowania	5
1.2. Założenia metodologiczne	5
1.3. Organizacja prac nad Koncepcją	6
1.4. Partnerzy zaangażowani w opracowanie Koncepcji	8
2. Diagnoza i charakterystyka obszaru objętego Koncepcją.....	10
2.1. Położenie i podział administracyjny Gminy Grodzisko Dolne	10
2.2. Ludność i struktura osadnicza	12
2.3. Uwarunkowania przyrodnicze i krajobrazowe.....	12
2.4. Dziedzictwo kulturowe i lokalna tożsamość	14
2.5. Infrastruktura komunikacyjna, rekreacyjna i turystyczna.....	14
2.6. Potencjał cyfrowy i dostępność technologii	17
2.7. Kluczowi lokalni partnerzy i aktywność społeczna	18
2.8. Wyniki ankiety i prekonsultacji społecznych	18
Ogólna ocena jakości życia i bezpieczeństwa.....	19
Najważniejsze obszary wymagające poprawy.....	19
Grupy wymagające szczególnej uwagi	20
Mobilność piesza, rowerowa i rekreacyjna	21
Turystyka, lokalne atrakcje i dziedzictwo.....	21
Technologie cyfrowe i rozwiązania smart	22
Środowisko i klimat	22
Ocena potrzebnych przedsięwzięć.....	22
Gotowość do dalszego udziału mieszkańców	23
2.9. Kluczowe problemy, potrzeby i potencjały rozwojowe.....	23
2.10. Wnioski diagnostyczne dla projektu flagowego.....	25
3. Analiza SWOT	25
3.1. Mocne strony	26
3.2. Słabe strony	27
3.3. Szanse.....	27
3.4. Zagrożenia.....	28
3.5. Wnioski strategiczne z analizy SWOT	28
4. Wizja i cele Koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne	29
4.1. Wizja rozwoju Gminy Grodzisko Dolne w formule Smart Village	29
4.2. Cele szczegółowe Koncepcji	30
5. Lista projektów, które będą się składać na realizację koncepcji, uwzględniających komponent cyfrowy, środowiskowy lub klimatyczny	32
5.1. Uzasadnienie realizacji projektu.....	33
5.2. Problemy, na które odpowiada projekt	34
5.3. Cel projektu i grupy użytkowników.....	35
5.4. Karta informacyjna projektu flagowego	36

5.5. Działania uzupełniające	45
6. Plan włączenia społeczności lokalnej w realizację koncepcji	46
6.1. Cel i założenia włączenia społeczności lokalnej	47
6.2. Zasady prowadzenia działań partycypacyjnych	47
6.3. Rola sołtysów i rad sołeckich	48
6.4. Komunikacja, współpraca z partnerami i monitorowanie udziału społeczności.....	48
7. System wdrażania, zarządzania i utrzymania koncepcji.....	50
7.1. Zasady wdrażania koncepcji.....	50
7.2. Struktura zarządzania projektem flagowym.....	51
7.3. Przygotowanie formalne i prawo do dysponowania nieruchomościami.....	52
7.4. Model utrzymania infrastruktury i narzędzi cyfrowych	52
7.5. Zarządzanie ryzykiem i trwałość projektu.....	53
7.6. Rozwój i aktualizacja projektu po realizacji	54
8. Finansowanie realizacji koncepcji	55
8.1. Zasady finansowania projektu flagowego.....	55
8.2. Podstawowe źródła finansowania	56
8.3. Szacunkowy montaż finansowy projektu flagowego.....	56
8.4. Finansowanie działań uzupełniających.....	57
8.5. Koszty przygotowania, uruchomienia i utrzymania rezultatów.....	58
8.6. Zabezpieczenie wkładu własnego i płynności finansowej	58
9. System monitorowania, ewaluacji i aktualizacji koncepcji	59
9.1. Cel monitorowania i ewaluacji	59
9.2. Zakres i wskaźniki monitorowania	60
9.3. Źródła danych i metody zbierania informacji	61
9.4. Odpowiedzialność za monitoring i raportowanie	62
9.5. Ewaluacja efektów koncepcji	62
9.6. Działania korygujące.....	63
9.7. Aktualizacja koncepcji	63
10. Zgodność koncepcji z dokumentami strategicznymi i programowymi.....	64
10.1. Zgodność ze Strategią Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne do roku 2030	64
10.2. Zgodność z Lokalną Strategią Rozwoju LGD Ziemia Łądcucka na lata 2023-2027 ..	65
10.3. Zgodność z Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Grodzisko Dolne na lata 2023-2030	66
10.4. Zgodność ze Strategią Rozwoju Ponadlokalnego Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego.....	66
10.5. Zgodność z dokumentami regionalnymi i krajowymi	66
10.6. Zgodność z Planem Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz interwencją I.10.10.B „Inteligentna Wieś”.....	67
11. Podsumowanie i perspektywa realizacji koncepcji	67
12. Spis tabel, wykresów, rysunków i map.....	69

Gmina Grodzisko Dolne podejmuje działania na rzecz opracowania Koncepcji Smart Village, rozumianej jako oddolna i partnerska koncepcja rozwoju lokalnego, wykorzystująca nowoczesne technologie, zasoby środowiskowe, dziedzictwo kulturowe oraz aktywność mieszkańców do rozwiązywania istotnych problemów i wzmacniania potencjałów rozwojowych gminy. Koncepcja obejmuje obszar Gminy Grodzisko Dolne, ze szczególnym uwzględnieniem miejscowości Grodzisko Dolne i stanowi dokument o charakterze strategiczno-wdrożeniowym. Jej zadaniem jest wskazanie kierunków rozwoju w formule inteligentnej wsi, identyfikacja potrzeb mieszkańców oraz określenie projektów i przedsięwzięć służących poprawie jakości życia, bezpieczeństwa, dostępności usług, aktywności społecznej, ochrony środowiska, atrakcyjności turystycznej oraz promocji dziedzictwa.

Podstawą Koncepcji jest założenie, że rozwój obszarów wiejskich wymaga nie tylko modernizacji infrastruktury, lecz także jej inteligentnego, dostępnego i trwałego wykorzystania. Oznacza to łączenie inwestycji technicznych z rozwiązaniami cyfrowymi, działaniami edukacyjnymi, promocją lokalnych zasobów, aktywnym udziałem mieszkańców oraz współpracą samorządu z partnerami społecznymi i gospodarczymi. Prace nad Koncepcją prowadzono z udziałem mieszkańców, sołtysów, rad sołeckich, organizacji społecznych, jednostek OSP, szkół, przedsiębiorców oraz innych podmiotów działających na terenie Gminy Grodzisko Dolne. Istotnym elementem procesu jest rozpoznanie potrzeb i pomysłów mieszkańców poprzez ankietę diagnostyczną, konsultacje społeczne oraz spotkania robocze. Takie podejście ma zapewnić, aby planowane działania odpowiadały na rzeczywiste potrzeby lokalnej społeczności i były przez nią współtworzone.

Gmina Grodzisko Dolne posiada zasoby sprzyjające rozwojowi rekreacji, turystyki aktywnej, edukacji przyrodniczej oraz działań opartych na lokalnym dziedzictwie. Szczególne znaczenie mają: Zalew „Czyste”, wąwozy grodziskie, istniejące trasy piesze i rowerowe, walory przyrodnicze i krajobrazowe, lokalne tradycje, historia miejscowości, dziedzictwo Turków Grodziskich, aktywność organizacji społecznych oraz potencjał mieszkańców. Jednocześnie istotnym wyzwaniem pozostaje powiązanie tych zasobów w jeden spójny, rozpoznawalny i nowoczesny system. Brakuje miejsca, które w atrakcyjny sposób prezentowałoby historię, kulturę i tożsamość Grodziska Dolnego. Potencjał Zalewu „Czyste” i wąwozów grodziskich nie jest jeszcze w pełni wykorzystany jako element oferty rekreacyjnej, edukacyjnej i turystycznej. Istniejące trasy, miejsca odpoczynku, atrakcje lokalne i usługi wymagają lepszego oznakowania, promocji oraz uzupełnienia o rozwiązania cyfrowe.

W odpowiedzi na te uwarunkowania jako główny kierunek Koncepcji przyjmuje się rozwój zintegrowanego systemu rekreacji, dziedzictwa, edukacji, turystyki aktywnej i cyfrowej informacji lokalnej. Projekt flagowy Koncepcji stanowi przedsięwzięcie pn. „Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym”. Projekt zakłada stworzenie spójnego układu miejsc i tras, obejmującego Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej nad Zalewem „Czyste”, wieżę widokowo-symboliczną, małą i dużą pętlę grodziską, parki tematyczne, ścieżkę edukacyjną doliną wąwozów grodziskich, miejsca odpoczynku, oznakowanie turystyczne i edukacyjne oraz cyfrowy system informacji o lokalnych atrakcjach. Trasy i pętle rowerowe będą pełnić funkcję kręgosłupa przestrzennego projektu, łącząc poszczególne miejsca aktywności, edukacji, odpoczynku, dziedzictwa i turystyki. Infrastruktura terenowa zostanie uzupełniona o rozwiązania cyfrowe, takie jak mapy, kody QR, audioprzewodniki, treści multimedialne, film o dziejach Grodziska oraz elementy gry terenowej wykorzystującej motyw „wirtualnych Turków”.

Realizacja Koncepcji ma służyć nie tylko rozwojowi infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej. Jej celem jest również budowanie tożsamości lokalnej, wzmacnianie więzi międzypokoleniowych, zwiększenie aktywności fizycznej mieszkańców, poprawa bezpieczeństwa, rozwój edukacji regionalnej i ekologicznej, wsparcie lokalnych usług oraz budowanie atrakcyjnego wizerunku Gminy Grodzisko Dolne. Koncepcja Smart Village Gminy Grodzisko Dolne pozostaje zgodna z kierunkami rozwoju określonymi w dokumentach strategicznych Gminy.

1. METODYKA I OPIS PROCESU OPRACOWANIA KONCEPCJI, W TYM PRZEPROWADZENIA KONSULTACJI Z LOKALNĄ SPOŁECZNOŚCIĄ

1.1. PODSTAWA OPRACOWANIA

Koncepcja Smart Village Gminy Grodzisko Dolne, zwana dalej „Koncepcją”, została opracowana jako dokument lokalnego planowania rozwoju, ukierunkowany na identyfikację potrzeb mieszkańców, wykorzystanie potencjałów Gminy oraz przygotowanie przedsięwzięć odpowiadających na lokalne problemy w sposób innowacyjny, zintegrowany i partycypacyjny. Podstawę formalną opracowania Koncepcji stanowią w szczególności:

1. Uchwała Nr XXXII/197/2026 Rady Gminy Grodzisko Dolne z dnia 27 maja 2026 r. w sprawie przystąpienia do opracowania „Koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne”.
2. Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, w szczególności przepisy dotyczące zadań własnych gminy oraz konsultacji społecznych.
3. Uchwała Nr IX/64/2015 Rady Gminy Grodzisko Dolne z dnia 18 czerwca 2015 r. w sprawie określenia zasad i procedur przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Grodzisko Dolne.
4. Wytyczne szczegółowe dotyczące interwencji I.10.10 „Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi” - obszar B „Inteligentna Wieś”.
5. Strategia Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne do roku 2030.
6. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grodzisko Dolne na lata 2023-2030.
7. Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Grodzisko Dolne.

Koncepcja ma charakter strategiczno-wdrożeniowy. Nie zastępuje dokumentów planowania przestrzennego, programów sektorowych ani dokumentacji technicznej poszczególnych inwestycji. Stanowi natomiast podstawę do przygotowania i realizacji projektów odpowiadających na rozpoznane potrzeby mieszkańców, w szczególności w obszarze inteligentnej mobilności, rekreacji, turystyki lokalnej, bezpieczeństwa, dostępności cyfrowej oraz ochrony środowiska.

Obszar objęty Koncepcją Smart Village Gminy Grodzisko Dolne zamieszkuje mniej niż 20 000 mieszkańców i nie jest objęty inną koncepcją inteligentnej wsi. Koncepcja obejmuje całą Gminę Grodzisko Dolne, przy czym projekt flagowy koncentruje się przestrzennie na miejscowości Grodzisko Dolne, otoczeniu Zalewu „Czyste”, wąwozach grodziskich oraz powiązanych trasach i przestrzeniach publicznych.

1.2. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE

Przy opracowaniu Koncepcji zastosowano podejście zintegrowane, terytorialne i partycypacyjne. Oznacza to, że planowane działania nie są traktowane jako pojedyncze inwestycje infrastrukturalne, lecz jako powiązany system rozwiązań służących poprawie jakości życia mieszkańców oraz zwiększeniu atrakcyjności Gminy Grodzisko Dolne. Proces opracowania Koncepcji oparto na następujących zasadach:

1. **Podejście oddolne** - potrzeby, problemy i pomysły projektowe były identyfikowane z udziałem mieszkańców, sołectw, organizacji społecznych, lokalnych przedsiębiorców oraz innych partnerów.

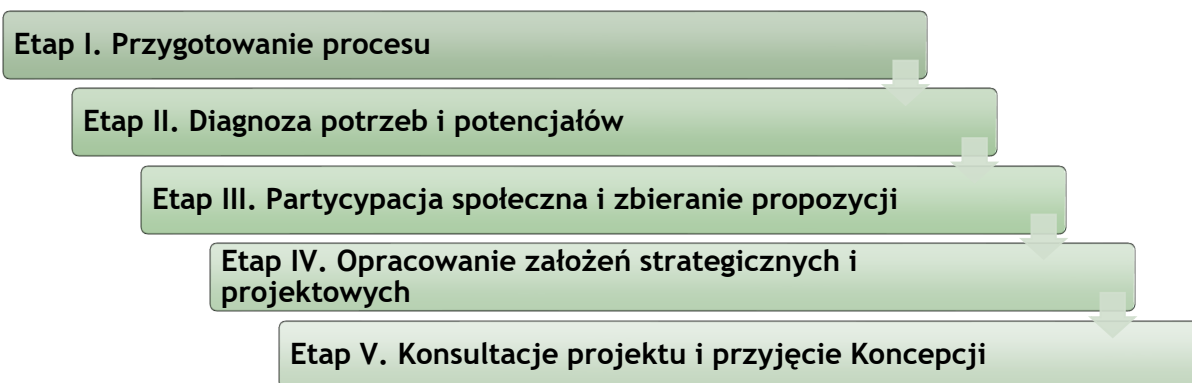
2. **Podejście terytorialne** - analizowano sytuację całej Gminy Grodzisko Dolne, z uwzględnieniem specyfiki poszczególnych miejscowości, połączeń między nimi, istniejącej infrastruktury, walorów przyrodniczych, atrakcji turystycznych i uwarunkowań przestrzennych.
3. **Podejście zintegrowane** - rozpatrywano jednocześnie kwestie mobilności, bezpieczeństwa, rekreacji, turystyki, dostępności informacji, aktywności społecznej, ochrony środowiska i adaptacji do zmian klimatu.
4. **Oparcie na danych i dokumentach źródłowych** - diagnozę przygotowano na podstawie danych statystycznych, dokumentów strategicznych Gminy, danych przestrzennych, materiałów urzędowych oraz wyników konsultacji społecznych.
5. **Realność wdrożeniowa** - przy wyborze projektów uwzględniono ich znaczenie dla mieszkańców, możliwość przygotowania technicznego i formalnego, potencjalne źródła finansowania, trwałość rezultatów oraz zdolność Gminy do późniejszego utrzymania infrastruktury.
6. **Dostępność i włączenie społeczne** - planowane działania powinny uwzględniać potrzeby różnych grup mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży, seniorów, rodzin z dziećmi, osób z niepełnosprawnościami oraz osób o ograniczonej mobilności.

W ramach Koncepcji przyjęto, że głównym kierunkiem działań będzie rozwój zintegrowanego systemu rekreacji, dziedzictwa, edukacji, turystyki aktywnej oraz cyfrowej informacji lokalnej, którego elementem łączącym będą trasy i pętle pieszo-rowerowe, a głównymi punktami: Zalew „Czyste”, Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, parki tematyczne i wąwozy grodziskie.

1.3. ORGANIZACJA PRAC NAD KONCEPCJĄ

Opracowanie Koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne zaplanowano jako uporządkowany, etapowy proces, łączący przygotowanie organizacyjne, analizę sytuacji lokalnej, udział mieszkańców oraz przygotowanie rozwiązań możliwych do wdrożenia. Poszczególne etapy tworzą spójną sekwencję działań: od zebrania danych i rozpoznania potrzeb, przez wypracowanie kierunków rozwoju i projektów, aż po konsultacje gotowego dokumentu oraz jego przedłożenie Radzie Gminy Grodzisko Dolne. Przyjęty sposób pracy zapewnia, że Koncepcja będzie oparta zarówno na dostępnych danych i obowiązujących dokumentach strategicznych, jak i na wiedzy oraz doświadczeniach mieszkańców i lokalnych partnerów. Umożliwia również stopniowe doprecyzowanie projektu flagowego, przy zachowaniu jego zgodności z diagnozą, celami Koncepcji oraz możliwościami realizacyjnymi Gminy.

Rysunek 1 - Etapy w procesie opracowania Koncepcji Smart Village

Źródło: Opracowanie własne

Etap I. Przygotowanie procesu

Pierwszy etap obejmował przygotowanie organizacyjne i merytoryczne prac nad Koncepcją. W jego ramach określono zakres dokumentu, obszar objęty Koncepcją, harmonogram działań, sposób prowadzenia konsultacji oraz podstawowe grupy interesariuszy.

W ramach etapu przygotowawczego przeprowadzono również analizę obowiązujących dokumentów strategicznych, programowych i planistycznych dotyczących Gminy Grodzisko Dolne. Pozwoliło to określić istniejące kierunki rozwoju, zidentyfikować przedsięwzięcia już planowane oraz zapewnić spójność Koncepcji z polityką rozwoju Gminy.

Etap II. Diagnoza potrzeb i potencjałów

Drugi etap obejmował przygotowanie diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej i infrastrukturalnej Gminy Grodzisko Dolne. Analiza została skoncentrowana w szczególności na:

- jakości życia mieszkańców;
- mobilności lokalnej i bezpieczeństwie ruchu;
- dostępności infrastruktury pieszej, rowerowej i rekreacyjnej;
- wykorzystaniu lokalnych zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych;
- potencjale rozwoju turystyki aktywnej;
- dostępności informacji oraz wykorzystaniu technologii cyfrowych;
- możliwościach realizacji działań proekologicznych i klimatycznych;
- potencjale partnerstw lokalnych oraz aktywności społecznej mieszkańców.

Wyniki diagnozy stanowiły podstawę do przeprowadzenia analizy SWOT, określenia celów Koncepcji oraz wyboru projektu flagowego.

Etap III. Partycypacja społeczna i zbieranie propozycji

Trzeci etap obejmował działania partycypacyjne, których celem było poznanie opinii mieszkańców, zebranie propozycji rozwiązań oraz weryfikacja potrzeb wskazanych w analizie dokumentów i danych statystycznych. W procesie zastosowano następujące formy udziału społecznego:

- formularz propozycji projektów do realizacji według wzoru zamieszczonego na stronie internetowej Urzędu Gminy Grodzisko Dolne oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Grodzisko Dolne, dostarczonego do Urzędu Gminy Grodzisko Dolne;
- możliwości składania propozycji projektów i uwag;
- anonimowej ankiety diagnostycznej dostępnej w terminie prowadzenia wstępnych konsultacji;
- otwartego spotkania, które odbyło się w dniu 24 lipca 2026 r. (piątek) o godz. 14.00 w Urzędzie Gminy Grodzisko Dolne (sala konferencyjna);
- konsultacje z sołtysami i radami sołeckimi;

- rozmowy z lokalnymi partnerami społecznymi, publicznymi i gospodarczymi;
- konsultacje robocze z przedstawicielami jednostek organizacyjnych Gminy.

Ankieta diagnostyczna była prowadzona w okresie od 17 lipca 2026 r. do dnia 31 lipca 2026 r. W badaniu udział wzięło 24 osoby. Jej wyniki przedstawiono w rozdziale 2.8. Koncepcji. Wyniki ankiety i konsultacji zostały potraktowane jako jeden z elementów diagnozy, analizowany łącznie z danymi statystycznymi, dokumentami strategicznymi, analizą przestrzenną oraz możliwościami realizacyjnymi Gminy.

Etap IV. Opracowanie założeń strategicznych i projektowych

Na podstawie diagnozy oraz wyników partycypacji społecznej opracowano kluczowe elementy Koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne, w tym analizę SWOT, wizję rozwoju, cele szczegółowe, listę projektów składających się na realizację Koncepcji w postaci jednego projektu flagowego, kartę informacyjną projektu oraz założenia dotyczące wdrażania, finansowania, monitorowania i włączenia społeczności lokalnej.

Projekt flagowy wybrano, jako zintegrowane przedsięwzięcie uwzględniając jego zgodność z potrzebami mieszkańców, znaczenie dla rozwoju Gminy, kompleksowość, skalę oddziaływania, wykorzystanie rozwiązań cyfrowych, środowiskowych i klimatycznych, możliwość pozyskania środków zewnętrznych oraz trwałość rezultatów. W wyniku analizy jako przedsięwzięcie flagowe wskazano projekt pn. „Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym”.

Etap V. Konsultacje projektu i przyjęcie Koncepcji

Projekt Koncepcji przed przyjęciem go przez Radę Gminy zostanie poddany konsultacjom społecznym. Konsultacje będą prowadzone w formie np. publikacji projektu w BIP, formularza uwag, spotkania otwartego, możliwości składania uwag pisemnie i elektronicznie. Po zakończeniu konsultacji dokonana będzie analiza zgłoszonych opinii, wprowadzono uzasadnione zmiany do dokumentu oraz przygotowano ostateczną wersję Koncepcji. Koncepcja zostanie następnie przedłożona Radzie Gminy Grodzisko Dolne do zatwierdzenia.

1.4. PARTNERZY ZAANGAŻOWANI W OPRACOWANIE KONCEPCJI

Koncepcja została przygotowana w formule partycypacyjnej, przy udziale przedstawicieli lokalnej społeczności oraz podmiotów działających na terenie Gminy Grodzisko Dolne, w tym miejscowości Grodzisko Dolne. Do udziału w procesie opracowania dokumentu włączono lub zaproszono w szczególności mieszkańców, Radę Gminy, Wójta Gminy Grodzisko Dolne i pracowników Urzędu Gminy, sołtysów i rady sołeckie, jednostki organizacyjne Gminy, szkoły i placówki oświatowe, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, koła gospodyń wiejskich, jednostki ochotniczych straży pożarnych, kluby sportowe, podmioty działające w obszarze kultury, rekreacji, sportu i dziedzictwa lokalnego, lokalnych przedsiębiorców, gospodarstwa agroturystyczne, podmioty związane z promocją produktów lokalnych, właściwą lokalną grupę działania, a także partnerów publicznych i samorządowych, których infrastruktura lub działania mogą być powiązane z realizacją Koncepcji.

Istotnym założeniem prac było zapewnienie, aby Koncepcja nie była dokumentem przygotowanym wyłącznie przez samorząd, lecz wynikała z rozpoznania potrzeb, potencjałów i oczekiwań lokalnej społeczności. Udział mieszkańców i partnerów miał służyć zarówno identyfikacji problemów, jak i wskazaniu możliwych kierunków działań, projektów oraz sposobów wykorzystania lokalnych zasobów przyrodniczych, kulturowych, rekreacyjnych, sportowych, edukacyjnych i społecznych. Szczególne znaczenie miało włączenie podmiotów, które na co dzień prowadzą działalność z mieszkańcami, znają lokalne tradycje, organizują wydarzenia, współpracują z dziećmi i

młodzieżą, wspierają aktywność fizyczną oraz uczestniczą w zachowaniu i promocji dziedzictwa Grodziska Dolnego.

Partnerami formalnie zaangażowanymi w przygotowanie Koncepcji były: Stowarzyszenie Aktywności Sportowej „IMPULS” z siedzibą w Grodzisku Dolnym, Stowarzyszenie Kultury i Folkloru „Grodziskie Jonki” z siedzibą w Grodzisku Dolnym oraz Gminny Ośrodek Kultury im. Zofii Trynieckiej w Grodzisku Dolnym. Współpraca z tymi podmiotami miała charakter merytoryczny, konsultacyjny i społeczny. Nie oznaczała przeniesienia na partnerów obowiązków inwestora ani beneficjenta pomocy, lecz służyła lepszemu rozpoznaniu lokalnych potrzeb, potencjałów i możliwości wykorzystania efektów projektu flagowego.

STOWARZYSZENIE AKTYWNOŚCI SPORTOWEJ „IMPULS”

Jest lokalną organizacją działającą w obszarze aktywności sportowej, rekreacji oraz pozaszkolnych form edukacji sportowej. Z punktu widzenia Koncepcji szczególne znaczenie ma doświadczenie Stowarzyszenia w pracy z mieszkańcami, w tym z dziećmi, młodzieżą i osobami zainteresowanymi aktywnym stylem życia. Udział Stowarzyszenia pozwalał spojrzeć na projekt flagowy z perspektywy użytkowników infrastruktury rekreacyjnej, tras, miejsc aktywności, parku Jumbo, terenów wypoczynku oraz rozwiązań zachęcających do ruchu na świeżym powietrzu. Partner ten może również odgrywać ważną rolę na etapie realizacji i funkcjonowania Koncepcji, w szczególności poprzez współorganizację wydarzeń sportowych i rekreacyjnych, testowanie tras, zgłaszanie potrzeb użytkowników oraz promocję aktywności fizycznej.

STOWARZYSZENIE KULTURY I FOLKLORU „GRODZISKIE JONKI”

Jest podmiotem szczególnie istotnym dla zachowania i promocji lokalnego dziedzictwa kulturowego. Organizacja zrzesza środowiska artystyczne, folklorystyczne i twórców ludowych działających na terenie Gminy Grodzisko Dolne, a jej działalność koncentruje się wokół lokalnej kultury, tradycji, folkloru, muzyki, tańca, twórczości ludowej oraz ochrony dziedzictwa ziemi grodziskiej. Udział Stowarzyszenia w opracowaniu Koncepcji miał znaczenie zwłaszcza dla części projektu dotyczącej lokalnej tożsamości, dziedzictwa Turków Grodziskich, opowieści o historii miejscowości, rękodzieła, zwyczajów, wydarzeń kulturalnych oraz treści, które mogą zostać wykorzystane w Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, na tablicach edukacyjnych, w audioprzewodniku, kodach QR, filmie i grze terenowej.

GMINNY OŚRODEK KULTURY IM. ZOFII TRYNIECKIEJ W GRODZISKU DOLNYM

Jest kluczową instytucją lokalną w zakresie kultury, edukacji, dziedzictwa, rekreacji i organizacji wydarzeń. Jego rola w procesie opracowania Koncepcji była szczególnie ważna z uwagi na doświadczenie w prowadzeniu działalności kulturalnej, dokumentowaniu i popularyzacji lokalnych tradycji, wspieraniu folkloru, rękodzieła, amatorskiego ruchu artystycznego, organizacji wydarzeń oraz współpracy z mieszkańcami i grupami społecznymi. Ośrodek Kultury może być jednym z najważniejszych partnerów również na etapie wdrażania projektu flagowego, zwłaszcza w zakresie tworzenia i aktualizacji treści dotyczących dziedzictwa, organizacji wydarzeń w Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, współpracy z zespołami i twórcami lokalnymi, promocji tradycji oraz prowadzenia działań edukacyjnych i animacyjnych.

Zakres udziału partnerów w przygotowaniu Koncepcji obejmował w szczególności udział w spotkaniach i konsultacjach roboczych, opiniowanie założeń projektu flagowego, zgłaszanie potrzeb mieszkańców i użytkowników przyszłej infrastruktury, wskazywanie lokalnych zasobów kulturowych, sportowych, rekreacyjnych i społecznych, konsultowanie możliwych działań edukacyjnych i promocyjnych oraz identyfikację sposobów dalszego wykorzystania powstałej infrastruktury i narzędzi cyfrowych. Partnerzy wnosili wiedzę praktyczną wynikającą z codziennej działalności na rzecz

mieszkańców, organizacji wydarzeń, pracy z dziećmi i młodzieżą, kultywowania tradycji oraz promocji lokalnej aktywności.

Zaangażowanie partnerów miało znaczenie nie tylko dla opracowania dokumentu, ale również dla przyszłej trwałości Koncepcji. Projekt flagowy zakłada bowiem, że infrastruktura, trasy, parki tematyczne, Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, oznakowanie i narzędzia cyfrowe będą wykorzystywane nie tylko jako elementy inwestycyjne, lecz także jako przestrzeń wydarzeń, edukacji, rekreacji, promocji dziedzictwa, aktywności społecznej i współpracy lokalnej. Partnerzy mogą uczestniczyć w tworzeniu treści historycznych, kulturowych i edukacyjnych, organizacji rajdów, spacerów, warsztatów, konkursów, wydarzeń rodzinnych i rekreacyjnych, promocji produktów lokalnych oraz monitorowaniu funkcjonowania infrastruktury.

Współpraca partnerska będzie kontynuowana również na etapie realizacji i funkcjonowania Koncepcji. Szczególne znaczenie będzie miała przy promocji projektu flagowego, organizacji wydarzeń rekreacyjnych, edukacyjnych, sportowych, kulturalnych i turystycznych, tworzeniu treści informacyjnych i cyfrowych, zgłaszaniu potrzeb użytkowników, monitorowaniu funkcjonowania infrastruktury oraz rozwijaniu lokalnej oferty turystycznej, rekreacyjnej, sportowej i kulturalnej. Dzięki temu Koncepcja Smart Village Gminy Grodzisko Dolne będzie dokumentem nie tylko przygotowanym z udziałem partnerów, ale również możliwym do dalszego wdrażania w oparciu o rzeczywistą współpracę samorządu, instytucji lokalnych, organizacji społecznych i mieszkańców.

2. DIAGNOZA I CHARAKTERYSTYKA OBSZARU OBJĘTEGO KONCEPCJĄ

Obszarem objętym Koncepcją Smart Village jest cała Gmina Grodzisko Dolne ze szczególnym uwzględnieniem miejscowości Grodzisko Dolne. Niniejszy rozdział przedstawia najważniejsze uwarunkowania przestrzenne, społeczne, przyrodnicze, kulturowe, komunikacyjne, rekreacyjne i cyfrowe, które mają znaczenie dla przygotowania oraz wdrażania Koncepcji. Nie stanowi on pełnej diagnozy społeczno-gospodarczej Gminy, lecz koncentruje się na tych zasobach, problemach i potrzebach, które bezpośrednio uzasadniają kierunek interwencji Smart Village.

Analiza została ukierunkowana przede wszystkim na zagadnienia związane z jakością życia mieszkańców, rekreacją, turystyką aktywną, dziedzictwem lokalnym, edukacją, bezpieczeństwem, dostępnością przestrzeni publicznych, wykorzystaniem technologii cyfrowych oraz ochroną środowiska. Szczególne znaczenie mają: Zalew „Czyste”, wąwozy grodziskie, istniejące trasy piesze i rowerowe, walory przyrodnicze i krajobrazowe, lokalna tożsamość, dziedzictwo Turków Grodziskich oraz aktywność społeczna mieszkańców.

Rozdział został opracowany na podstawie dokumentów strategicznych i diagnostycznych Gminy Grodzisko Dolne, w szczególności Strategii Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne do roku 2030, Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grodzisko Dolne na lata 2023-2030, danych statystycznych, materiałów przestrzennych oraz wyników ankiety i prekonsultacji społecznych przeprowadzonych na etapie diagnostycznym przygotowania Koncepcji..

2.1. POŁOŻENIE I PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY GMINY GRODZISKO DOLNE

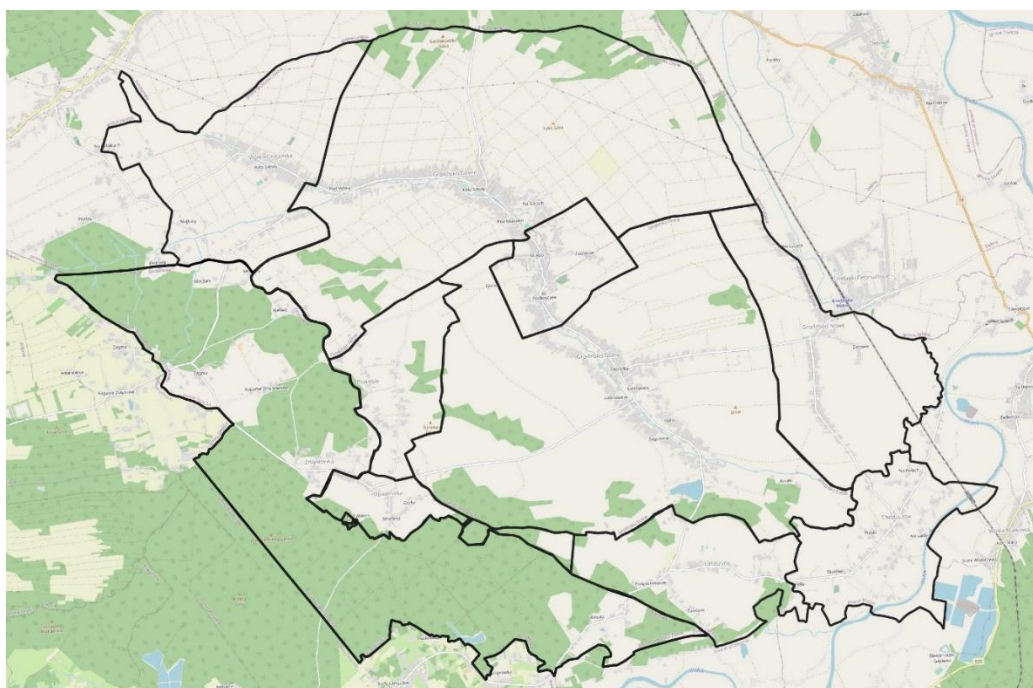
Gmina Grodzisko Dolne jest gminą wiejską położoną w północnej części województwa podkarpackiego, w południowej części powiatu leżajskiego. Siedziba władz samorządowych znajduje się w miejscowości Grodzisko Dolne, zlokalizowanej w centralnej części Gminy.

Powierzchnia Gminy wynosi około 79 km². Gmina graniczy od północy z Gminą Leżajsk, od zachodu z Gminami Białobrzegi i Żołynia, a od wschodu z Gminą Tryńcza. Położenie w sąsiedztwie Leżajskiej oraz w relatywnie niewielkiej odległości od Rzeszowa umożliwia korzystanie z potencjału pobliskich ośrodków miejskich, przy jednoczesnym zachowaniu wiejskiego, przyrodniczego i rekreacyjnego charakteru obszaru.

Gmina Grodzisko Dolne należy do Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego. Stwarza to warunki do współpracy z sąsiednimi samorządami, w szczególności w zakresie transportu, promocji turystycznej, infrastruktury rekreacyjnej, ochrony środowiska, rozwoju usług dla mieszkańców oraz tworzenia ponadlokalnych powiązań turystycznych i rekreacyjnych. Podział administracyjny Gminy obejmuje 10 sołectw:

1. Chodaczów;
2. Grodzisko;
3. Grodzisko Dolne;
4. Grodzisko Górne;
5. Grodzisko Nowe;
6. Grodzisko Podlesie;
7. Laszczyny;
8. Opaleniska;
9. Wólka Grodziska;
10. Zmystówka.

Mapa 1 - Mapa Gminy Grodzisko Dolne

Źródło: Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grodzisko Dolne na lata 2023-2030.

Układ osadniczy Gminy ma charakter rozproszony. Największa koncentracja zabudowy oraz usług publicznych występuje w centralnej części Gminy, obejmującej w szczególności Grodzisko Dolne, Grodzisko Górne i Wólkę Grodziską. Pozostałe sołectwa zachowują bardziej rozproszony, rolniczy i przyrodniczy charakter.

Tabela 1 - Charakterystyka Gminy Grodzisko Dolne

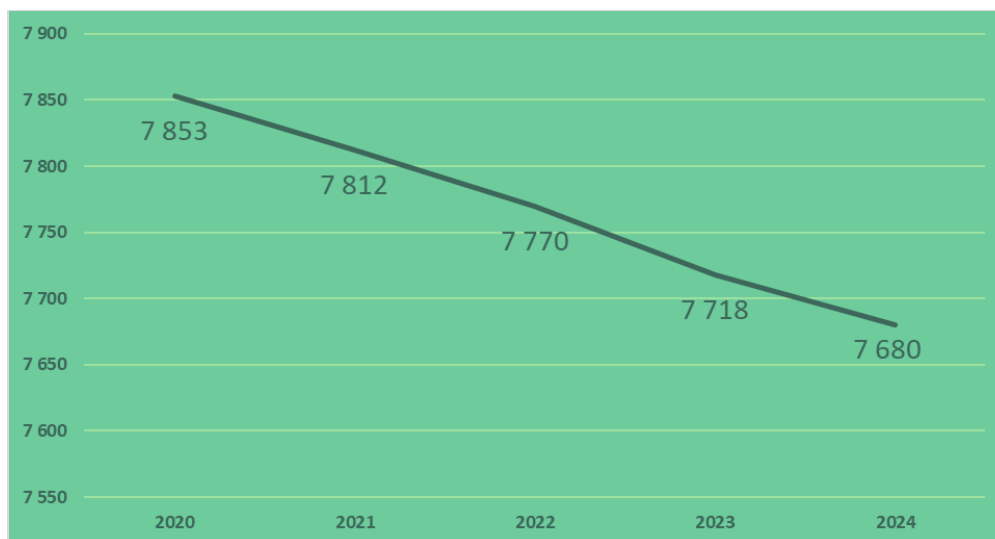
Element	Charakterystyka
Obszar Koncepcji	Gmina Grodzisko Dolne
Typ jednostki	Gmina wiejska
Powierzchnia	ok. 79 km ²
Liczba sołectw	10
Liczba mieszkańców	7 680 osób w 2024 r.
Powiat	leżajski
Województwo	podkarpackie
Obszar funkcjonalny	Leżajski Obszar Funkcjonalny
Odległość od Leżajska	ok. 11 km
Odległość od Rzeszowa	ok. 34,5 km

Źródło: opracowanie własne

2.2. LUDNOŚĆ I STRUKTURA OSADNICZA

W 2024 r. Gminę Grodzisko Dolne zamieszkiwało 7 680 osób. W latach 2020-2024 liczba mieszkańców zmniejszyła się o 2,2%. Na sytuację demograficzną wpływają zarówno ujemne saldo migracji, jak i niekorzystny przyrost naturalny.

Wykres 1 - Liczba ludności w gminie Grodzisko Dolne w latach 2020-2024

Źródło: GUS - Bank Danych Lokalnych

Saldo migracji w Gminie Grodzisko Dolne w latach 2020-2024 było niezmiennie ujemne. Najniższy wynik w tym zakresie odnotowano w 2021 r., natomiast w 2024 r. saldo migracji osiągnęło najbardziej korzystny poziom w analizowanym okresie. Również przyrost naturalny w całym badanym okresie pozostawał ujemny.

Proces depopulacji oraz starzenia się społeczności lokalnej stanowi istotne wyzwanie rozwojowe. Wskazuje on na potrzebę tworzenia warunków sprzyjających pozostawianiu młodych ludzi i rodzin w Gminie, wzmacnianiu więzi społecznych, rozwijaniu atrakcyjnej oferty czasu wolnego, poprawie bezpieczeństwa oraz podnoszeniu jakości codziennego życia.

Dla Koncepcji Smart Village szczególne znaczenie ma zapewnienie rozwiązań dostępnych dla różnych grup mieszkańców: dzieci i młodzieży, rodzin z dziećmi, osób aktywnych zawodowo, seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz osób o ograniczonej mobilności. Planowane działania powinny więc łączyć funkcje rekreacyjne, społeczne, edukacyjne i integracyjne, a nie ograniczać się wyłącznie do infrastruktury technicznej.

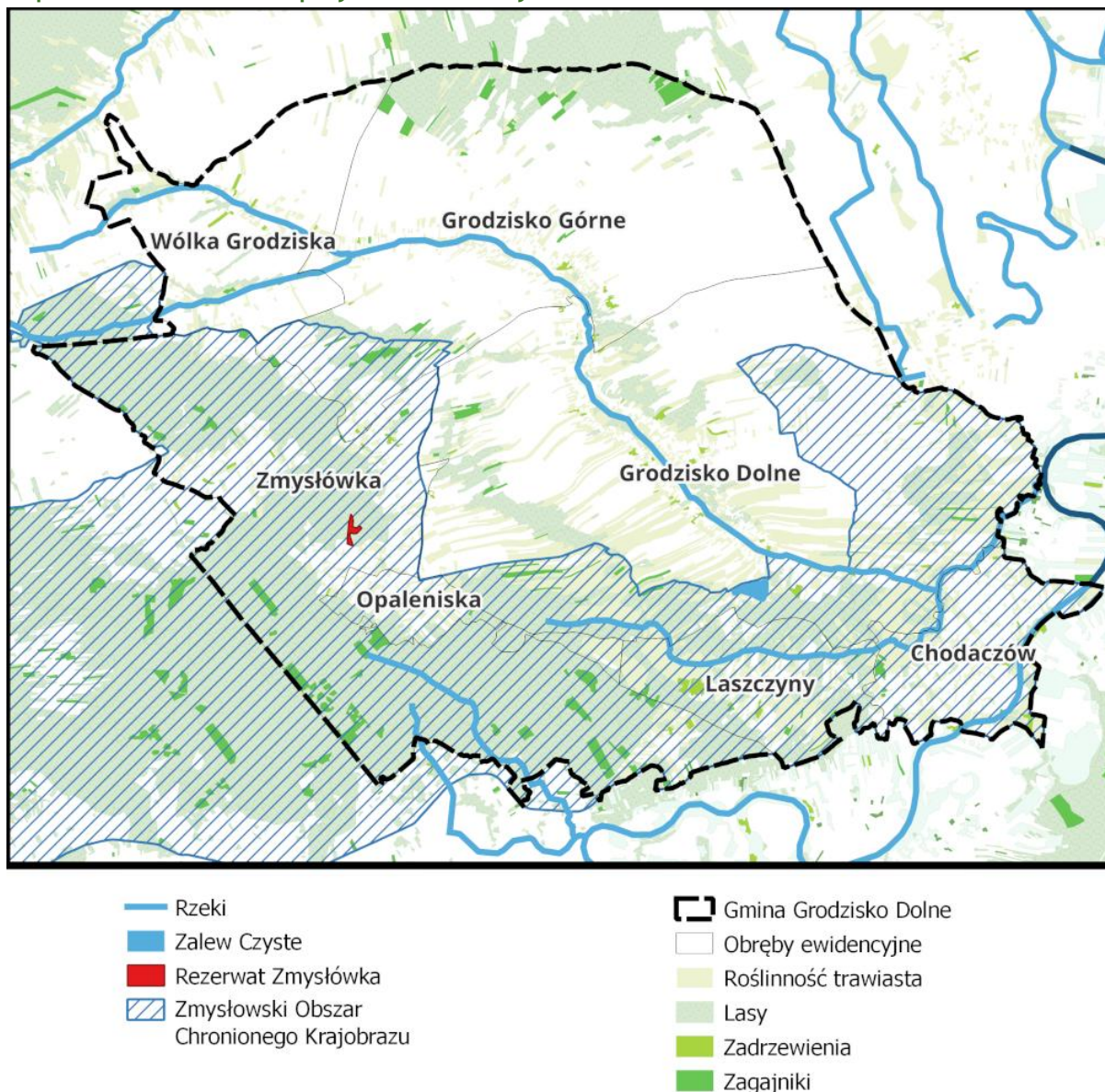
2.3. UWARUNKOWANIA PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE

Gmina Grodzisko Dolne położona jest na obszarze Kotliny Sandomierskiej. Jej teren obejmuje części trzech mezoregionów: Płaskowyżu Kolbuszowskiego, Doliny Dolnego Sanu oraz Pradoliny Podkarpackiej. Zróżnicowanie krajobrazu, obecność lasów, dolin rzecznych, terenów rolniczych i lokalnych wzniesień tworzą korzystne warunki dla rozwoju rekreacji, turystyki krajoznawczej, edukacji przyrodniczej oraz aktywności na świeżym powietrzu.

Tereny leśne oraz zadrzewienia występują przede wszystkim w południowej i zachodniej części Gminy. Przestrzenie otwarte, pola i łąki dominują w części centralnej, w sąsiedztwie cieków wodnych i zabudowy miejscowości. Najważniejsze elementy środowiska wodnego stanowią rzeka Wisłok, potok Leszczynka oraz Zalew „Czyste”, który pełni funkcję rekreacyjną i turystyczną.

Walory przyrodnicze Gminy podlegają częściowo ochronie. Znaczna część jej obszaru znajduje się w granicach Zmysłowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Na terenie Gminy położony jest także Rezerwat Przyrody „Zmysłówka”, chroniący fragment lasu mieszanego z udziałem modrzewia polskiego.

Mapa 2 - Uwarunkowania przyrodnicze Gminy Grodzisko Dolne

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne do roku 2030

Uwarunkowania przyrodnicze są jednym z najważniejszych zasobów rozwojowych Gminy, ale jednocześnie wymagają odpowiedzialnego planowania inwestycji. Planowane działania, w tym lokalizacja tras, miejsc odpoczynku, tablic informacyjnych, oświetlenia, parków tematycznych oraz elementów ścieżek edukacyjnych, powinny być projektowane z poszanowaniem krajobrazu, zieleni, zasobów wodnych i obowiązujących form ochrony przyrody.

Szczególne znaczenie ma Zalew „Czyste”, który może pełnić funkcję centralnej przestrzeni rekreacyjnej i turystycznej projektu flagowego. Jego otoczenie może stanowić punkt rozpoczęcia lub zakończenia tras, miejsce spotkań, lokalizację Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, punkt informacji turystycznej oraz przestrzeń organizacji wydarzeń rekreacyjnych, edukacyjnych i kulturalnych.

Istotnym potencjałem są również wąwozy grodziskie. Mogą one zostać wykorzystane jako przestrzeń edukacji przyrodniczej, krajobrazowej i turystycznej, pod warunkiem zastosowania rozwiązań ograniczających ingerencję w środowisko oraz zapewniających bezpieczeństwo użytkowników.

2.4. DZIEDZICTWO KULTUROWE I LOKALNA TOŻSAMOŚĆ

Gmina Grodzisko Dolne posiada bogate dziedzictwo kulturowe, historyczne i religijne. Tworzą je zabytkowe obiekty sakralne, kapliczki, krzyże przydrożne, tradycyjna zabudowa wiejska, miejsca pamięci, lokalne cmentarze oraz związane z nimi historie mieszkańców.

Szczególnym elementem lokalnej tożsamości są Turki Grodziskie - tradycja straży grobowych, pielęgnowana w miejscowościach Gminy i stanowiąca jeden z najbardziej rozpoznawalnych elementów jej kultury. Dziedzictwo to może być wykorzystywane w budowaniu marki turystycznej i edukacyjnej Gminy, w szczególności przez cyfrowe prezentowanie historii, zwyczajów, muzyki, strojów oraz lokalnych miejsc związanych z tradycją.

Tabela 2 - Zabytki wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa na terenie gminy Grodzisko Dolne

Chodaczów
Strażnica kolejowa „Tryńcza” z lat 1904-1905.
Mur na nasypie pomiędzy strażnicą a mostem kolejowym.
Grodzisko Dolne
Kościół parafialny pw. św. Barbary z XVIII wieku.
Dzwonnica z połowy XIX wieku.
Cmentarz kościelny.
Ogrodzenie z trzema bramami.
Plebania „stara” z końca XVIII wieku.
Spichrz plebański, drewniany z 1876 roku.
Park dworski z XIX wieku (w rejestrach gminy - Park podworski).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie rejestru NID

Istotną rolę w zachowaniu i popularyzacji lokalnego dziedzictwa pełnią mieszkańcy, Ośrodek Kultury, zespoły regionalne, szkoły, organizacje społeczne oraz grupy kultywujące tradycje lokalne. Potencjał ten może zostać wykorzystany przy tworzeniu treści do Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, tablic informacyjnych, kodów QR, audioprzewodników, filmu o dziejach Grodziska oraz gry terenowej wykorzystującej motyw „wirtualnych Turków”.

Diagnoza wskazuje, że lokalne dziedzictwo wymaga nie tylko ochrony, lecz także nowoczesnej i atrakcyjnej prezentacji. Brakuje jednego miejsca, które łączyłoby funkcje ekspozycyjne, edukacyjne, promocyjne, społeczne i turystyczne.

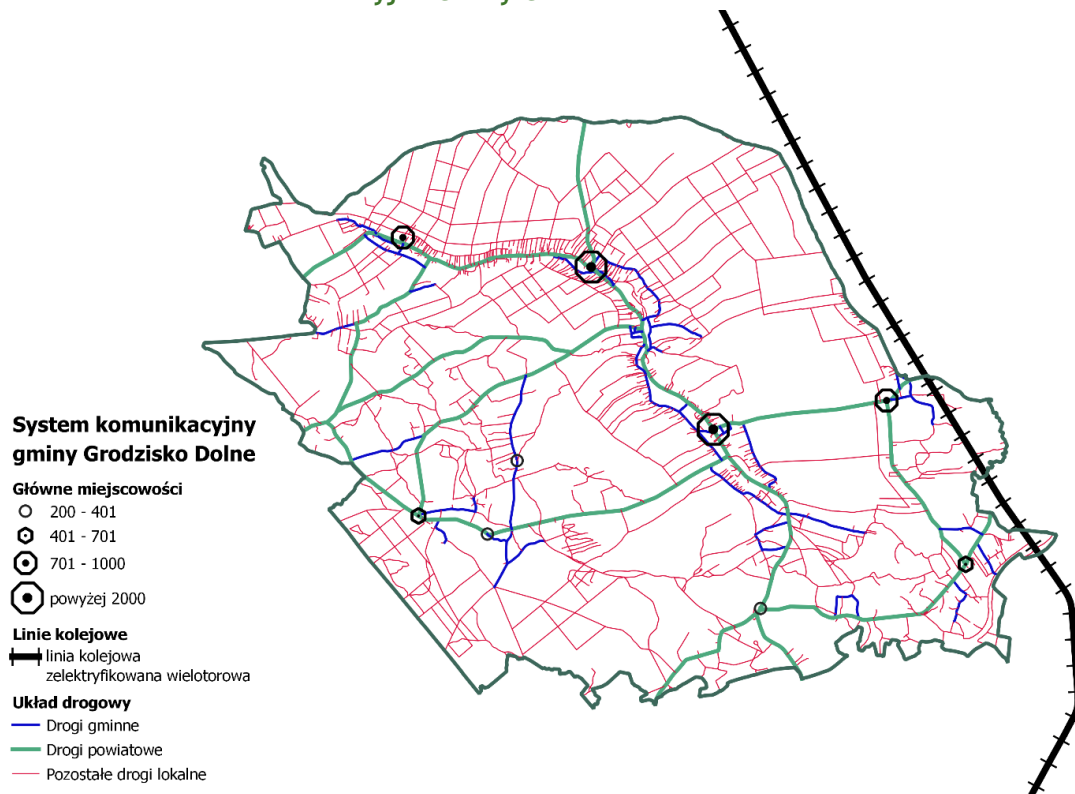
2.5. INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA, REKREACYJNA I TURYSTYCZNA

Podstawę lokalnego układu komunikacyjnego tworzą drogi powiatowe, prowadzące przez największe miejscowości Gminy i zapewniające połączenia w kierunku Leżajska, Łańcuta oraz drogi krajowej nr 77. Uzupełniają je drogi gminne i inne drogi lokalne, zapewniające dostęp do zabudowy mieszkaniowej, terenów rolniczych, usług oraz obiektów publicznych. Gmina posiada rozwijającą się infrastrukturę pieszą, rowerową i rekreacyjną, jednak jej układ wymaga dalszego porządkowania, łączenia i uzupełniania. Szczególne znaczenie ma poprawa bezpieczeństwa niechronionych uczestników ruchu, w tym pieszych, rowerzystów, dzieci i seniorów.

Na terenie Gminy istnieją zasoby ważne dla rozwoju turystyki aktywnej i rekreacji. Należą do nich przede wszystkim: niebieski szlak rowerowy w formie pętli o długości około 26 km, rowerowy szlak „Po Ziemi Leżajskiej”, trasy Nordic Walking, Nadsańska Droga św. Jakuba, tereny rekreacyjne związane z Zalewem „Czyste”, lasy, drogi lokalne i ścieżki umożliwiające rozwój tras rekreacyjnych.

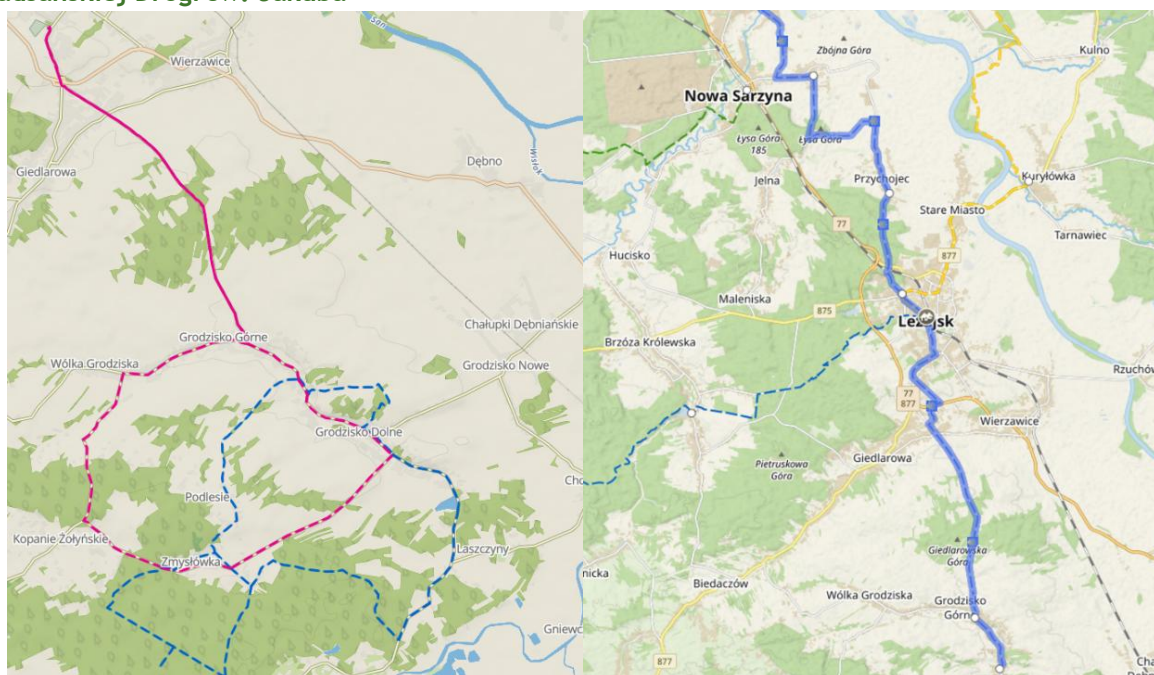
Istniejący szlak rowerowy przebiega przez tereny leśne, rolnicze i miejscowości Gminy. Łączy m.in. okolice Zalewu „Czyste”, Opaleniska, Zmysłówkę, Grodzisko Górne i Grodzisko Dolne. Stanowi ważną podstawę do dalszego rozwoju turystyki rowerowej, ale wymaga systematycznego utrzymania, czytelnego oznakowania, poprawy bezpieczeństwa oraz wzbogacenia o infrastrukturę dla użytkowników.

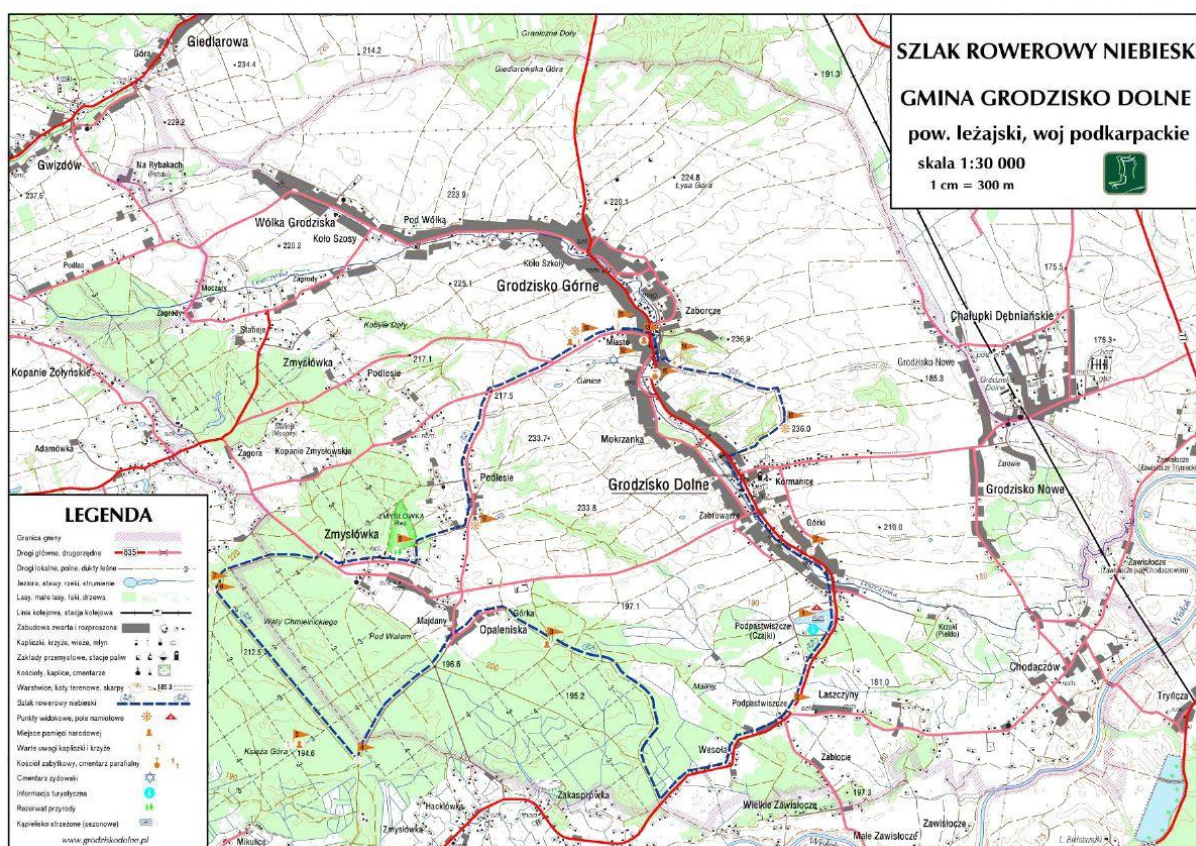
Mapa 3 - Infrastruktura komunikacyjna Gminy Grodzisko Dolne

Źródło: Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Grodzisko Dolne na potrzeby opracowania Strategii Rozwoju Gminy

Mapa 4 - Szlaki rowerowe przebiegające przez gminę Grodzisko Dolne i południowy fragm. Nadsańskiej Drogi św. Jakuba

Źródło: <https://greenvelo.pl/mapa> ; <https://mapa-turystyczna.pl/>

Na terenie gminy Grodzisko Dolne zlokalizowane są również trzy trasy nordic walking:

1. Trasa zielona o długości 5,5 km w formie pętli. Jej początek i koniec znajduje się przy Punkcie Informacji Turystycznej nad Zalewem Czyste. Czas przejścia to około 1 godziny.
2. Trasa czerwona o długości 13 km. Jej początek również znajduje się przy Punkcie Informacji Turystycznej nad Zalewem Czyste, dalej jednak wiedzie na zachód w kierunku wsi Opaleniska przez drogi leśne. Czas przejścia to około 2 godzin i 30 minut.
3. Trasa czarna o długości 16 km. Trasa dla zaawansowanych turystów wchodząca w skład Nordic Walking Park „Kraina Łowców Reniferów”. Rozpoczyna się w tym samym miejscu co pozostałe, ale jej pętla zlokalizowana jest na osi północ-południe. Trasa posiada wiele podejść, a jej przejście zajmuje około trzech godzin.

Uzupełnieniem opisanych powyżej szlaków rowerowych oraz nordic walking jest pieszy szlak „Wielkie Grodzisko” o długości 9 km biegnący od Zalewu Czyste przez Grodzisko Dolne, Grodzisko-Miasteczko, Grodzisko Górne i kończący się w Wólce Grodzkiej.

Istniejąca infrastruktura i trasy tworzą dobrą podstawę do rozwoju projektu flagowego, ale same w sobie nie tworzą jeszcze spójnego produktu rekreacyjnego, edukacyjnego i turystycznego. Brakuje pełnego powiązania pomiędzy trasami, Zalewem „Czyste”, wązami grodziskimi, miejscami odpoczynku, atrakcjami lokalnymi, usługami i systemem informacji. Planowany system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej powinien wykorzystywać istniejące zasoby, lecz nie ograniczać się do ich odtworzenia. Jego celem będzie stworzenie spójnego układu łączącego miejscowości, Zalew „Czyste”, Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, parki tematyczne, wąwozy, obiekty użyteczności publicznej, miejsca rekreacji, lokalne atrakcje i punkty usługowe.

Trasa Nordic Walking

7 TRASA NR 7 (zielona) 5,5 km
czas przejścia ok. 1 godz.

8 TRASA NR 8 (czerwona) 13 km
czas przejścia ok. 2'30 godz.

9 TRASA NR 9 (czarna) 16 km
czas przejścia ok. 3 godz.

Legenda

- trasa łatwa
- trasa średnia
- trasa trudna
- trasa łącznikowa
- numer trasy
- punkt ćwiczeń
- punkt pomiaru tętna
- tablica ogólna
- tablica tras
- start/meta
- szlak rowerowy niebieski

2.6. POTENCJAŁ CYFROWY I DOSTĘPNOŚĆ TECHNOLOGII

W przypadku projektu flagowego technologie cyfrowe mogą służyć przede wszystkim do udostępniania cyfrowych map tras i atrakcji, prezentowania informacji o długości, przebiegu i stopniu trudności tras, promowania dziedzictwa lokalnego i przyrodniczego, udostępniania treści przez kody QR, informowania o miejscach odpoczynku, usługach i wydarzeniach, a także umożliwiania użytkownikom zgłaszania usterek, zagrożeń lub potrzeb dotyczących infrastruktury. Szczególne znaczenie będzie miała cyfrowa prezentacja lokalnego dziedzictwa. Film o dziejach Grodziska, audioprzewodniki, opisy dostępne przez kody QR, cyfrowe mapy oraz gra terenowa z motywem „wirtualnych Turków” mogą sprawić, że historia i kultura Gminy staną się atrakcyjne dla różnych grup odbiorców, w tym dzieci, młodzieży, rodzin i turystów.

17

2.7. KLUCZOWI LOKALNI PARTNERZY I AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA

Gmina Grodzisko Dolne dysponuje znaczącym kapitałem społecznym. Na jej terenie funkcjonują organizacje pozarządowe, koła gospodyń wiejskich, jednostki ochotniczych straży pożarnych, kluby sportowe, zespoły regionalne, grupy nieformalne i inne podmioty zaangażowane w rozwój lokalny.

Partnerzy lokalni mogą pełnić istotną rolę zarówno w przygotowaniu, jak i realizacji Koncepcji. Ich udział może obejmować zgłaszanie potrzeb, opiniowanie rozwiązań, konsultowanie lokalizacji poszczególnych elementów projektu, współtworzenie treści historycznych, przyrodniczych i kulturowych, organizację wydarzeń rekreacyjnych i edukacyjnych, promocję lokalnych atrakcji, monitorowanie stanu infrastruktury oraz angażowanie dzieci, młodzieży, seniorów i rodzin w działania związane z aktywnym stylem życia.

Włączenie partnerów powinno mieć charakter trwały. Ich udział nie powinien ograniczać się do konsultowania dokumentu, lecz obejmować również współpracę przy realizacji, promocji, monitorowaniu i rozwijaniu systemu rekreacji, dziedzictwa, turystyki aktywnej i informacji cyfrowej.

Szczególne znaczenie będą mieli partnerzy tacy jak np.: Ośrodek Kultury w Grodzisku Dolnym, Gminna Biblioteka Publiczna, Stowarzyszenie Sportu i Rekreacji „Impuls”, Stowarzyszenie „Grodziszczoki”, Stowarzyszenie „Jonki Grodziskie”, a także koła gospodyń wiejskich, rolnicy, producenci lokalni i przedsiębiorcy zainteresowani promocją lokalnych usług i produktów. W realizację Koncepcji będą włączani w szczególności:

Rysunek 2 - Grupy włączane w realizację Koncepcji Smart Village

Źródło: Opracowanie własne

Dobór form włączenia będzie dostosowywany do charakteru danego działania oraz grupy, której ono dotyczy. Szczególna uwaga zostanie poświęcona osobom, które mogą mieć utrudniony udział w spotkaniach stacjonarnych lub korzystaniu z narzędzi cyfrowych.

2.8. WYNIKI ANKIETY I PREKONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Na etapie diagnostycznym opracowania Koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne przeprowadzono ankietę skierowaną do mieszkańców oraz osób związanych z Gminą. Ankieta miała charakter wstępnych prekonsultacji społecznych. Jej celem było rozpoznanie opinii, potrzeb i oczekiwań dotyczących kierunków rozwoju Gminy, jakości życia, bezpieczeństwa, mobilności,

rekreacji, turystyki, dziedzictwa lokalnego, rozwiązań cyfrowych oraz możliwych przedsięwzięć wpisujących się w podejście Smart Village.

Badanie nie miało charakteru reprezentatywnego w sensie statystycznym. Stanowiło natomiast ważne źródło wiedzy lokalnej, pozwalające uchwycić najczęściej wskazywane potrzeby i potencjały rozwojowe. Wyniki ankiety zostały przeanalizowane łącznie z dokumentami strategicznymi Gminy, diagnozą społeczno-gospodarczą, analizą przestrzenną oraz materiałami roboczymi dotyczącymi projektu flagowego.

W ankiecie udział wzięły 24 osoby. Dominującą grupę stanowili mieszkańcy Gminy - łącznie 22 respondentów wskazało, że mieszka na jej terenie, w tym część osób jednocześnie pracuje w Gminie. Dwie osoby zadeklarowały, że pracują na terenie Gminy. Najliczniej reprezentowane były osoby w wieku 30-44 lata, które stanowiły ponad połowę uczestników badania. W ankiecie wzięły również udział osoby młodsze, osoby w wieku 45-59 lat oraz seniorzy.

Respondenci oceniali potrzeby Gminy przede wszystkim z perspektywy osób pracujących, rodziców lub opiekunów dzieci, młodych osób oraz użytkowników infrastruktury rekreacyjnej. Taki profil uczestników badania jest istotny, ponieważ odpowiada głównym grupom użytkowników planowanego projektu flagowego, w szczególności rodzinom, młodzieży, osobom aktywnym zawodowo oraz mieszkańcom korzystającym z przestrzeni rekreacyjnych.

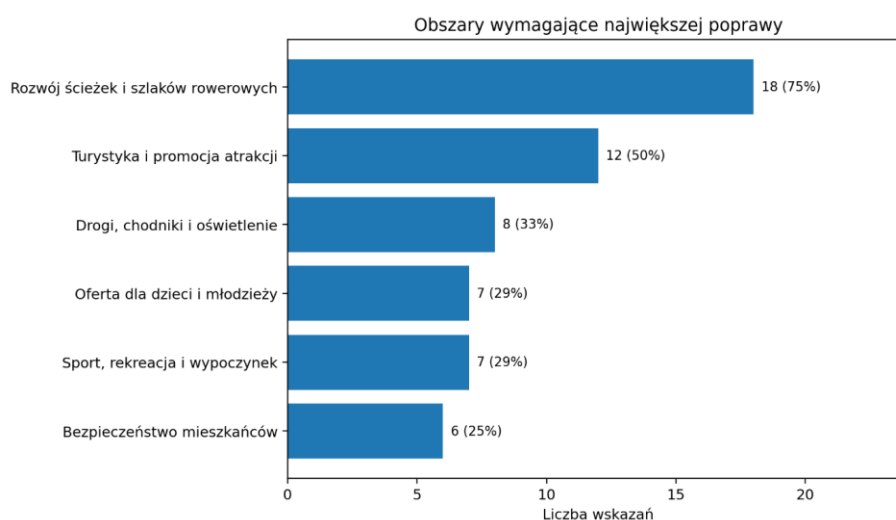
OGÓLNA OCENA JAKOŚCI ŻYCIA I BEZPIECZEŃSTWA

Jakość życia w Gminie Grodzisko Dolne została oceniona umiarkowanie pozytywnie. Średnia ocena wyniosła 3,71 w skali 1-5. Najczęściej wskazywano ocenę 4, co oznacza, że mieszkańcy zasadniczo dostrzegają dobrą jakość życia, ale jednocześnie widzą potrzebę dalszych działań poprawiających atrakcyjność i funkcjonalność przestrzeni lokalnej. Wyżej oceniono poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Średnia ocena wyniosła 4,12 w skali 1-5. Wynik ten wskazuje, że bezpieczeństwo jest postrzegane względnie dobrze, jednak odpowiedzi na pytania szczegółowe pokazują, że mieszkańcy oczekują konkretnych działań wzmacniających bezpieczeństwo pieszych, rowerzystów i użytkowników przestrzeni publicznych. Najczęściej wskazywanymi czynnikami wpływającymi na bezpieczeństwo były: bezpieczne trasy piesze i rowerowe, chodniki, lepsze oświetlenie, bezpieczne przejścia dla pieszych oraz monitoring w miejscach publicznych. Oznacza to, że mieszkańcy łączą bezpieczeństwo przede wszystkim z jakością infrastruktury, widocznością, organizacją ruchu i możliwością bezpiecznego korzystania z przestrzeni publicznej.

NAJWAŻNIEJSZE OBSZARY WYMAGAJĄCE POPRAWY

W odpowiedziach dotyczących obszarów wymagających największej poprawy zdecydowanie najczęściej wskazywano rozwój ścieżek i szlaków rowerowych. Taką odpowiedź wybrało 18 osób, czyli 75% uczestników badania. Drugim najczęściej wskazywanym obszarem była turystyka oraz promocja lokalnych atrakcji, wskazana przez 12 osób. Kolejne istotne potrzeby dotyczyły dróg, chodników i oświetlenia, oferty dla dzieci i młodzieży, sportu, rekreacji i wypoczynku oraz bezpieczeństwa mieszkańców. Wyniki te potwierdzają zasadność wyboru projektu flagowego o charakterze zintegrowanym. Oczekiwania mieszkańców nie ograniczają się wyłącznie do budowy pojedynczych odcinków infrastruktury. Dotyczą szerszego systemu, który powinien łączyć mobilność, bezpieczeństwo, rekreację, turystykę, promocję atrakcji i ofertę dla różnych grup mieszkańców. Jako trzy najważniejsze kierunki rozwoju Gminy na najbliższe lata respondenci wskazywali przede wszystkim rozwój turystyki i promocję Gminy, rozwój infrastruktury drogowej, pieszej i rowerowej oraz aktywność fizyczną i rekreację. W dalszej kolejności pojawiała się poprawa bezpieczeństwa, rozwój usług dla mieszkańców, wsparcie młodzieży, wsparcie lokalnej przedsiębiorczości oraz cyfryzacja usług i informacji.

Wykres 2 - Obszary wymagające największej poprawy w opinii respondentów

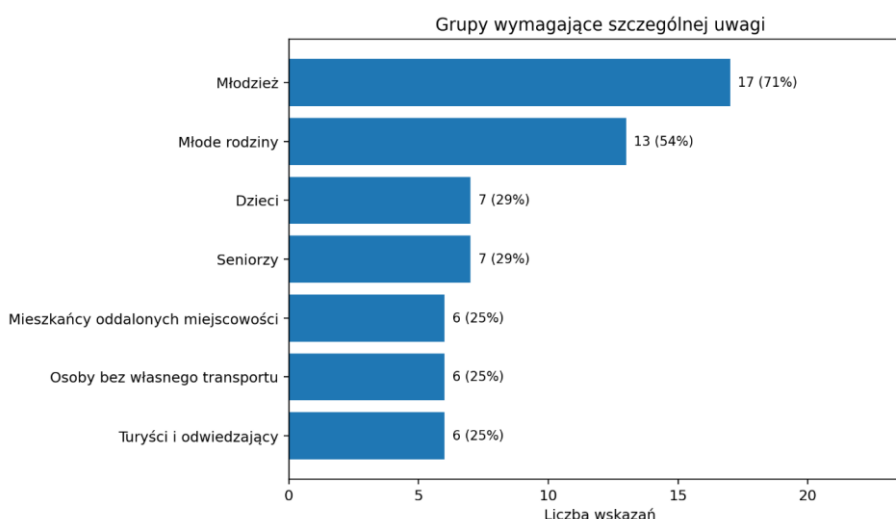

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety diagnostycznej Smart Village Gminy Grodzisko Dolne, n=24.

GRUPY WYMAGAJĄCE SZCZEGÓLNEJ UWAGI

Wśród grup mieszkańców, które powinny zostać objęte szczególną uwagą w planowanych działaniach, najczęściej wskazywano młodzież. Odpowiedź tę wybrało 17 osób, czyli 71% uczestników badania. Drugą najczęściej wskazywaną grupą były młode rodziny, wskazane przez 13 osób. Respondenci zwracali również uwagę na dzieci, seniorów, osoby bez dostępu do własnego transportu, mieszkańców oddalonych miejscowości oraz turystów i osoby odwiedzające Gminę. Wyniki te mają bezpośrednie znaczenie dla planowania projektu flagowego. Potwierdzają potrzebę tworzenia przestrzeni dostępnych dla wielu grup użytkowników, ale szczególnie atrakcyjnych dla dzieci, młodzieży i rodzin. Uzasadniają także uwzględnienie elementów takich jak park Jumbo, parki tematyczne, ścieżki edukacyjne, miejsca odpoczynku, bezpieczne trasy oraz działania rekreacyjne i edukacyjne. Jednocześnie wskazanie seniorów, osób bez dostępu do własnego transportu oraz mieszkańców oddalonych miejscowości potwierdza potrzebę zapewnienia dostępności, czytelnego oznakowania, miejsc odpoczynku oraz bezpiecznych połączeń w przestrzeni Gminy.

Wykres 3 - Grupy mieszkańców wymagające szczególnej uwagi w planowanych działaniach

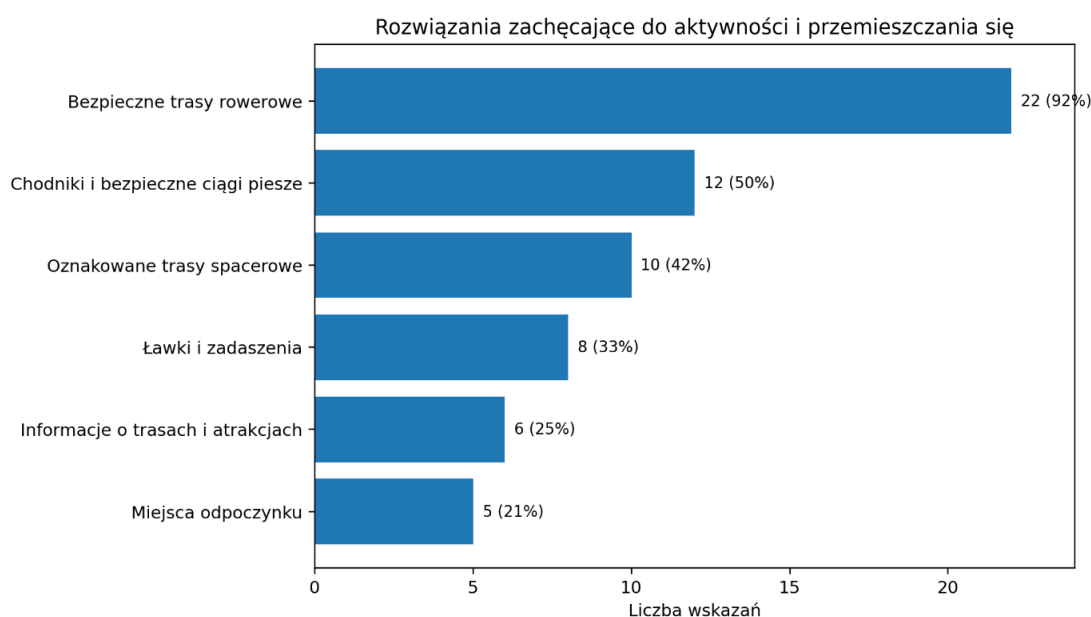
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety diagnostycznej Smart Village Gminy Grodzisko Dolne, n=24.

MOBILNOŚĆ PIESZA, ROWEROWA I REKREACYJNA

Warunki do przemieszczania się pieszo zostały ocenione średnio na 3,46 w skali 1-5, natomiast warunki do jazdy rowerem na 3,00. Oznacza to, że to właśnie infrastruktura rowerowa została oceniona najłagodniej spośród analizowanych aspektów funkcjonowania przestrzeni publicznej.

W pytaniu dotyczącym rozwiązań, które mogłyby zachęcić mieszkańców do częstszego korzystania z aktywnych form przemieszczania się i wypoczynku, zdecydowanie dominowały bezpieczne trasy rowerowe. Wskazały je 22 osoby, czyli 92% respondentów. Często wskazywano także chodniki i bezpieczne ciągi piesze, oznakowane trasy spacerowe, ławki i zadaszenia, informacje o trasach i atrakcjach oraz miejsca odpoczynku.

Wykres 4 - Rozwiązania zachęcające do częstszego korzystania z aktywnych form przemieszczania się i wypoczynku

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety diagnostycznej Smart Village Gminy Grodzisko Dolne, n=24.

Równie jednoznaczne były odpowiedzi dotyczące brakujących form aktywności i rekreacji. Tras rowerowych brakuje najbardziej według 22 osób. W dalszej kolejności wskazywano tereny do biegania, miejsca spacerowe, miejsca odpoczynku na świeżym powietrzu oraz infrastrukturę dla młodzieży. W odpowiedziach otwartych pojawiały się także postulaty dotyczące skateparku, toru crossowego, bezpiecznych ścieżek rowerowych oraz połączeń tras rowerowych z sąsiednimi gminami.

Wyniki te potwierdzają zasadność rozwijania małej i dużej pętli grodziskiej oraz traktowania tras pieszych i rowerowych jako kręgosłupa przestrzennego projektu flagowego. Jednocześnie pokazują, że trasy powinny być wyposażone w miejsca odpoczynku, oznakowanie, elementy poprawiające bezpieczeństwo oraz informację terenową i cyfrową.

TURYSTYKA, LOKALNE ATRAKCJE I DZIEDZICTWO

Potencjał turystyczny Gminy został oceniony pozytywnie. Średnia ocena wyniosła 3,67 w skali 1-5, przy czym najczęściej wskazywano ocenę 4, oznaczającą wysoki potencjał. Respondenci wskazali, że największymi atrakcjami Gminy mogą być miejsca widokowe, przyroda i krajobraz, trasy piesze i rowerowe, rekreacja i aktywny wypoczynek oraz tereny zielone.

W odpowiedziach otwartych bardzo często pojawiał się Zalew „Czyste” i jego otoczenie. Respondenci wskazywali go jako zasób wymagający lepszego zagospodarowania i promocji. W jednej z odpowiedzi wskazano wprost potrzebę stworzenia nad Zalewem „Czyste” wieży widokowej oraz muzeum etnograficznego lub miejsca o podobnej funkcji, które mogłoby stać się centrum życia turystycznego w Gminie.

Wśród zasobów wymagających lepszego wykorzystania pojawiały się również wąwozy grodziskie, tereny widokowe, tereny leśne, szlaki piesze i rowerowe, drogi poscaleniowe, Zmysłowski Obszar Chronionego Krajobrazu, Turki Grodziskie oraz tor crossowy. Odpowiedzi te wzmacniają uzasadnienie dla projektu obejmującego Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, ścieżkę edukacyjną doliną wąwozów grodziskich, parki tematyczne, trasy rowerowe oraz cyfrową prezentację lokalnego dziedzictwa.

Mieszkańcy wskazali również wyraźne braki informacyjne. Najczęściej wymieniano brak map atrakcji i tras oraz brak oznakowania w terenie. Obie odpowiedzi wskazało po 17 osób. Ważne były także opisy ciekawych miejsc, informacje dostępne w internecie, informacje dla rodzin z dziećmi, informacje historyczne i przyrodnicze oraz informacje dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.

TECHNOLOGIE CYFROWE I ROZWIĄZANIA SMART

Respondenci wykazali znaczące zainteresowanie rozwiązaniami cyfrowymi. Jako preferowaną formę korzystania z informacji o wydarzeniach, usługach i atrakcjach najczęściej wskazywano aplikację mobilną, tablice informacyjne, kody QR przy ciekawych miejscach, media społecznościowe oraz stronę internetową Gminy.

Wśród rozwiązań cyfrowych, które mogłyby najbardziej ułatwić życie mieszkańcom, najczęściej wskazywano dostęp do bezpłatnego Wi-Fi w miejscach publicznych, aplikację lub stronę z informacjami lokalnymi oraz cyfrową mapę Gminy. Pojawiały się również potrzeby dotyczące elektronicznego załatwiania spraw urzędowych, szybkiego dostępu do informacji o wydarzeniach i usługach oraz informacji turystycznych dostępnych przez telefon.

W pytaniu dotyczącym rozwiązań smart w przestrzeni publicznej respondenci najczęściej wskazywali punkty dostępu do internetu, cyfrowe mapy i informacje lokalne, kody QR przy atrakcjach i obiektach, energooszczędne lub inteligentne oświetlenie, elektroniczne tablice informacyjne oraz rozwiązania poprawiające bezpieczeństwo.

ŚRODOWISKO I KLIMAT

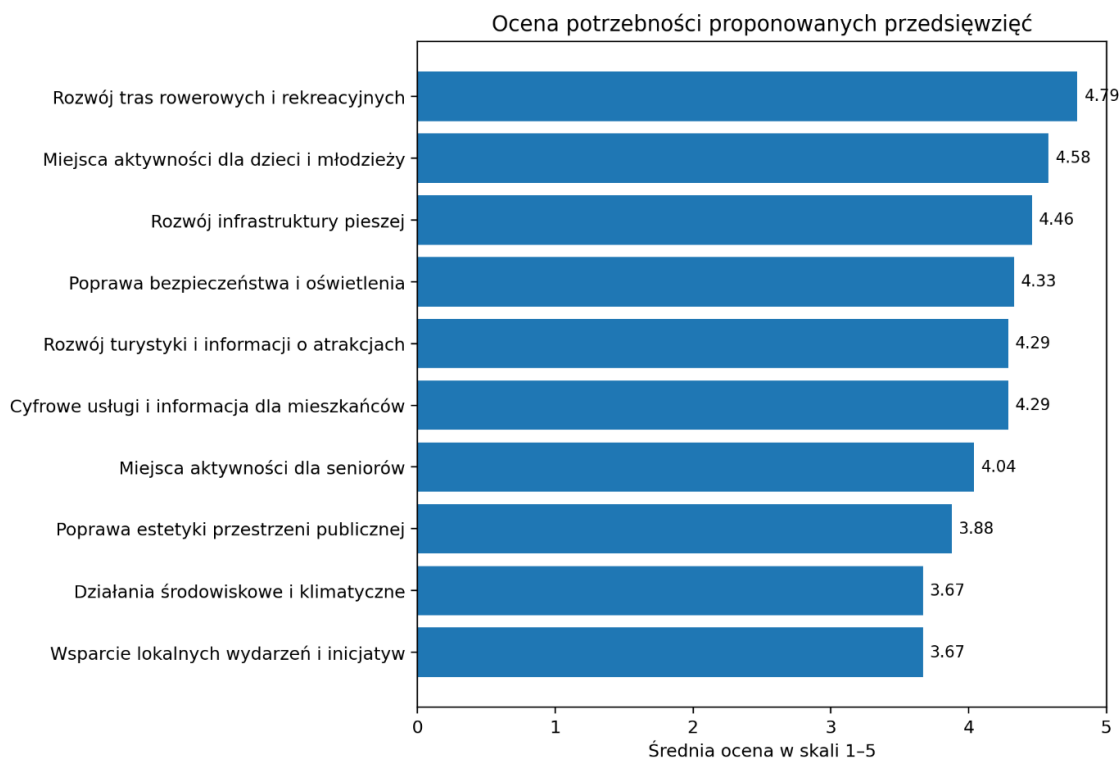
W obszarze środowiska i klimatu zdecydowanie najczęściej wskazywano rozwój transportu rowerowego i pieszego. Odpowiedź tę wybrały 22 osoby, czyli 92% respondentów. W dalszej kolejności wskazywano ochronę terenów zielonych, energooszczędne oświetlenie, nasadzenia drzew i krzewów, ograniczanie skutków suszy, wykorzystanie energii odnawialnej, retencję oraz edukację ekologiczną. Wyniki te pokazują, że mieszkańcy łączą działania środowiskowe przede wszystkim z praktycznymi rozwiązaniami w przestrzeni publicznej: bezpiecznym ruchem pieszym i rowerowym, zielenią, oświetleniem energooszczędnym, edukacją i odpowiedzialnym korzystaniem z terenów rekreacyjnych.

OCENA POTRZEBNYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ

W ankiecie poproszono respondentów o ocenę potrzeby wybranych przedsięwzięć w skali od 1 do 5. Najwyżej oceniono rozwój tras rowerowych i rekreacyjnych, który uzyskał średnią ocenę 4,79. Aż 19 osób oceniło ten kierunek jako bardzo potrzebny, a pozostałe 5 osób jako potrzebny.

Bardzo wysoko oceniono również miejsca aktywności dla dzieci i młodzieży, ze średnią 4,58, oraz rozwój infrastruktury pieszej, ze średnią 4,46. Wysokie oceny uzyskały także poprawa bezpieczeństwa i oświetlenia, rozwój turystyki i informacji o lokalnych atrakcjach oraz cyfrowe usługi i informacja dla mieszkańców.

Wykres 5 - Ocena potrzeby proponowanych przedsięwzięć w skali 1-5

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiety diagnostycznej Smart Village Gminy Grodzisko Dolne, n=24.

Zestawienie ocen potwierdza, że projekt flagowy powinien łączyć kilka rodzajów działań: infrastrukturę tras, miejsca aktywności dla dzieci i młodzieży, poprawę bezpieczeństwa, turystykę, informację lokalną, rozwiązania cyfrowe i komponent środowiskowy. Takie podejście odpowiada logice Koncepcji Smart Village, ponieważ pokazuje projekt jako zintegrowaną odpowiedź na wiele powiązanych potrzeb, a nie jako pojedynczą inwestycję.

GOTOWOŚĆ DO DALSZEGO UDZIAŁU MIESZKAŃCÓW

Ankieta potwierdziła również gotowość części mieszkańców do dalszego udziału w pracach nad rozwojem Gminy. Najczęściej wskazywano gotowość udziału w testowaniu nowych rozwiązań, zgłaszania pomysłów przez internet, udziału w spotkaniach konsultacyjnych, pomocy w promocji lokalnych atrakcji oraz zaangażowania w realizację działań zawartych w Koncepcji.

Wyniki te wskazują, że mieszkańcy mogą być nie tylko odbiorcami projektu, lecz także jego współtwórcami. Szczególne znaczenie może mieć ich udział w testowaniu tras, oznakowania, map cyfrowych, kodów QR, gry terenowej, miejsc odpoczynku i parków tematycznych. Potencjał społeczny może zostać wykorzystany także przy tworzeniu treści o historii, tradycji, przyrodzie, legendach i lokalnych atrakcjach.

2.9. KLUCZOWE PROBLEMY, POTRZEBY I POTENCJAŁY ROZWOJOWE

Przeprowadzona diagnoza wskazuje, że Gmina Grodzisko Dolne posiada znaczący potencjał do rozwoju inteligentnego systemu rekreacji, dziedzictwa, edukacji i turystyki aktywnej.

Najważniejsze atuty stanowią tereny miejscowości Grodzisko Dolne, Zalew „Czyste”, wąwozy grodziskie, walory przyrodnicze i krajobrazowe, istniejące trasy piesze i rowerowe, lokalne dziedzictwo kulturowe, tradycje Turków Grodziskich, aktywność społeczna mieszkańców oraz rozwijająca się infrastruktura sportowo-rekreacyjna.

Jednocześnie kluczowym problemem jest rozproszenie i niewystarczające powiązanie tych zasobów. Dotyczy to w szczególności braku nowoczesnego centrum tożsamości historycznej i kulturalnej, niewystarczającego wykorzystania potencjału Zalewu „Czyste”, braku pełnego zagospodarowania wąwozów grodziskich, niedostatecznej czytelności tras, ograniczonej liczby miejsc odpoczynku, niewystarczającej oferty aktywności dla dzieci i młodzieży oraz braku spójnego systemu informacji terenowej i cyfrowej. Najważniejsze problemy i potrzeby rozwojowe zidentyfikowane w diagnozie oraz potencjały, które mogą zostać wykorzystane w ramach Koncepcji wskazano w tabeli.

Tabela 3 - Problemy i potrzeby rozwojowe zidentyfikowane w diagnozie

W ramach diagnozy identyfikuje się problemy i potrzeby rozwojowe w zakresie:	Potencjały, które mogą zostać wykorzystane w ramach Koncepcji
1. potrzebę stworzenia nowoczesnego miejsca prezentacji lokalnej historii, kultury i tożsamości;	1. położenie Gminy w Leżajskim Obszarze Funkcjonalnym;
2. potrzebę lepszego wykorzystania Zalewu „Czyste” jako centralnej przestrzeni rekreacyjnej i turystycznej;	2. układ miejscowości umożliwiający tworzenie lokalnych pętli i powiązań rekreacyjnych;
3. potrzebę uporządkowanego i bezpiecznego udostępnienia wąwozów grodziskich;	3. zasoby przyrodnicze i krajobrazowe;
4. potrzebę rozwoju tras pieszych, rowerowych i rekreacyjnych jako połączeń między miejscami aktywności, dziedzictwa i wypoczynku;	4. Zalew „Czyste” jako centralny punkt rekreacyjny;
5. potrzebę poprawy bezpieczeństwa pieszych i rowerzystów;	5. wąwozy grodziskie jako potencjalna przestrzeń edukacyjna i krajobrazowa;
6. potrzebę tworzenia atrakcyjnych miejsc aktywności dla dzieci, młodzieży, rodzin i seniorów;	6. istniejące trasy rowerowe, piesze i Nordic Walking;
7. potrzebę rozwoju systemu oznakowania, tablic informacyjnych i map;	7. dziedzictwo Turków Grodziskich i lokalne tradycje;
8. potrzebę cyfrowej prezentacji dziedzictwa, atrakcji i tras;	8. aktywność mieszkańców i organizacji lokalnych;
9. potrzebę wykorzystania lokalnych legend, tradycji, rękodzieła, kuchni i produktów lokalnych w promocji Gminy;	9. możliwość współpracy z instytucjami kultury, szkołami, organizacjami społecznymi i przedsiębiorcami;
10. potrzebę rozwoju edukacji regionalnej, przyrodniczej, ekologicznej i klimatycznej;	10. możliwość wykorzystania technologii cyfrowych do promocji, edukacji i komunikacji.
11. potrzebę trwałego włączenia mieszkańców i partnerów w przygotowanie, promocję, użytkowanie i monitorowanie projektu;	
12. potrzebę zapewnienia trwałego modelu zarządzania i utrzymania infrastruktury oraz narzędzi cyfrowych.	

Źródło: opracowanie własne

2.10. WNIOSKI DIAGNOSTYCZNE DLA PROJEKTU FLAGOWEGO

Wyniki diagnozy i prekonsultacji społecznych prowadzą do wniosku, że projekt flagowy Koncepcji powinien mieć charakter kompleksowy. Nie powinien ograniczać się do pojedynczej inwestycji ani do budowy samej infrastruktury rowerowej. Powinien łączyć funkcje rekreacyjne, edukacyjne, kulturowe, turystyczne, cyfrowe, środowiskowe i społeczne.

Odpowiedzią na zidentyfikowane potrzeby jest projekt pn. „Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym”. Projekt ten pozwoli połączyć najważniejsze zasoby i potrzeby Gminy w jeden spójny system.

Trasy i pętle rowerowe powinny pełnić funkcję kręgosłupa przestrzennego projektu, łączącego Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, Zalew „Czyste”, parki tematyczne, wąwozy grodziskie, miejsca odpoczynku, atrakcje lokalne i punkty usługowe. Nie są one jednak celem samym w sobie, lecz narzędziem integrującym przestrzeń, mieszkańców, turystów, lokalne dziedzictwo i ofertę rekreacyjną.

Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej nad Zalewem „Czyste” powinno pełnić funkcję głównego punktu projektu: miejsca spotkań, edukacji, informacji turystycznej, prezentacji lokalnej historii, promocji rękodzieła, produktów lokalnych i tradycji. W połączeniu z wieżą widokowo-symboliczną może stać się nowym znakiem rozpoznawczym Grodziska Dolnego.

Parki tematyczne, w tym park archeologiczny, ekologiczny i Jumbo, powinny odpowiadać na potrzeby dzieci, młodzieży, rodzin i osób aktywnych. Ich funkcją będzie łączenie zabawy, edukacji, rekreacji i poznawania lokalnych zasobów. Ścieżka edukacyjna doliną wąwozów grodziskich powinna natomiast umożliwić bezpieczne i odpowiedzialne wykorzystanie walorów krajobrazowych oraz przyrodniczych.

Technologie cyfrowe powinny zapewnić dostęp do informacji, edukacji, promocji i interakcji z użytkownikami. Szczególne znaczenie będą miały cyfrowe mapy, kody QR, audioprzewodniki, film o dziejach Grodziska, gra terenowa z motywem „wirtualnych Turków” oraz możliwość zgłaszania usterek lub potrzeb użytkowników.

Tak zaplanowany kierunek odpowiada na potrzebę tworzenia nowoczesnej, dostępnej i atrakcyjnej przestrzeni życia na obszarze wiejskim. Jednocześnie wzmacnia lokalną tożsamość, angażuje mieszkańców, promuje dziedzictwo i przyrodę oraz tworzy podstawę do ubiegania się o środki zewnętrzne na realizację projektu inteligentnej wsi.

3. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT porządkuje najważniejsze czynniki wewnętrzne i zewnętrzne wpływające na możliwość rozwoju inteligentnej gminy, głównie w obszarach: mobilności, rekreacji i turystyki lokalnej w Gminie Grodzisko Dolne. Przedstawiona analiza stanowi syntezę wniosków z diagnozy, dokumentów strategicznych Gminy oraz procesu partycypacyjnego.

Analiza SWOT wskazuje, że Gmina Grodzisko Dolne posiada realne zasoby do rozwoju inteligentnych rozwiązań, przede wszystkim w sferze kulturowej i turystyki rowerowej. Największy potencjał wynika z połączenia walorów przyrodniczych, istniejącej infrastruktury rekreacyjnej, lokalnego dziedzictwa, aktywności mieszkańców oraz możliwości zastosowania technologii cyfrowych. Jednocześnie realizowane działania powinny być realizowane jako kompleksowy system, a nie wyłącznie jako budowa pojedynczych odcinków ścieżek. Kluczowe znaczenie będzie miało połączenie infrastruktury rowerowej z bezpieczeństwem, oznakowaniem, miejscami odpoczynku, cyfrową informacją turystyczną, promocją lokalnych atrakcji i działaniami społecznymi.

Źródło: Opracowanie własne

3.1. MOCNE STRONY

Największym atutem Gminy Grodzisko Dolne jest połączenie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych z aktywnością społeczną mieszkańców. Gmina dysponuje zasobami, które mogą zostać wykorzystane do stworzenia rozpoznawalnego systemu rekreacji, edukacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej.

Szczególne znaczenie ma Zalew „Czyste”, który może pełnić funkcję centralnej przestrzeni rekreacyjnej, turystycznej i społecznej projektu flagowego. Jego otoczenie daje możliwość lokalizacji Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, punktu informacji turystycznej, miejsca wydarzeń, punktu rozpoczęcia i zakończenia tras oraz przestrzeni odpoczynku dla mieszkańców i odwiedzających.

Istotnym zasobem są również wąwozy grodziskie oraz atrakcyjne tereny krajobrazowe. Mogą one zostać wykorzystane jako przestrzeń edukacji przyrodniczej, krajobrazowej i turystycznej, pod warunkiem zastosowania rozwiązań bezpiecznych i ograniczających ingerencję w środowisko.

Mocną stroną Gminy jest także lokalne dziedzictwo kulturowe, w tym tradycja Turków Grodziskich, lokalne historie, legendy, miejsca pamięci, zabytki, rękodzieło, kuchnia i produkty

lokalne. Zasoby te mogą stać się podstawą nowoczesnej narracji o Grodzisku Dolnym oraz wyróżnikiem projektu w skali lokalnej i regionalnej.

Gmina posiada również istniejące trasy piesze, rowerowe i Nordic Walking, które mogą stanowić podstawę dla rozwoju małej i dużej pętli grodziskiej. Potencjałem jest aktywność lokalnych organizacji, szkół, OSP, instytucji kultury, grup nieformalnych i mieszkańców, którzy mogą uczestniczyć w tworzeniu treści, promocji, organizacji wydarzeń oraz monitorowaniu projektów.

3.2. SŁABE STRONY

Najważniejsze słabości dotyczą braku jednego, spójnego i nowoczesnego systemu łączącego lokalne zasoby. Poszczególne elementy potencjału Gminy – Zalew „Czyste”, trasy, wąwozy, dziedzictwo kulturowe, tereny rekreacyjne i aktywność społeczna – funkcjonują obecnie w dużej mierze oddzielnie. Ogranicza to ich oddziaływanie na jakość życia mieszkańców, turystykę, promocję Gminy i rozwój lokalnych usług.

Słabością jest niewystarczające zagospodarowanie terenów nad Zalewem „Czyste” oraz brak nowoczesnego miejsca prezentacji lokalnej historii, kultury i tożsamości. Gmina posiada silne dziedzictwo, ale nie dysponuje jeszcze miejscem, które w sposób atrakcyjny i dostępny łączyłoby funkcje wystawiennicze, edukacyjne, społeczne, turystyczne i promocyjne.

Problemem pozostaje także brak spójnej oferty edukacyjno-turystycznej. Dotyczy to zarówno oznakowania tras i atrakcji, jak i braku jednolitego systemu informacji terenowej i cyfrowej. Mieszkańcy i odwiedzający potrzebują czytelnych map, tablic, kodów QR, opisów miejsc, audioprzewodników oraz informacji o wydarzeniach, usługach i punktach odpoczynku.

Wąwozy grodziskie, mimo dużego potencjału krajobrazowego i edukacyjnego, nie są jeszcze w pełni zagospodarowane jako bezpieczna i uporządkowana przestrzeń poznawania przyrody. Ograniczona jest również oferta atrakcyjnych miejsc aktywności dla dzieci i młodzieży, co uzasadnia uwzględnienie w projekcie parków tematycznych, w tym parku Jumbo.

Dodatkowym ograniczeniem mogą być zasoby organizacyjne potrzebne do późniejszej obsługi infrastruktury, Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, parków tematycznych, oznakowania, oświetlenia oraz narzędzi cyfrowych. Dlatego już na etapie projektowania konieczne jest przyjęcie prostych, trwałych i możliwych do utrzymania rozwiązań.

3.3. SZANSE

Najważniejszą szansą dla Gminy jest możliwość stworzenia rozpoznawalnego produktu turystycznego i społecznego, który będzie oparty na lokalnych zasobach, ale przedstawiony w nowoczesnej formule Smart Village. Projekt może połączyć rekreację, edukację, dziedzictwo, turystykę aktywną, cyfryzację, środowisko i zaangażowanie mieszkańców.

Dużą szansą jest rosnące zainteresowanie aktywnym wypoczynkiem blisko natury, turystyką rodzinną, edukacyjną, rowerową, pieszą i „slow”. Grodzisko Dolne może wykorzystać ten trend, tworząc ofertę opartą na Zalewie „Czyste”, wąwozach grodziskich, trasach pieszych i rowerowych, parkach tematycznych oraz lokalnym dziedzictwie.

Istotną szansę stanowi wykorzystanie technologii cyfrowych do promocji dziedzictwa, przyrody i atrakcji Gminy. Cyfrowe mapy, kody QR, audioprzewodniki, film o dziejach Grodziska oraz gra terenowa z motywem „wirtualnych Turków” mogą zwiększyć atrakcyjność projektu dla dzieci, młodzieży, rodzin i turystów. Projekt może również aktywizować mieszkańców i partnerów lokalnych. Organizacje społeczne, szkoły, instytucje kultury, KGW, OSP, przedsiębiorcy, rolnicy i producenci lokalni mogą współtworzyć treści, wydarzenia, ofertę edukacyjną, promocję produktów lokalnych oraz działania związane z utrzymaniem i rozwojem projektu.

Szansą jest także możliwość pozyskania środków zewnętrznych na projekt Smart Village. Dobrze przygotowany, kompleksowy projekt flagowy może odpowiadać na kryteria dotyczące wpływu na jakość życia, innowacyjności, cyfryzacji, komponentu środowiskowego, trwałości, partnerstwa i udziału mieszkańców.

3.4. ZAGROŻENIA

Najważniejsze zagrożenia wiążą się ze skalą i złożonością projektu flagowego. Projekt obejmuje wiele elementów infrastrukturalnych, społecznych, cyfrowych i środowiskowych, dlatego wymaga starannego przygotowania technicznego, finansowego, organizacyjnego i formalnego.

Istotnym ryzykiem jest wzrost kosztów inwestycji oraz późniejszego utrzymania infrastruktury. Dotyczy to w szczególności Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, wieży, parków tematycznych, ścieżki w wąwozach, oświetlenia, miejsc odpoczynku, oznakowania oraz narzędzi cyfrowych. Ryzyko to powinno być ograniczane przez aktualizację kosztorysów, racjonalne określenie zakresu, stosowanie trwałych materiałów i wybór rozwiązań możliwych do utrzymania przez Gminę. Zagrożeniem mogą być również ograniczenia formalne, własnościowe i środowiskowe. Część działań będzie wymagała uzgodnień z właścicielami terenów, zarządcami dróg, instytucjami odpowiedzialnymi za ochronę przyrody, gospodarkę wodną lub bezpieczeństwo użytkowników. Szczególnej ostrożności wymagają elementy planowane nad Zalewem „Czyste” oraz w obrębie wąwozów grodziskich.

Należy również uwzględnić ryzyko nadmiernej presji na środowisko i krajobraz. Projekt powinien być realizowany w formule odpowiedzialnego udostępniania zasobów, a nie intensywnego przekształcania terenów przyrodniczych. Konieczne będzie stosowanie rozwiązań ograniczających ingerencję w środowisko, zapewniających bezpieczeństwo i odporność na zjawiska pogodowe. Dodatkowe zagrożenia dotyczą trwałości projektu. Obejmują one możliwość dewastacji lub niewłaściwego użytkowania infrastruktury, sezonowość ruchu turystycznego, niewystarczające zainteresowanie niektórymi elementami projektu, brak aktualizacji treści cyfrowych oraz zmiany wymogów konkursowych lub przepisów. Ryzyka te powinny być ograniczane przez jasny model zarządzania, monitoring, zaangażowanie partnerów i mieszkańców oraz bieżące utrzymanie infrastruktury.

3.5. WNIOSKI STRATEGICZNE Z ANALIZY SWOT

Analiza SWOT wskazuje, że projekt flagowy powinien zostać zaplanowany jako jeden spójny system, a nie jako zbiór odrębnych inwestycji. Jego rdzeniem powinno być Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej nad Zalewem „Czyste”, natomiast trasy i pętle rowerowe powinny pełnić funkcję kręgosłupa przestrzennego łączącego Centrum, Zalew, parki tematyczne, wąwozy, miejsca odpoczynku i lokalne atrakcje.

Najsilniejszym wyróżnikiem projektu powinno być połączenie lokalnego dziedzictwa, rekreacji, edukacji, turystyki aktywnej i technologii cyfrowych. Szczególne znaczenie ma wykorzystanie dziedzictwa Turków Grodziskich, lokalnych legend, historii, przyrody i krajobrazu w sposób atrakcyjny dla mieszkańców, dzieci, młodzieży, rodzin i turystów.

Komponent cyfrowy powinien mieć charakter praktyczny, dostępny i trwały. Priorytetem powinny być rozwiązania możliwe do bieżącego utrzymania, takie jak cyfrowe mapy, kody QR, audioprzewodnik, film, gra terenowa oraz mechanizm zgłaszania usterek lub potrzeb użytkowników.

Komponent środowiskowy powinien pokazywać odpowiedzialne udostępnianie walorów przyrodniczych, energooszczędność, edukację ekologiczną i klimatyczną oraz ograniczanie presji na środowisko. Szczególnie ważne będzie ostrożne podejście do zagospodarowania terenów nad Zalewem „Czyste” i wąwozów grodziskich.

Dla powodzenia projektu konieczne jest doprecyzowanie zakresu technicznego, kosztów, kwestii własnościowych, środowiskowych i eksploatacyjnych już na etapie przygotowania wniosku o dofinansowanie. Równie ważne będzie wskazanie modelu zarządzania Centrum, parkami, trasami, wąwozami, miejscami odpoczynku i narzędziami cyfrowymi.

Wyniki analizy potwierdzają potrzebę realizacji zintegrowanego projektu dotyczącego wprowadzenia rozwiązań takich jak np. inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym.

4. WIZJA I CELE KONCEPCJI SMART VILLAGE GMINY GRODZISKO DOLNE

Niniejszy rozdział określa pożądany kierunek rozwoju Gminy Grodzisko Dolne w formule Smart Village. Stanowi odpowiedź na potrzeby i potencjały wskazane w diagnozie, ankiecie i prekonsultacjach społecznych oraz analizie SWOT. Przyjęte cele i kierunki działań koncentrują się na stworzeniu zintegrowanego systemu rekreacji, dziedzictwa, edukacji, turystyki aktywnej, bezpieczeństwa, dostępności oraz cyfrowej informacji lokalnej.

Koncepcja opiera się na założeniu, że inteligentna wieś to nie tylko nowoczesna infrastruktura. Jest to przede wszystkim sposób organizowania rozwoju lokalnego, w którym inwestycje techniczne są powiązane z bezpieczeństwem, dostępnością, ochroną środowiska, promocją lokalnych zasobów, wykorzystaniem technologii cyfrowych oraz udziałem społeczności w przygotowaniu i funkcjonowaniu przedsięwzięć.

4.1. WIZJA ROZWOJU GMINY GRODZISKO DOLNE W FORMULE SMART VILLAGE

Wizja rozwoju przedstawia długofalowy, pożądany obraz Gminy Grodzisko Dolne jako miejsca przyjaznego mieszkańcom, aktywnego społecznie, bezpiecznego, atrakcyjnego turystycznie i świadomie wykorzystującego swoje zasoby. Jej zadaniem jest pokazanie, w jaki sposób przyroda, krajobraz, dziedzictwo kulturowe, lokalne tradycje, infrastruktura rekreacyjna, aktywność mieszkańców i technologie cyfrowe mogą zostać połączone w jeden spójny system poprawiający jakość życia. W formule Smart Village rozwój Gminy nie polega wyłącznie na wprowadzaniu nowych technologii. Technologie cyfrowe powinny pełnić funkcję narzędzia wspierającego mieszkańców, turystów, instytucje lokalne i partnerów społecznych. Mają ułatwiać dostęp do informacji, promować lokalne atrakcje, wspierać edukację, poprawiać bezpieczeństwo oraz umożliwiać lepsze korzystanie z infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej. Podstawą wizji jest założenie, że Grodzisko Dolne może rozwijać się jako gmina łącząca aktywność mieszkańców, lokalną tożsamość, rekreację, edukację i turystykę aktywną. Szczególne znaczenie mają tutaj Zalew „Czyste”, wąwozy grodziskie, lokalne krajobrazy, trasy piesze i rowerowe, historia miejscowości, legendy, tradycje oraz dziedzictwo Turków Grodziskich. Zasoby te powinny być wykorzystywane w sposób uporządkowany, dostępny, bezpieczny i przyjazny środowisku. Wizja rozwoju Gminy Grodzisko Dolne w formule Smart Village brzmi następująco:

Gmina Grodzisko Dolne to aktywna, bezpieczna i atrakcyjna turystycznie gmina wiejska, która łączy lokalną tożsamość, przyrodę, rekreację, edukację i nowoczesne technologie. Mieszkańcy i odwiedzający korzystają z dostępnych miejsc spotkań, odpoczynku, aktywności i poznawania dziedzictwa, powiązanych siecią tras pieszych i rowerowych oraz wspieranych przez cyfrowy system informacji.

Wizja zakłada, że Grodzisko Dolne będzie miejscem, w którym rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej służy przede wszystkim mieszkańcom. Nowe i zmodernizowane przestrzenie mają zachęcać do aktywności fizycznej, integracji międzypokoleniowej, spędzania czasu na świeżym powietrzu oraz poznawania lokalnej historii i przyrody. Szczególnie ważne jest tworzenie oferty dla dzieci, młodzieży, rodzin z dziećmi, seniorów oraz osób ze szczególnymi potrzebami.

Realizacja wizji wymaga współpracy samorządu, mieszkańców, sołectw, instytucji kultury, szkół, organizacji społecznych, OSP, KGW, klubów sportowych, przedsiębiorców, rolników i producentów lokalnych. Smart Village w Grodzisku Dolnym powinno być projektem współtworzonym przez lokalną społeczność, a nie jedynie inwestycją infrastrukturalną realizowaną przez Gminę. Dzięki temu powstałe miejsca i narzędzia będą lepiej odpowiadały na rzeczywiste potrzeby użytkowników i będą miały większą szansę trwałego funkcjonowania.

Wizja rozwoju Gminy Grodzisko Dolne w formule Smart Village opiera się zatem na połączeniu trzech elementów: lokalnej tożsamości, atrakcyjnej przestrzeni rekreacyjno-turystycznej oraz prostych, trwałych technologii cyfrowych. Tak rozumiany rozwój ma wzmacniać jakość życia mieszkańców, budować dumę z miejsca zamieszkania, zwiększać atrakcyjność Gminy dla odwiedzających oraz tworzyć podstawę do realizacji projektu flagowego „Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym”.

4.2. CELE SZCZEGÓŁOWE KONCEPCJI

Realizacji wizji służy sześć celów szczegółowych. Cele te porządkują logikę Koncepcji i wskazują najważniejsze funkcje, jakie powinien łączyć projekt flagowy. Nie są one odrębnymi projektami, lecz wzajemnie powiązanymi obszarami interwencji, które razem tworzą zintegrowany system rekreacji, dziedzictwa, edukacji, turystyki aktywnej, cyfryzacji, ochrony środowiska i współpracy lokalnej.

Rysunek 4 - Cele szczegółowe Koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne

Źródło: Opracowanie własne

Cel szczegółowy 1. Rozwój atrakcyjnych i dostępnych miejsc rekreacji, wypoczynku oraz turystyki aktywnej

Celem jest stworzenie przestrzeni służących mieszkańcom różnych pokoleń oraz osobom odwiedzającym Gminę. Realizacja celu obejmuje rozwój miejsc odpoczynku, parków tematycznych, terenów aktywności, przestrzeni spotkań, tras pieszych i rowerowych oraz infrastruktury związanej z Zalewem „Czyste”.

Cel ten odpowiada na potrzebę poprawy jakości życia mieszkańców, zwiększenia dostępności atrakcyjnych miejsc spędzania czasu wolnego oraz lepszego wykorzystania potencjału turystycznego Gminy. Szczególne znaczenie ma tworzenie oferty dla dzieci, młodzieży, rodzin, seniorów, szkół, grup zorganizowanych oraz osób poszukujących spokojnego wypoczynku blisko natury.

Cel szczegółowy 2. Wzmocnienie lokalnej tożsamości, dziedzictwa kulturowego i edukacji regionalnej

Celem jest stworzenie warunków do nowoczesnej prezentacji historii, tradycji, legend, rękodzieła, kuchni, produktów lokalnych oraz dziedzictwa Turków Grodziskich. Szczególne znaczenie będzie miało Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej nad Zalewem „Czyste” oraz cyfrowe formy prezentacji dziedzictwa.

Cel ten ma służyć budowaniu dumy z miejsca zamieszkania, wzmacnianiu więzi międzypokoleniowych oraz atrakcyjnemu przekazywaniu lokalnej historii mieszkańcom i odwiedzającym. Dziedzictwo lokalne powinno być prezentowane nie tylko w formie tradycyjnej, ale również poprzez film, audioprzewodniki, kody QR, tablice edukacyjne i grę terenową.

Cel szczegółowy 3. Zwiększenie bezpieczeństwa, dostępności i komfortu korzystania z przestrzeni publicznych oraz tras

Celem jest poprawa warunków korzystania z miejsc rekreacji, tras, punktów odpoczynku, dojazdów i dojazdów. Działania powinny uwzględniać czytelne oznakowanie, poprawę orientacji w terenie, oświetlenie w uzasadnionych lokalizacjach, bezpieczeństwo nad zalewem oraz potrzeby osób o różnym poziomie sprawności.

Cel ten ma szczególne znaczenie dla codziennego korzystania z infrastruktury przez mieszkańców oraz dla bezpiecznego udostępnienia przestrzeni osobom odwiedzającym Gminę. Obejmuje zarówno bezpieczeństwo ruchu pieszego i rowerowego, jak i komfort użytkowania miejsc rekreacyjnych, parków tematycznych, wozów oraz przestrzeni nad Zalewem „Czyste”.

Cel szczegółowy 4. Wykorzystanie technologii cyfrowych do informacji, edukacji, promocji i angażowania użytkowników

Celem jest wdrożenie prostych, trwałych i dostępnych narzędzi cyfrowych, które ułatwią korzystanie z infrastruktury i poznawanie Gminy. Obejmują one w szczególności mapy, kody QR, audioprzewodniki, film o dziejach Grodziska, grę terenową z motywem „wirtualnych Turków” oraz mechanizm zgłaszania usterek i potrzeb użytkowników.

Cel ten podkreśla, że technologie cyfrowe mają wspierać lokalną tożsamość, edukację, promocję, bezpieczeństwo i zarządzanie infrastrukturą, a nie stanowić celu samego w sobie. Rozwiązania cyfrowe powinny być intuicyjne, dostępne dla różnych grup użytkowników i możliwe do utrzymania przez Gminę.

Cel szczegółowy 5. Ochrona środowiska, edukacja klimatyczna i odpowiedzialne zarządzanie zasobami przyrodniczymi

Celem jest realizacja działań w sposób ograniczający presję na środowisko, chroniący krajobraz oraz wspierający zrównoważoną mobilność. Projekt powinien promować edukację ekologiczną, energooszczędność, wykorzystanie OZE tam, gdzie jest to technicznie i ekonomicznie uzasadnione, oraz odpowiedzialne korzystanie z terenów przyrodniczych.

Cel ten ma szczególne znaczenie przy zagospodarowaniu wąwozów grodziskich, otoczenia Zalewu „Czyste”, terenów zielonych oraz miejsc odpoczynku. Projekt powinien służyć mądrym udostępnianiu walorów przyrodniczych, a nie ich nadmiernemu przekształcaniu.

Cel szczegółowy 6. Włączenie mieszkańców i partnerów w rozwój, promocję i utrzymanie projektu

Celem jest zapewnienie trwałego udziału mieszkańców, sołectw, szkół, instytucji kultury, organizacji społecznych, OSP, KGW, przedsiębiorców, rolników i producentów lokalnych w przygotowaniu, promocji, monitorowaniu oraz dalszym rozwijaniu Koncepcji.

Cel ten wskazuje, że Smart Village w Grodzisku Dolnym powinno być współtworzone przez społeczność lokalną. Zaangażowanie mieszkańców i partnerów zwiększy użyteczność, trwałość i społeczną akceptację projektu, a także pozwoli lepiej wykorzystać lokalną wiedzę, tradycje, produkty, wydarzenia i inicjatywy społeczne.

5. LISTA PROJEKTÓW, KTÓRE BĘDĄ SIĘ SKŁADAĆ NA REALIZACJĘ KONCEPCJI, UWZGLĘDNIAJĄCYCH KOMPONENT CYFROWY, ŚRODOWISKOWY LUB KLIMATYCZNY

W toku prac nad Koncepcją podjęto decyzję, że lista projektów składających się na jej realizację obejmie wyłącznie jeden projekt flagowy, ponieważ zdiagnozowane potrzeby mieszkańców i potencjały Gminy mają charakter wzajemnie powiązany i wymagają zintegrowanej odpowiedzi. Rozproszenie działań na wiele odrębnych projektów mogłoby osłabić spójność Koncepcji, utrudnić zarządzanie, finansowanie i późniejsze utrzymanie efektów. Przyjęcie jednego projektu flagowego pozwala natomiast połączyć w ramach jednej operacji najważniejsze elementy rozwoju Smart Village: rekreację, dziedzictwo lokalne, turystykę aktywną, edukację, cyfryzację, bezpieczeństwo, ochronę środowiska oraz udział mieszkańców i partnerów. Takie podejście wzmacnia kompleksowość przedsięwzięcia, ułatwia wykazanie jego oddziaływania na jakość życia mieszkańców oraz zapewnia większą czytelność dokumentu i samego projektu wdrożeniowego.

Dodatkowo wskazano katalog działań uzupełniających o charakterze nieinwestycyjnym, które będą służyły pełnemu wykorzystaniu infrastruktury i narzędzi powstałych w wyniku realizacji projektu flagowego. Działania te nie stanowią odrębnych projektów inwestycyjnych, lecz obejmują aktywność społeczną, edukacyjną, promocyjną, kulturalną i organizacyjną, wzmacniającą trwałość oraz oddziaływanie projektu i efektów jego realizacji. Ich celem będzie m.in. organizacja wydarzeń, warsztatów, spacerów, rajdów, działań edukacyjnych, promocja lokalnych produktów i dziedzictwa, aktualizacja treści cyfrowych oraz angażowanie mieszkańców i partnerów w korzystanie, rozwijanie i monitorowanie systemu Smart Village.

Projekt flagowy pn. „Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym” stanowi główne przedsięwzięcie wdrożeniowe Koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne. Projekt został zaplanowany głównie na terenie miejscowości Grodzisko Dolne jako kompleksowy system łączący funkcje rekreacyjne, turystyczne, edukacyjne, kulturowe, środowiskowe, społeczne i cyfrowe. Jego osią przestrzenną będą istniejące i planowane trasy piesze oraz rowerowe, natomiast głównymi punktami programu będą: Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej nad Zalewem „Czyste”, sieć pętli i szlaków rowerowych, parki

tematyczne, ścieżka edukacyjna doliną wąwozów grodziskich, miejsca odpoczynku, oznakowanie turystyczne oraz cyfrowy system informacji o trasach, atrakcjach i dziedzictwie lokalnym.

Przedsięwzięcie odpowiada na założenia podejścia Smart Village, ponieważ nie ogranicza się do pojedynczej inwestycji infrastrukturalnej. Łączy rozwój przestrzeni publicznej z technologiami cyfrowymi, edukacją, aktywnością mieszkańców, ochroną środowiska, promocją lokalnej tożsamości oraz tworzeniem nowych funkcji społecznych i turystycznych.

Projekt ma służyć zarówno mieszkańcom Grodziska Dolnego, jak i osobom odwiedzającym Gminę. Jego realizacja ma zwiększyć atrakcyjność miejscowości, poprawić dostępność miejsc wypoczynku, wzmocnić ofertę turystyki aktywnej, wyeksponować lokalne dziedzictwo oraz stworzyć nowoczesną i rozpoznawalną przestrzeń rekreacyjno-edukacyjną.

5.1. UZASADNIENIE REALIZACJI PROJEKTU

Grodzisko Dolne posiada szczególne zasoby umożliwiające rozwój turystyki aktywnej, rekreacji, edukacji przyrodniczej oraz promocji lokalnego dziedzictwa. Do najważniejszych należą Zalew „Czyste”, wąwozy grodziskie, istniejące szlaki piesze i rowerowe, lokalne tradycje, historia miejscowości, aktywność organizacji społecznych oraz potencjał przestrzeni publicznych możliwych do wykorzystania dla mieszkańców i turystów. Jednocześnie potencjał ten nie jest jeszcze wykorzystany w sposób spójny i nowoczesny. Brakuje jednego, rozpoznawalnego systemu łączącego najważniejsze miejsca rekreacji, atrakcje przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe, infrastrukturę odpoczynku, edukację terenową i cyfrową informację turystyczną. Istniejące zasoby funkcjonują częściowo oddzielnie, przez co ich oddziaływanie na jakość życia mieszkańców, turystykę i lokalną gospodarkę jest ograniczone. Projekt flagowy został wybrany jako przedsięwzięcie o największym znaczeniu dla realizacji Koncepcji, ponieważ:

- odpowiada na wiele potrzeb mieszkańców jednocześnie;
- wykorzystuje lokalne zasoby przyrodnicze, krajobrazowe, historyczne i kulturowe;
- łączy infrastrukturę, cyfryzację, edukację, rekreację, turystykę i integrację społeczną;
- wzmacnia atrakcyjność Zalewu „Czyste” jako głównego punktu rekreacyjnego miejscowości;
- tworzy nowe miejsca aktywnego wypoczynku dla dzieci, młodzieży, rodzin, seniorów i turystów;
- umożliwia rozwój turystyki rowerowej, pieszej, rodzinnej i edukacyjnej;
- wprowadza elementy cyfrowe, w tym mapy, kody QR, treści multimedialne, audioprzewodniki i grę terenową;
- zakłada udział mieszkańców i lokalnych partnerów w przygotowaniu, promocji oraz użytkowaniu infrastruktury;
- może być realizowany jako projekt wynikający z Koncepcji Smart Village i przygotowywany do ubiegania się o środki zewnętrzne.

Projekt flagowy stanowi odpowiedź na potrzebę stworzenia miejsca, które będzie łączyło pokolenia: dzieci, młodzież, osoby dorosłe, seniorów, mieszkańców zaangażowanych w kulturę lokalną, turystów, pasjonatów historii, rowerzystów i osoby poszukujące kontaktu z przyrodą.

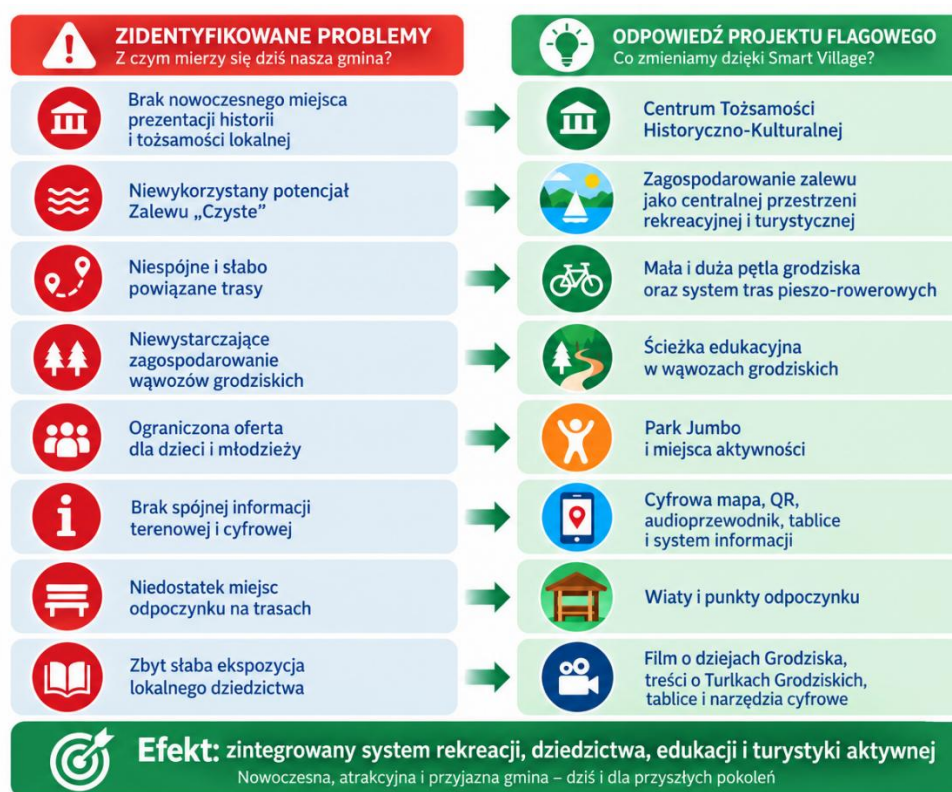
Rozwiązania zastosowane w projekcie będą miały charakter multiplikowalny. Cyfrowa mapa, system kodów QR, model oznakowania, mechanizm zgłaszania usterek, standard miejsc odpoczynku oraz sposób tworzenia treści edukacyjnych mogą być w przyszłości rozszerzane na kolejne lokalizacje, sołectwa, atrakcje i trasy na terenie Gminy Grodzisko Dolne.

5.2. PROBLEMY, NA KTÓRE ODPOWIADA PROJEKT

Głównym problemem, na który odpowiada projekt, jest brak zintegrowanego, nowoczesnego i rozpoznawalnego systemu miejsc rekreacji, edukacji, turystyki aktywnej oraz prezentacji dziedzictwa lokalnego w Grodzisku Dolnym. Problem ten obejmuje kilka powiązanych wymiarów.

Po pierwsze, na terenie miejscowości brakuje nowoczesnego miejsca identyfikacji historycznej i kulturowej mieszkańców. Dziedzictwo Grodziska Dolnego, w tym lokalne tradycje, legendy, historia, kultura, rękodzieło i produkty lokalne, wymagają przestrzeni, która pozwoli je prezentować w sposób atrakcyjny, dostępny i dostosowany do współczesnych odbiorców. Po drugie, potencjał Zalewu „Czyste” nie jest wykorzystany w pełni jako centralne miejsce rekreacji, wypoczynku, edukacji, turystyki i promocji Gminy. Teren ten może pełnić funkcję punktu startowego i końcowego tras, miejsca spotkań, centrum informacji turystycznej oraz przestrzeni integrującej różne formy aktywności. Po trzecie, istniejące i planowane trasy rowerowe oraz piesze wymagają lepszego powiązania z miejscami odpoczynku, atrakcjami, punktami edukacyjnymi i systemem informacji. Bez takiego powiązania pozostają one jedynie trasami komunikacyjnymi lub rekreacyjnymi, a nie kompletnym produktem turystycznym i społecznym. Po czwarte, część atrakcyjnych terenów przyrodniczych, w tym wąwozy grodziskie, nie posiada obecnie odpowiedniego zagospodarowania edukacyjnego i turystycznego. Ich uporządkowane udostępnienie może wzmocnić atrakcyjność Gminy, ale wymaga rozwiązań bezpiecznych, dostępnych i przyjaznych środowisku. Po piąte, dzieci i młodzież zgłaszają potrzebę tworzenia nowych miejsc aktywności, sportu i zabawy. Projekt odpowiada na tę potrzebę poprzez planowany park Jumbo, obejmujący funkcje sportowo-rekreacyjne, w tym terenową aktywność rowerową i elementy skateparku. Po szóste, informacja o atrakcjach, trasach, wydarzeniach i lokalnych zasobach nie jest jeszcze zorganizowana w spójny system cyfrowy. Brakuje jednolitego narzędzia, które łączyłoby mapę tras, kody QR, opisy audio, treści edukacyjne, informacje o punktach odpoczynku, dziedzictwie i usługach lokalnych.

Rysunek 5 - Problemy na które odpowiada projekt

Źródło: Opracowanie własne

Projekt ma charakter kompleksowej odpowiedzi na te problemy. Nie tworzy pojedynczej atrakcji, lecz buduje system powiązanych miejsc i funkcji, które razem zwiększą jakość życia mieszkańców, dostępność rekreacji, atrakcyjność turystyczną oraz rozpoznawalność Grodziska Dolnego.

5.3. CEL PROJEKTU I GRUPY UŻYTKOWNIKÓW

Celem projektu jest stworzenie zintegrowanego, inteligentnego i dostępnego systemu rekreacji, dziedzictwa, edukacji i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym, opartego na Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej nad Zalewem „Czyste”, sieci tras i pętli rowerowych, parkach tematycznych, ścieżce edukacyjnej doliną wąwozów grodziskich oraz cyfrowym systemie informacji turystycznej. Realizacja projektu będzie służyć:

1. poprawie jakości życia mieszkańców;
2. zwiększeniu atrakcyjności Grodziska Dolnego jako miejsca wypoczynku i rekreacji;
3. stworzeniu nowoczesnej przestrzeni prezentacji lokalnej historii, kultury i tożsamości;
4. wzmocnieniu funkcji turystycznej Zalewu „Czyste”;
5. rozwojowi bezpiecznych tras pieszych i rowerowych;
6. zwiększeniu oferty aktywności dla dzieci, młodzieży, rodzin i seniorów;
7. wykorzystaniu wąwozów grodziskich jako przestrzeni edukacji przyrodniczej i krajobrazowej;
8. wdrożeniu cyfrowych narzędzi informacji, promocji i edukacji;
9. rozwojowi lokalnych usług, produktów i inicjatyw społecznych;
10. wzmocnieniu więzi mieszkańców z miejscem zamieszkania;
11. promocji dziedzictwa lokalnego, w tym tradycji Turków Grodziskich;
12. zwiększeniu dostępności infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Projekt będzie skierowany do szerokiego grona odbiorców. Główne grupy użytkowników to:

1. mieszkańcy miejscowości Grodzisko Dolne;
2. mieszkańcy całej Gminy Grodzisko Dolne;
3. dzieci i młodzież;
4. rodziny z dziećmi;
5. seniorzy;
6. osoby z niepełnosprawnościami i osoby ze szczególnymi potrzebami;
7. rowerzyści rekreacyjni i turyści aktywni;
8. użytkownicy tras pieszych, rowerowych i edukacyjnych;
9. uczniowie i nauczyciele szkół;
10. lokalne organizacje społeczne, koła gospodyń wiejskich, OSP i kluby sportowe;
11. lokalni przedsiębiorcy, usługodawcy, rolnicy, producenci lokalni i gospodarstwa agroturystyczne;
12. osoby odwiedzające Gminę z Leżajska, Rzeszowa, powiatu leżańskiego i województwa podkarpackiego;
13. pasjonaci historii, kultury, przyrody, turystyki rowerowej i dziedzictwa lokalnego.

Rysunek 6 - Włączenie społeczności lokalnej w ramach Konceptji Smart Village

Źródło: Opracowanie własne

Projekt nie wyklucza żadnej grupy użytkowników. Planowane elementy infrastruktury mają mieć charakter ogólnodostępny, a rozwiązania terenowe i cyfrowe powinny być projektowane z uwzględnieniem zasad dostępności.

5.4. KARTA INFORMACYJNA PROJEKTU FLAGOWEGO

Karta informacyjna projektu inteligentnej wsi stanowi syntetyczny opis projektu flagowego przewidzianego do realizacji w ramach Konceptji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne. Dokument ten porządkuje najważniejsze informacje niezbędne do oceny przedsięwzięcia, w tym dane wnioskodawcy, zakres rzeczowy i finansowy operacji, planowane koszty kwalifikowalne, sposób wykorzystania nowoczesnych technologii, innowacyjny charakter projektu, przewidywane korzyści dla lokalnej społeczności oraz zgodność projektu z celami i założeniami Konceptji. Karta pokazuje, że projekt „Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym” nie jest pojedynczą inwestycją infrastrukturalną, lecz zintegrowanym przedsięwzięciem łączącym rekreację, dziedzictwo, edukację, turystykę aktywną, cyfryzację, ochronę środowiska i udział mieszkańców. Pełni ona funkcję pomostu między zapisami Konceptji a przyszłym wnioskiem o przyznanie pomocy, wskazując, w jaki sposób planowana operacja odpowiada na zdiagnozowane potrzeby Gminy i spełnia wymagania stawiane projektom inteligentnej wsi.

1. Dane wnioskodawcy

W poniższej tabeli wskazano dane informacyjne Gminy Grodzisko Dolne, która będzie wnioskodawcą i realizatorem projektu flagowego.

Tabela 4 - Dane wnioskodawcy

Element	Dane
Nazwa wnioskodawcy	Gmina Grodzisko Dolne
Forma prawna	gmina
Siedziba / adres	Grodzisko Dolne 125a, 37-306 Grodzisko Dolne
NIP	816-15-70-014
REGON	690581710
Osoba uprawniona do reprezentacji	Wójt Gminy Grodzisko Dolne
Osoba do kontaktu w sprawie projektu	Adam Chmura - Sekretarz Gminy
Tytuł projektu inteligentnej wsi	„Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym”
Obszar realizacji projektu	Miejscowość Grodzisko Dolne, otoczenie Zalewu „Czyste”, tras i pętli rekreacyjnych, wawozów grodziskich oraz powiązanych przestrzeni publicznych
Obszar oddziaływania projektu	Mieszkańcy miejscowości Grodzisko Dolne, dzieci, młodzież, rodziny, seniorzy, osoby ze szczególnymi potrzebami, turyści, odwiedzający, szkoły, organizacje społeczne, instytucje kultury, lokalni przedsiębiorcy i producenci lokalni
Dokument źródłowy	Koncepcja Smart Village Gminy Grodzisko Dolne
Status projektu	projekt flagowy wynikający z Koncepcji Smart Village
Planowany tryb finansowania	środki PS WPR / interwencja I.10.10.B „Inteligentna Wieś”, środki własne Gminy, ewentualnie inne środki zewnętrzne zgodnie z warunkami naboru

Źródło: opracowanie własne

2. Wysokość i zakres kosztów kwalifikowalnych operacji

Szacunkowa wartość kosztów kwalifikowalnych operacji wynosi: **8 800 000,00 zł**. Wartość ta ma charakter szacunkowy i zostanie doprecyzowana na etapie przygotowania dokumentacji technicznej, kosztorysowej oraz wniosku o przyznanie pomocy. Ostateczny zakres kosztów kwalifikowalnych będzie zależał od katalogu kosztów określonego w regulaminie naboru, dokumentacji projektowej, decyzji i uzgodnień formalnych oraz wyniku postępowań zakupowych.

Pomoc w ramach interwencji I.10.10.B jest udzielana gminie albo związkowi międzygminnemu w formie refundacji części kosztów kwalifikowalnych, w wysokości od 30% do 75% kosztów kwalifikowalnych operacji, przy czym operacja musi obejmować koszty kwalifikujące się do wsparcia powyżej 1,5 mln zł, a limit pomocy wynosi 10 mln zł na operację. Wytyczne wskazują również, że operacja powinna być realizowana bez podziału na etapy, a maksymalny okres realizacji wynosi 24 miesiące od dnia zawarcia umowy o przyznaniu pomocy.

Tabela 5 - Zakres kosztów kwalifikowalnych operacji

Zakres kosztów kwalifikowalnych	Opis
Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej nad Zalewem „Czyste”	Budowa lub utworzenie obiektu pełniącego funkcje edukacyjne, kulturalne, turystyczne, informacyjne i promocyjne, wraz z wyposażeniem, ekspozycją, elementami multimedialnymi i przestrzenią prezentacji lokalnego dziedzictwa.
Wieża widokowo-symboliczna	Budowa wieży pełniącej funkcję widokową, symboliczną, promocyjną i użytkową, powiązaną z lokalnymi legendami, tożsamością Gminy oraz funkcją informacji i bezpieczeństwa nad Zalewem „Czyste”.
Zagospodarowanie otoczenia Zalewu „Czyste”	Elementy uporządkowania przestrzeni, dojść, punktów odpoczynku, tarasów, miejsc rekreacji, małej architektury, oznakowania i informacji turystycznej.
Mała i duża pętla grodziska	Wytyczenie, uporządkowanie i oznakowanie tras pieszych, rowerowych i rekreacyjnych, wykorzystujących istniejącą infrastrukturę drogową, drogi gminne, drogi wewnętrzne oraz powiązania z lokalnymi atrakcjami.
Miejsca odpoczynku i wiaty na trasach	Budowa lub montaż wiat, ławek, stojaków rowerowych, koszy, punktów odpoczynku, elementów małej architektury oraz wyposażenia służącego użytkownikom tras.

Park archeologiczny	Utworzenie przestrzeni edukacyjno-rekreacyjnej nawiązującej do historii, archeologii i dziedzictwa ziemi grodziskiej, w tym elementów zabawy, edukacji i nauki przez doświadczenie.
Park ekologiczny	Utworzenie przestrzeni edukacji ekologicznej, klimatycznej i przyrodniczej, obejmującej elementy dotyczące OZE, zjawisk pogodowych, segregacji odpadów, ochrony środowiska i odpowiedzialnego korzystania z przyrody.
Park Jumbo	Utworzenie miejsca aktywności dla dzieci i młodzieży, obejmującego funkcje sportu, rekreacji, zabawy, jazdy terenowej, aktywności rowerowej lub skateparkowej, zgodnie z ostateczną dokumentacją techniczną.
Ścieżka edukacyjna doliną wąwozów grodziskich	Bezpieczne i przyrodniczo wrażliwe udostępnienie wąwozów poprzez ścieżkę edukacyjną, tablice, punkty obserwacyjne, elementy terenowe, oznakowanie oraz rozwiązania zwiększające bezpieczeństwo użytkowników.
Oznakowanie i system informacji terenowej	Tablice informacyjne, edukacyjne i kierunkowe, mapy terenowe, oznaczenia atrakcji, punktów odpoczynku, przebiegu tras, miejsc ważnych historycznie, kulturowo i przyrodniczo.
Komponent cyfrowy	Cyfrowa mapa Gminy i tras, kody QR, treści multimedialne, audioprzewodnik, film o dziejach Grodziska, gra terenowa z motywem „wirtualnych Turków”, narzędzie zgłaszania usterek i potrzeb użytkowników.
Oświetlenie i rozwiązania energooszczędne	Energooszczędne oświetlenie LED, oświetlenie uruchamiane czujnikami ruchu w uzasadnionych lokalizacjach, możliwość wykorzystania zasilania solarne dla wybranych elementów infrastruktury.
Dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami	Rozwiązania poprawiające dostępność przestrzeni, obiektów, informacji i usług dla osób z niepełnosprawnościami, seniorów, rodzin z dziećmi oraz osób o ograniczonej mobilności.
Dokumentacja, nadzór, promocja i uruchomienie projektu	Koszty przygotowania dokumentacji, uzgodnień, nadzoru, działań informacyjnych i promocyjnych, o ile będą zgodne z katalogiem kosztów kwalifikowalnych naboru.

Źródło: opracowanie własne

3. Uzasadnienie spełnienia kryteriów wyboru operacji

Projekt pn. „Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym” spełnia kryteria wyboru operacji, ponieważ stanowi kompleksową, zintegrowaną i innowacyjną odpowiedź na zidentyfikowane potrzeby mieszkańców oraz potencjały Gminy Grodzisko Dolne. Nie jest pojedynczą inwestycją infrastrukturalną, lecz systemem łączącym rekreację, turystykę aktywną, dziedzictwo kulturowe, edukację, cyfryzację, bezpieczeństwo, odporność kryzysową, ochronę środowiska i partnerstwo lokalne.

Uzasadnienie przedstawiono w układzie odpowiadającym trzem kryteriom wyboru operacji wskazanym dla interwencji I.10.10.B „Inteligentna Wieś”, tj.: oddziaływaniu projektu inteligentnej wsi na rozwój miejscowości oraz kompleksowości rozwiązań, wykorzystywaniu technologii cyfrowych, innowacyjnych rozwiązań oraz wiedzy i badań, a także zarządzaniu projektem inteligentnej wsi i funkcjonowaniu projektu.

3.1. Oddziaływanie projektu inteligentnej wsi na rozwój miejscowości oraz kompleksowość rozwiązań

Projekt będzie oddziaływał na rozwój Grodziska Dolnego w sposób wielowymiarowy. Jego realizacja zwiększy atrakcyjność miejscowości jako miejsca zamieszkania, wypoczynku, rekreacji, edukacji i odwiedzin. Projekt wzmacnia istniejące potencjały miejscowości, w szczególności Zalew „Czyste”, wąwozy grodziskie, lokalne dziedzictwo, tradycje Turków Grodziskich, istniejące trasy piesze i rowerowe oraz aktywność lokalnych instytucji i organizacji.

Kompleksowość projektu polega na połączeniu kilku funkcji w jeden spójny system. Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej nad Zalewem „Czyste”, wieża widokowo-symboliczna, mała i duża pętla grodziska, parki tematyczne, ścieżka edukacyjna w wąwozach, miejsca odpoczynku,

oznakowanie oraz narzędzia cyfrowe będą wzajemnie się uzupełniać. Projekt nie tworzy pojedynczej atrakcji, lecz powiązaną ofertę rekreacyjną, edukacyjną, turystyczną, społeczną i promocyjną.

Projekt przyczyni się do zwiększenia dostępności usług lokalnych, informacji turystycznej, edukacyjnej i kulturalnej. Dzięki cyfrowej mapie, kodom QR, audioprzewodnikom, filmowi, tablicom informacyjnym oraz systemowi zgłaszania usterek mieszkańcy i odwiedzający uzyskają łatwiejszy dostęp do informacji o trasach, atrakcjach, wydarzeniach, miejscach odpoczynku, lokalnych usługach i dziedzictwie Gminy.

Projekt będzie również wzmacniał bezpieczeństwo, odporność kryzysową i komfort korzystania z przestrzeni publicznych. Przewiduje się czytelne oznakowanie tras, uporządkowanie miejsc odpoczynku, informacje o przebiegu tras i atrakcjach, rozwiązania poprawiające orientację w terenie, oświetlenie w uzasadnionych lokalizacjach oraz możliwość zgłaszania usterek, zagrożeń i potrzeb użytkowników.

Istotnym elementem oddziaływania projektu będzie również komponent środowiskowy i klimatyczny. Projekt zakłada odpowiedzialne udostępnienie walorów przyrodniczych, rozwój edukacji ekologicznej i klimatycznej, energooszczędne oświetlenie, możliwe wykorzystanie OZE, promowanie ruchu pieszego i rowerowego oraz ograniczanie presji na środowisko.

Tabela 6 - Oddziaływanie projektu na rozwój miejscowości i kompleksowość rozwiązań

Obszar oddziaływania	Uzasadnienie spełnienia kryterium
Zwiększenie atrakcyjności miejscowości	Projekt tworzy nową, rozpoznawalną funkcję Grodziska Dolnego jako miejsca rekreacji, edukacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej. Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, wieża widokowo-symboliczna, Zalew „Czyste”, wąwozy, parki tematyczne i trasy będą wzmacniały atrakcyjność miejscowości dla mieszkańców, turystów, rodzin, szkół, grup zorganizowanych i odwiedzających region.
Kreowanie nowych funkcji rozwojowych	Projekt wprowadza nowe funkcje: centrum tożsamości i informacji turystycznej, cyfrową prezentację dziedzictwa, edukację regionalną, grę terenową, ścieżkę edukacyjną w wąwozach, park ekologiczny, park archeologiczny oraz park aktywności dla dzieci i młodzieży.
Poprawa dostępności do usług	Projekt zwiększy dostępność do informacji turystycznej, kulturalnej, edukacyjnej i lokalnej. Cyfrowa mapa, kody QR, audioprzewodniki i strona/aplikacja ułatwią korzystanie z oferty Gminy, także osobom spoza miejscowości i osobom ze szczególnymi potrzebami.
Poprawa bezpieczeństwa i odporności kryzysowej	Projekt przewiduje czytelne oznakowanie tras, uporządkowanie miejsc odpoczynku, oświetlenie w uzasadnionych lokalizacjach, informację o przebiegu tras i atrakcjach, a także możliwość zgłaszania usterek, zagrożeń i potrzeb użytkowników.
Środowisko i klimat	Projekt zakłada odpowiedzialne wykorzystanie zasobów przyrodniczych, edukację ekologiczną i klimatyczną, energooszczędne oświetlenie, możliwe wykorzystanie OZE oraz promowanie ruchu pieszego i rowerowego.
Aktywność i integracja społeczna	Projekt tworzy miejsca spotkań i aktywności dla mieszkańców różnych pokoleń. Zakłada udział mieszkańców, szkół, instytucji kultury, KGW, OSP, organizacji społecznych, przedsiębiorców i producentów lokalnych w tworzeniu treści, promocji, wydarzeniach i monitorowaniu funkcjonowania projektu.
Wykorzystanie istniejącej infrastruktury	Projekt wykorzystuje istniejące zasoby: Zalew „Czyste”, drogi gminne i powiatowe, drogi wewnętrzne, istniejące trasy piesze, rowerowe i Nordic Walking, tereny rekreacyjne oraz obiekty i przestrzenie publiczne.
Mobilność, zdrowie i rekreacja	Projekt rozwija aktywność fizyczną, ruch pieszego i rowerowy, wypoczynek na świeżym powietrzu, rekreację rodzinną oraz zdrowy styl życia. Trasy i pętle będą pełniły funkcję kręgosłupa przestrzennego całego systemu.

Źródło: opracowanie własne

3.2. Wykorzystywanie technologii cyfrowych, innowacyjnych rozwiązań oraz wiedzy i badań

Projekt spełnia kryterium wykorzystywania technologii cyfrowych, innowacyjnych rozwiązań oraz wiedzy i badań, ponieważ zakłada wdrożenie narzędzi bezpośrednio służących mieszkańcom i odwiedzającym. Technologie cyfrowe nie są dodatkiem promocyjnym, lecz elementem funkcjonowania całego systemu Smart Village. Będą służyły informacji, edukacji, promocji, bezpieczeństwu, orientacji w terenie, komunikacji z użytkownikami oraz zarządzaniu infrastrukturą.

W projekcie planuje się wykorzystanie cyfrowej mapy tras, atrakcji, punktów odpoczynku i miejsc usługowych, kodów QR przy atrakcjach, tablicach i obiektach dziedzictwa, audioprzewodników prezentujących historię, kulturę, przyrodę i lokalne ciekawostki, filmu o dziejach Grodziska Dolnego, gry terenowej z motywem „wirtualnych Turków”, cyfrowego systemu informacji o trasach, wydarzeniach i usługach, narzędzia zgłaszania usterek i potrzeb użytkowników, a także energooszczędnego oświetlenia LED oraz rozwiązań opartych na OZE w uzasadnionych lokalizacjach.

Innowacyjność projektu polega na połączeniu w jednym przedsięwzięciu funkcji, które zazwyczaj są realizowane oddzielnie: rekreacji, tras pieszo-rowerowych, centrum dziedzictwa, edukacji regionalnej, edukacji ekologicznej, atrakcji dla dzieci i młodzieży, cyfrowej informacji, promocji produktów lokalnych oraz społecznego monitorowania infrastruktury. Innowacyjne jest również wykorzystanie lokalnej tradycji Turków Grodziskich w formule cyfrowej gry terenowej, łączącej aktywność fizyczną, poznawanie dziedzictwa i wykorzystanie technologii.

Projekt wykorzystuje wiedzę lokalną oraz wyniki diagnozy i prekonsultacji społecznych. Jego zakres wynika z rozpoznanych potrzeb mieszkańców, ankiety diagnostycznej, analizy zasobów przyrodniczych, kulturowych i infrastrukturalnych oraz dokumentów strategicznych Gminy. Oznacza to, że planowane rozwiązania nie są przypadkowe, lecz wynikają z rozpoznania problemów, potencjałów i oczekiwań lokalnej społeczności.

Rozwiązania zastosowane w projekcie będą miały charakter multiplikowalny. Cyfrowa mapa, system kodów QR, model oznakowania, mechanizm zgłaszania usterek, standard miejsc odpoczynku oraz sposób tworzenia treści edukacyjnych mogą być w przyszłości rozszerzane na kolejne lokalizacje, sołectwa, atrakcje i trasy na terenie Gminy Grodzisko Dolne.

Rysunek 7 - Komponent cyfrowy Koncepcji Smart Village

Źródło: Opracowanie własne

3.3. Zarządzanie projektem inteligentnej wsi i funkcjonowanie projektu

Projekt spełnia kryterium dotyczące zarządzania i funkcjonowania, ponieważ przewiduje czytelny model odpowiedzialności za przygotowanie, realizację, utrzymanie i rozwój efektów projektu. Liderem projektu będzie Gmina Grodzisko Dolne jako wnioskodawca, inwestor i podmiot odpowiedzialny za zachowanie trwałości operacji. Za zarządzanie inwestycją odpowiadać będzie Urząd Gminy Grodzisko Dolne przy wsparciu właściwych referatów, projektantów, inspektorów nadzoru, wykonawców oraz partnerów lokalnych.

Model funkcjonowania projektu będzie miał charakter wielopodmiotowy. Gmina będzie odpowiadała za utrzymanie infrastruktury ogólnodostępnej, natomiast Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej może być prowadzone przez Ośrodek Kultury w Grodzisku Dolnym albo inną jednostkę wskazaną przez Gminę. Współtworzenie treści historycznych, kulturowych, edukacyjnych i promocyjnych może odbywać się z udziałem Ośrodka Kultury, Gminnej Biblioteki Publicznej, szkół, organizacji społecznych, mieszkańców, regionalistów oraz grup kultywujących tradycje lokalne. Promocja produktów lokalnych, rękodzieła, kuchni i wydarzeń może być prowadzona we współpracy z KGW, lokalnymi przedsiębiorcami, rolnikami i producentami lokalnymi.

Projekt przewiduje także system monitorowania i reagowania na potrzeby użytkowników. Monitoring będzie obejmował zarówno stan infrastruktury, jak i sposób korzystania z miejsc, tras, narzędzi cyfrowych oraz oferty edukacyjno-promocyjnej. Źródłami informacji będą m.in. przeglądy techniczne, zgłoszenia mieszkańców i użytkowników, obserwacje operatorów, dane z narzędzi cyfrowych, ankiety satysfakcji, informacje od sołtysów, rad sołeckich, szkół, organizacji lokalnych i partnerów projektu.

Funkcjonowanie projektu po zakończeniu realizacji będzie zapewnione przez przyjęcie modelu utrzymania infrastruktury, aktualizację treści cyfrowych, prowadzenie działań informacyjnych, organizację wydarzeń oraz współpracę z mieszkańcami i partnerami. Projekt będzie mógł być dostosowywany do zmieniających się potrzeb użytkowników, nowych technologii, możliwości finansowych Gminy oraz wyników monitoringu i ewaluacji.

Tabela 7 - Model zarządzania projektem flagowym

Obszar zarządzania	Zakładany sposób realizacji
Lider projektu	Gmina Grodzisko Dolne
Zarządzanie inwestycją	Urząd Gminy Grodzisko Dolne, przy wsparciu właściwych referatów, inspektorów nadzoru, projektantów i wykonawców
Utrzymanie infrastruktury ogólnodostępnej	Gmina Grodzisko Dolne
Funkcjonowanie Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej	Ośrodek Kultury w Grodzisku Dolnym albo inna jednostka wskazana przez Gminę
Współtworzenie treści	Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna, szkoły, organizacje społeczne, mieszkańcy, regionaliści, grupy kultywujące tradycje lokalne
Promocja produktów lokalnych	KGW, lokalni przedsiębiorcy, rolnicy, producenci lokalni, organizacje społeczne
Obsługa narzędzi cyfrowych	Gmina lub wskazany operator techniczny, przy wsparciu jednostek organizacyjnych i partnerów
Monitoring społeczny	mieszkańcy, sołtysi, rady sołeckie, organizacje lokalne, użytkownicy tras
Komunikacja z mieszkańcami	strona internetowa Gminy, media społecznościowe, tablice informacyjne, spotkania lokalne, system zgłaszania uwag i usterek

Źródło: opracowanie własne

4. Opis wykorzystania nowoczesnych technologii w projekcie inteligentnej wsi

W projekcie zostaną wykorzystane nowoczesne technologie cyfrowe, informacyjne, telekomunikacyjne i energooszczędne. Ich zadaniem będzie poprawa jakości życia mieszkańców, zwiększenie dostępności informacji, rozwój edukacji regionalnej i przyrodniczej, promocja Gminy oraz usprawnienie korzystania z infrastruktury. Najważniejsze technologie planowane do wykorzystania w projekcie obejmują:

- **Cyfrową mapę Gminy i tras** – mapa będzie prezentować przebieg małej i dużej pętli grodziskiej, lokalizację Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, Zalewu „Czyste”, parków tematycznych, wąwozów, miejsc odpoczynku, atrakcji lokalnych, punktów usługowych i obiektów użyteczności publicznej.
- **System kodów QR** – kody QR zostaną umieszczone na tablicach, przy atrakcjach, punktach odpoczynku, parkach tematycznych i obiektach dziedzictwa. Po zeskanowaniu użytkownik otrzyma dostęp do opisów, zdjęć, nagrań audio, filmów, map i informacji edukacyjnych.
- **Audioprzewodniki** – nagrania audio będą prezentować historię Grodziska Dolnego, lokalne legendy, tradycje, dziedzictwo Turków Grodziskich, walory przyrodnicze, ciekawostki krajobrazowe oraz informacje o miejscach znajdujących się na trasach.
- **Film o dziejach Grodziska Dolnego** – film będzie prezentowany w Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej i udostępniany w formie cyfrowej. Jego celem będzie atrakcyjne przedstawienie historii, kultury, legend i tożsamości Gminy.
- **Gra terenowa z motywem „wirtualnych Turków”** – użytkownicy tras będą mogli poznawać Gminę poprzez aktywne poruszanie się po wyznaczonych miejscach, skanowanie punktów, rozwiązywanie zadań i zdobywanie cyfrowych elementów związanych z lokalną tradycją.
- **System zgłaszania usterek i potrzeb użytkowników** – mieszkańcy i odwiedzający będą mogli zgłaszać uszkodzenia infrastruktury, braki w oznakowaniu, zagrożenia, potrzeby dotyczące tras, miejsc odpoczynku lub narzędzi cyfrowych.
- **Energooszczędne i inteligentne oświetlenie** – w uzasadnionych lokalizacjach przewiduje się zastosowanie oświetlenia LED, w tym oświetlenia z czujnikami ruchu lub zmierzchu. Wybrane elementy mogą być zasilane energią solarną.
- **Elementy edukacji klimatycznej i środowiskowej** – park ekologiczny i ścieżka w wąwozach mogą zostać wyposażone w elementy pokazujące działanie OZE, pomiar pogody, zasady segregacji odpadów, ochronę przyrody, retencję i adaptację do zmian klimatu.

5. Opis innowacyjnych rozwiązań oraz ich komplementarności z innymi inicjatywami

Projekt ma charakter innowacyjny, ponieważ łączy w jednym systemie kilka typów działań: infrastrukturę rekreacyjną, centrum lokalnej tożsamości, turystykę aktywną, cyfrową prezentację dziedzictwa, edukację ekologiczną, ofertę dla dzieci i młodzieży, miejsca odpoczynku, bezpieczeństwo użytkowników oraz udział mieszkańców w tworzeniu i monitorowaniu projektu.

Innowacyjność nie polega wyłącznie na zastosowaniu pojedynczego narzędzia cyfrowego. Polega przede wszystkim na sposobie powiązania lokalnych zasobów i potrzeb w jeden system. Zalew „Czyste”, wąwozy grodziskie, trasy piesze i rowerowe, parki tematyczne, Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej oraz narzędzia cyfrowe będą wzajemnie się uzupełniać i kierować użytkownika przez przestrzeń Gminy.

Projekt jest komplementarny wobec dotychczasowych, realizowanych i planowanych inicjatyw Gminy, ponieważ:

1. wykorzystuje istniejące trasy piesze, rowerowe i Nordic Walking;
2. wzmacnia funkcję rekreacyjną Zalewu „Czyste”;
3. rozwija działania związane z promocją lokalnej historii, kultury i tradycji;

4. uzupełnia działania Gminy w zakresie poprawy jakości przestrzeni publicznych;
5. wspiera aktywność dzieci i młodzieży, w tym potrzebę tworzenia miejsc rekreacji, sportu i zabawy;
6. jest spójny z działaniami dotyczącymi edukacji regionalnej, kulturalnej i ekologicznej;
7. może wzmacniać przedsięwzięcia realizowane przez Ośrodek Kultury, Gminną Bibliotekę Publiczną, szkoły, organizacje społeczne, KGW, OSP i lokalnych przedsiębiorców;
8. może uzupełniać działania rewitalizacyjne, turystyczne, promocyjne, środowiskowe i społeczne prowadzone na terenie Gminy;
9. tworzy podstawę do dalszych projektów partnerskich i ponadlokalnych w ramach Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego.

Komplementarność projektu przejawia się także w tym, że nie zastępuje on istniejących działań i obiektów, lecz nadaje im wspólną narrację, poprawia ich dostępność, łączy je trasami i systemem informacji oraz wzmacnia ich oddziaływanie społeczne, edukacyjne i turystyczne.

6. Przewidywane korzyści dla lokalnej społeczności

Realizacja projektu przyniesie lokalnej społeczności korzyści społeczne, przestrzenne, edukacyjne, turystyczne, cyfrowe, środowiskowe i gospodarcze. Najważniejsze przewidywane korzyści to:

1. poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój dostępnych miejsc rekreacji, odpoczynku, spotkań i aktywności;
2. stworzenie nowoczesnego Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej jako miejsca edukacji, kultury, promocji i integracji;
3. wzmocnienie lokalnej tożsamości oraz dumy z historii, tradycji i dziedzictwa Grodziska Dolnego;
4. atrakcyjna prezentacja dziedzictwa Turków Grodziskich, lokalnych legend, historii, rękodzieła, kuchni i produktów lokalnych;
5. rozwój oferty dla dzieci i młodzieży poprzez park Jumbo, park archeologiczny, park ekologiczny, grę terenową i działania edukacyjne;
6. poprawa warunków aktywności rodzinnej, rekreacji, sportu, spacerów i jazdy rowerem;
7. poprawa bezpieczeństwa i czytelności tras oraz miejsc rekreacyjnych;
8. zwiększenie dostępności informacji o atrakcjach, trasach, wydarzeniach, usługach i miejscach odpoczynku;
9. rozwój cyfrowych usług informacyjnych dostępnych dla mieszkańców i odwiedzających;
10. promocja zdrowego stylu życia i zrównoważonej mobilności;
11. odpowiedzialne udostępnienie wąwozów grodziskich i walorów przyrodniczych;
12. rozwój edukacji ekologicznej, klimatycznej, regionalnej i historycznej;
13. wzmocnienie współpracy Gminy z organizacjami społecznymi, instytucjami kultury, szkołami, KGW, OSP, przedsiębiorcami i producentami lokalnymi;
14. zwiększenie rozpoznawalności Grodziska Dolnego jako miejsca atrakcyjnego turystycznie;
15. stworzenie impulsu dla lokalnych usług, gastronomii, rękodzieła, produktów lokalnych i drobnej przedsiębiorczości;

16. zwiększenie zaangażowania mieszkańców w rozwój, promocję i utrzymanie wspólnej przestrzeni.

7. Wykazanie zgodności projektu inteligentnej wsi z Koncepcją Smart Village

Projekt pn. „Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym” jest projektem flagowym Koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne. Oznacza to, że bezpośrednio wynika z diagnozy, analizy SWOT, wizji oraz celów szczegółowych Koncepcji. Projekt odpowiada na zidentyfikowane w Koncepcji problemy:

1. brak spójnego systemu miejsc rekreacji, edukacji i turystyki aktywnej;
2. niewystarczające zagospodarowanie i wykorzystanie potencjału Zalewu „Czyste”;
3. niewystarczające zagospodarowanie wąwozów grodziskich;
4. brak nowoczesnego centrum tożsamości historyczno-kulturalnej;
5. niedostateczne oznakowanie tras, atrakcji i miejsc odpoczynku;
6. brak jednolitego systemu informacji terenowej i cyfrowej;
7. ograniczona oferta atrakcyjnych miejsc aktywności dla dzieci i młodzieży;
8. potrzebę trwałego włączenia mieszkańców i partnerów w rozwój lokalny.

Projekt wykorzystuje najważniejsze potencjały wskazane w Koncepcji:

1. walory przyrodnicze i krajobrazowe Gminy;
2. Zalew „Czyste” jako centralną przestrzeń rekreacyjną i turystyczną;
3. wąwozy grodziskie;
4. dziedzictwo Turków Grodziskich, lokalne tradycje, legendy i historię;
5. istniejące trasy piesze, rowerowe i Nordic Walking;
6. aktywność lokalnych organizacji, szkół, OSP, instytucji kultury i mieszkańców;
7. możliwość wykorzystania gminnych nieruchomości i istniejącej infrastruktury;
8. potencjał prostych i trwałych rozwiązań cyfrowych.

Zgodność z celami szczegółowymi Koncepcji

Tabela 8 - Zgodność projektu flagowego z celami szczegółowymi Koncepcji

Cel szczegółowy Koncepcji	Sposób realizacji celu przez projekt
Rozwój atrakcyjnych i dostępnych miejsc rekreacji, wypoczynku oraz turystyki aktywnej	Projekt tworzy miejsca odpoczynku, parki tematyczne, przestrzenie aktywności, trasy piesze i rowerowe oraz zagospodarowanie otoczenia Zalewu „Czyste”.
Wzmocnienie lokalnej tożsamości, dziedzictwa kulturowego i edukacji regionalnej	Projekt zakłada utworzenie Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, cyfrową prezentację dziedzictwa, film, audioprzewodniki, tablice edukacyjne i grę terenową z motywem „wirtualnych Turków”.
Zwiększenie bezpieczeństwa, dostępności i komfortu korzystania z przestrzeni publicznych oraz tras	Projekt przewiduje oznakowanie, punkty odpoczynku, oświetlenie w uzasadnionych lokalizacjach, rozwiązania dostępnościowe oraz system zgłaszania usterek.

Wykorzystanie technologii cyfrowych do informacji, edukacji, promocji i angażowania użytkowników	Projekt obejmuje cyfrowe mapy, kody QR, audioprzewodnik, film, grę terenową, informacje o atrakcjach i wydarzeniach oraz narzędzie kontaktu z użytkownikami.
Ochrona środowiska, edukacja klimatyczna i odpowiedzialne zarządzanie zasobami przyrodniczymi	Projekt obejmuje park ekologiczny, ścieżkę edukacyjną w wąwozach, energooszczędne oświetlenie, możliwe wykorzystanie OZE oraz edukację przyrodniczą i klimatyczną.
Włączenie mieszkańców i partnerów w rozwój, promocję i utrzymanie projektu	Projekt przewiduje konsultacje, współtworzenie treści, testowanie tras i narzędzi cyfrowych, organizację wydarzeń, promocję produktów lokalnych oraz monitoring społeczny.

Źródło: opracowanie własne

Projekt pozostaje zgodny z Koncepcją, ponieważ realizuje jej główne założenie: połączenie lokalnej tożsamości, przyrody, rekreacji, edukacji, turystyki aktywnej, cyfryzacji i partnerstwa w jeden spójny system poprawiający jakość życia mieszkańców. Jest bezpośrednią odpowiedzią na wyniki diagnozy i SWOT oraz praktycznym narzędziem wdrożenia wizji Smart Village w Gminie Grodzisko Dolne.

8. Podsumowanie

Projekt „Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym” spełnia założenia projektu inteligentnej wsi, ponieważ bezpośrednio wynika z przyjętej Koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne i stanowi odpowiedź na konkretne, zdiagnozowane potrzeby mieszkańców. Przedsięwzięcie wykorzystuje najważniejsze lokalne zasoby przyrodnicze, kulturowe, społeczne i infrastrukturalne, w tym Zalew „Czyste”, wąwozy grodziskie, lokalne dziedzictwo, tradycje Turków Grodziskich, istniejące trasy oraz aktywność mieszkańców i partnerów lokalnych. Jego kompleksowy i wielofunkcyjny charakter polega na połączeniu rekreacji, edukacji, turystyki aktywnej, promocji dziedzictwa, cyfryzacji, ochrony środowiska oraz działań społecznych w jeden spójny system. Projekt zakłada wykorzystanie nowoczesnych technologii, zawiera komponent cyfrowy, środowiskowy i klimatyczny, a jednocześnie wzmacnia aktywność społeczną, partnerstwo lokalne i współodpowiedzialność za rozwój Gminy. Realizacja przedsięwzięcia pozwoli stworzyć trwałą ofertę rekreacyjną, edukacyjną, turystyczną i promocyjną, poprawi jakość życia mieszkańców oraz zwiększy atrakcyjność miejscowości i Gminy Grodzisko Dolne jako miejsca zamieszkania, wypoczynku i odwiedzin. Z tego względu projekt powinien zostać uznany za kluczowe przedsięwzięcie wdrożeniowe Koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne.

5.5. DZIAŁANIA UZUPEŁNIAJĄCE

W toku prac nad Koncepcją przyjęto założenie, że jej zasadniczym przedsięwzięciem wdrożeniowym będzie jeden projekt flagowy pn. „Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym”. Projekt ten został opisany w karcie informacyjnej projektu inteligentnej wsi jako zintegrowana operacja łącząca funkcje rekreacyjne, edukacyjne, kulturowe, turystyczne, cyfrowe, środowiskowe i społeczne. Dodatkowo wskazuje się działania uzupełniające o charakterze nieinwestycyjnym. Działania uzupełniające nie są traktowane jako odrębne projekty inteligentnej wsi ani jako element zakresu inwestycyjnego operacji planowanej do finansowania w ramach I.10.10.B, lecz jako działania animacyjne, edukacyjne, promocyjne i organizacyjne wspierające wykorzystanie efektów projektu flagowego.

Działania uzupełniające będą mogły być realizowane przez Gminę, jednostki organizacyjne, instytucje kultury, szkoły, organizacje społeczne, OSP, KGW, lokalnych przedsiębiorców, producentów lokalnych oraz mieszkańców. Ich zakres może być dostosowywany do bieżących potrzeb, możliwości organizacyjnych i finansowych oraz zainteresowania użytkowników infrastruktury powstałej w ramach projektu flagowego. Będą również wzmacniały oddziaływanie projektu flagowego, ale nie będą zastępowały jego zasadniczego zakresu rzeczowego. Ich znaczenie polega na tym, że pozwolą utrzymać aktywność wokół powstałej infrastruktury, angażować mieszkańców i

partnerów, aktualizować treści cyfrowe, promować lokalne zasoby oraz rozwijać ofertę rekreacyjną, edukacyjną i turystyczną Gminy.

Takie ujęcie zapewnia spójność Koncepcji z kartą informacyjną projektu inteligentnej wsi. Projekt flagowy pozostaje główną operacją wdrożeniową, natomiast działania uzupełniające pełnią funkcję animacyjną, edukacyjną, promocyjną i organizacyjną, zwiększając trwałość oraz użyteczność efektów projektu.

Tabela 9 - Działania uzupełniające służące wykorzystaniu efektów projektu flagowego

Działanie uzupełniające	Cel i zakres
Program wydarzeń, rajdów i spacerów edukacyjnych	Organizacja rajdów rowerowych, spacerów, wydarzeń rodzinnych i wycieczek tematycznych po trasach, nad Zalewem „Czyste”, w wawozach grodziskich i parkach tematycznych. Działania te będą służyły aktywizacji mieszkańców, promocji zdrowego stylu życia oraz lepszemu wykorzystaniu infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej.
Warsztaty lokalnej historii, kuchni, rękodzieła i tradycji	Włączanie mieszkańców, instytucji kultury, KGW, szkół i organizacji społecznych w tworzenie treści oraz wydarzeń związanych z lokalnym dziedzictwem. Warsztaty mogą dotyczyć historii Grodziska Dolnego, tradycji Turków Grodziskich, lokalnych legend, rękodzieła, kuchni, produktów lokalnych i pamięci mieszkańców.
Działania z dziećmi i młodzieżą	Angażowanie dzieci i młodzieży w testowanie oraz rozwijanie wybranych elementów projektu, w szczególności parku Jumbo, gry terenowej, tras, treści cyfrowych i pomysłów edukacyjnych. Działania te mają wzmacniać udział młodego pokolenia w życiu Gminy oraz dostosowywać ofertę do jego potrzeb.
Wolontariat i monitoring społeczny	Wspólne dbanie o estetykę przestrzeni, zgłaszanie usterek, obserwacja funkcjonowania infrastruktury, zbieranie opinii użytkowników oraz przekazywanie propozycji usprawnień. Monitoring społeczny będzie wspierał trwałość projektu i pozwoli szybciej reagować na potrzeby mieszkańców oraz odwiedzających.
Promocja produktów lokalnych i usług	Powiązanie projektu z rękodziełem, kuchnią, produktami rolnymi, usługami, wydarzeniami i lokalną przedsiębiorczością. Działania promocyjne mogą być prowadzone w Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, podczas wydarzeń, na trasach oraz za pośrednictwem narzędzi cyfrowych.
Współpraca z przedsiębiorcami i NGO	Budowanie sieci partnerów wspierających ofertę turystyczną, edukacyjną, rekreacyjną i promocyjną Gminy. Współpraca może obejmować organizację wydarzeń, promocję usług, przygotowanie pakietów turystycznych, współtworzenie treści oraz rozwijanie lokalnej marki Grodziska Dolnego.
Aktualizacja treści cyfrowych i informacyjnych	Bieżące uzupełnianie opisów atrakcji, map, kodów QR, audioprzewodników, informacji o wydarzeniach, lokalnych produktach i usługach. Działanie to będzie miało znaczenie dla trwałości komponentu cyfrowego oraz aktualności informacji dostępnych dla mieszkańców i odwiedzających.
Działania edukacyjne i promocyjne wokół projektu Smart Village	Prowadzenie spotkań, lekcji terenowych, konkursów, kampanii informacyjnych i działań promujących korzystanie z infrastruktury, ochronę środowiska, lokalne dziedzictwo, bezpieczeństwo na trasach oraz odpowiedzialne użytkowanie wspólnej przestrzeni.

Źródło: opracowanie własne

6. PLAN WŁĄCZENIA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W REALIZACJĘ KONCEPCJI

Realizacja Koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne wymaga trwałego zaangażowania mieszkańców oraz lokalnych partnerów. Udział społeczności nie powinien ograniczać się wyłącznie do etapu przygotowania dokumentu i konsultacji jego projektu. Kluczowe znaczenie ma także współpraca przy doprecyzowaniu rozwiązań, promocji przedsięwzięć, organizacji działań edukacyjnych i rekreacyjnych, monitorowaniu efektów oraz zgłaszaniu potrzeb związanych z dalszym rozwojem systemu miejsc, tras i infrastruktury.

Plan włączenia społeczności lokalnej określa podstawowe zasady, grupy uczestników, formy współpracy oraz zadania poszczególnych podmiotów na etapie przygotowania, realizacji i późniejszego funkcjonowania przedsięwzięć wskazanych w Koncepcji.

Włączenie społeczności lokalnej jest warunkiem skutecznej realizacji Koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne. Mieszkańcy, sołectwa, organizacje społeczne, szkoły, przedsiębiorcy i inni partnerzy będą uczestniczyć w procesie nie tylko jako odbiorcy działań, ale również jako współtwórcy lokalnych rozwiązań.

Szczególną rolę w tym procesie będą pełnić sołtysi i rady sołeckie, którzy będą wspierać komunikację, identyfikację potrzeb oraz aktywizowanie mieszkańców poszczególnych miejscowości. Tak prowadzony proces ma zwiększyć społeczną akceptację przedsięwzięć, poprawić ich funkcjonalność oraz zapewnić trwałe wykorzystanie efektów Koncepcji.

6.1. CEL I ZAŁOŻENIA WŁĄCZENIA SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ

W związku z rozszerzeniem projektu flagowego włączenie społeczności będzie obejmować nie tylko przebieg tras i lokalizację miejsc odpoczynku, lecz także tworzenie treści do Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, przekazywanie lokalnych historii, zdjęć, pamiątek i legend, konsultowanie parku Jumbo z dziećmi i młodzieżą, współtworzenie treści o Turkach Grodzkich, testowanie gry terenowej „wirtualne Turki”, współorganizowanie wydarzeń przy zalewie, w parkach i na trasach oraz konsultowanie zagospodarowania wąwozów grodzkich.

Celem włączenia społeczności lokalnej jest zapewnienie, aby przedsięwzięcia realizowane w ramach Koncepcji odpowiadały na rzeczywiste potrzeby mieszkańców, uwzględniały lokalne uwarunkowania oraz były społecznie akceptowane i aktywnie wykorzystywane. Włączenie mieszkańców i partnerów będzie służyć w szczególności: doprecyzowaniu przebiegu tras oraz lokalizacji infrastruktury towarzyszącej; identyfikacji miejsc wymagających poprawy bezpieczeństwa; wyborowi atrakcji, obiektów i treści prezentowanych w systemie informacji turystycznej; dostosowaniu rozwiązań do potrzeb dzieci, młodzieży, rodzin, seniorów i osób ze szczególnymi potrzebami; budowaniu lokalnej odpowiedzialności za estetykę, bezpieczeństwo i właściwe korzystanie z infrastruktury; rozwijaniu wydarzeń rekreacyjnych, edukacyjnych i promocyjnych; wspieraniu lokalnych usług, produktów i inicjatyw związanych z turystyką oraz aktywnym wypoczynkiem; bieżącym monitorowaniu jakości i funkcjonalności realizowanych działań. Proces będzie prowadzony zgodnie z zasadą otwartości, dostępności, równego traktowania oraz poszanowania różnych opinii i potrzeb mieszkańców.

6.2. ZASADY PROWADZENIA DZIAŁAŃ PARTYCYPACYJNYCH

Włączanie społeczności lokalnej będzie prowadzone według zasad zapewniających otwartość procesu, realny wpływ mieszkańców na doprecyzowanie rozwiązań oraz praktyczne wykorzystanie zgłaszanych opinii. Zasady te będą stosowane zarówno na etapie przygotowania i konsultowania szczegółowych rozwiązań projektu flagowego, jak również podczas jego realizacji, promocji, użytkowania i monitorowania:

1. **Powszechność** - informacja o możliwościach udziału będzie kierowana do mieszkańców wszystkich sołectw.
2. **Przejrzystość** - uczestnicy będą otrzymywać jasną informację o celu spotkań, zakresie konsultowanych zagadnień oraz sposobie wykorzystania zgłoszonych opinii.
3. **Dostępność** - stosowane będą różne kanały kontaktu, w tym spotkania bezpośrednie, ankiety, formularze elektroniczne, informacje na stronie internetowej Gminy, w mediach społecznościowych oraz za pośrednictwem sołtysów.
4. **Różnorodność form** - mieszkańcy będą mogli uczestniczyć zarówno poprzez udział w spotkaniach, jak i zgłaszanie uwag, propozycji tras, zdjęć, informacji o lokalnych atrakcjach oraz problemach wymagających rozwiązania.
5. **Informacja zwrotna** - Gmina będzie przekazywać informacje o najważniejszych zgłoszonych potrzebach, sposobie ich rozpatrzenia oraz postępie realizacji działań.

6. **Partnerstwo** - realizacja koncepcji będzie opierać się na współpracy samorządu z mieszkańcami, sołectwami, organizacjami społecznymi, szkołami i przedsiębiorcami.
7. **Praktyczność** - działania partycypacyjne będą ukierunkowane na pozyskiwanie informacji, które mogą zostać wykorzystane przy projektowaniu, realizacji, promocji lub utrzymaniu infrastruktury.

6.3. ROLA SOŁTYSÓW I RAD SOŁECKICH

Sołtysi i rady sołeckie będą pełnić istotną rolę w procesie wdrażania koncepcji. Jako przedstawiciele lokalnych społeczności będą wspierać komunikację między mieszkańcami a Gminą oraz pomagać w identyfikowaniu potrzeb charakterystycznych dla poszczególnych miejscowości. Do podstawowych zadań sołtysów i rad sołeckich należeć będzie:

1. przekazywanie mieszkańcom informacji o planowanych działaniach, spotkaniach i konsultacjach;
2. zbieranie opinii, propozycji oraz sygnałów dotyczących potrzeb lokalnych;
3. wskazywanie miejsc wymagających poprawy bezpieczeństwa, oznakowania lub wyposażenia;
4. udział w konsultacjach dotyczących przebiegu tras i lokalizacji infrastruktury;
5. pomoc w identyfikacji lokalnych atrakcji, historii, tradycji i zasobów, które mogą zostać wykorzystane w systemie informacji turystycznej;
6. wspieranie organizacji wydarzeń rekreacyjnych, edukacyjnych i promocyjnych;
7. współpraca przy testowaniu funkcjonalności tras i infrastruktury;
8. przekazywanie informacji o zauważonych uszkodzeniach, zagrożeniach lub potrzebach użytkowników;
9. wspieranie działań służących utrzymaniu estetyki oraz właściwemu korzystaniu z przestrzeni publicznej.

Sołtysi i rady sołeckie nie będą ponosić odpowiedzialności za zadania techniczne, inwestycyjne ani formalne należące do Gminy lub właściwych zarządców infrastruktury. Ich rola będzie miała charakter konsultacyjny, informacyjny, organizacyjny i społeczny.

6.4. KOMUNIKACJA, WSPÓŁPRACA Z PARTNERAMI I MONITOROWANIE UDZIAŁU SPOŁECZNOŚCI

Skuteczne włączenie społeczności lokalnej w realizację koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne będzie wymagało prowadzenia systematycznej, zrozumiałej i dostępnej komunikacji. Informacje o działaniach realizowanych w ramach koncepcji, w szczególności dotyczące projektu flagowego, działań uzupełniających, konsultacji, wydarzeń, możliwości zgłaszania uwag oraz sposobu korzystania z powstałej infrastruktury, będą przekazywane z wykorzystaniem różnych kanałów komunikacji. Pozwoli to dotrzeć zarówno do osób korzystających z narzędzi cyfrowych, jak i do mieszkańców preferujących tradycyjne formy kontaktu.

Podstawowym źródłem informacji będzie strona internetowa Gminy Grodzisko Dolne oraz Biuletyn Informacji Publicznej, w szczególności w zakresie dokumentów, ogłoszeń, konsultacji i informacji formalnych. Komunikacja będzie prowadzona również za pośrednictwem mediów społecznościowych Gminy i jednostek organizacyjnych, ogłoszeń przekazywanych przez sołtysów i

radę sołeckie, tablic ogłoszeń w sołectwach, materiałów informacyjnych udostępnianych podczas wydarzeń lokalnych, a także komunikatów przekazywanych przez szkoły, OSP, organizacje społeczne, instytucje kultury i innych partnerów. Ważnym elementem systemu informacji będą również komunikaty umieszczane bezpośrednio w przestrzeni projektu, w szczególności przy trasach, w miejscach odpoczynku, przy parkach tematycznych, w otoczeniu Zalewu „Czyste” oraz w punkcie informacji turystycznej lub Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej.

Komunikaty kierowane do mieszkańców i użytkowników projektu będą przygotowywane w sposób możliwie prosty, czytelny i zrozumiały. W przypadku informacji cyfrowych należy dążyć do zapewnienia ich dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, w szczególności poprzez przejrzysty układ treści, odpowiedni kontrast, możliwość korzystania z informacji na urządzeniach mobilnych oraz stosowanie prostego języka. Dotyczy to zarówno informacji publikowanych na stronie internetowej, jak i treści dostępnych przez kody QR, cyfrowe mapy, audioprzewodniki, materiały promocyjne oraz inne narzędzia informacyjne planowane w ramach projektu flagowego.

Komunikacja z mieszkańcami będzie powiązana ze współpracą z partnerami lokalnymi. Włączenie społeczności nie powinno opierać się wyłącznie na jednostronnym przekazywaniu informacji przez Gminę, lecz także na aktywnej współpracy z podmiotami, które mogą wspierać realizację, promocję i trwałość Konceptcji. Szczególne znaczenie będą mieli partnerzy działający w obszarze kultury, edukacji, sportu, rekreacji, bezpieczeństwa, ochrony środowiska, turystyki, lokalnej przedsiębiorczości oraz promocji produktów lokalnych.

Partnerzy lokalni będą mogli uczestniczyć w realizacji Konceptcji poprzez współorganizowanie wydarzeń, rajdów, spacerów i działań edukacyjnych, przygotowywanie treści historycznych, przyrodniczych i kulturowych, promowanie tras i atrakcji lokalnych, udział w testowaniu rozwiązań oraz zgłaszaniu potrzeb użytkowników. Ich rola może obejmować także wspieranie działań na rzecz bezpieczeństwa i ochrony środowiska, rozwijanie usług związanych z turystyką i rekreacją, udział w okresowej ocenie efektów realizacji Konceptcji, a także inicjowanie działań uzupełniających i współpracy ponadlokalnej. Zakres współpracy z poszczególnymi partnerami będzie ustalany zgodnie z ich możliwościami, kompetencjami, zasobami oraz charakterem planowanych działań.

Istotnym elementem włączenia społeczności będzie również monitorowanie jej udziału. Ocena skuteczności działań partycypacyjnych będzie prowadzona w sposób prosty i praktyczny, tak aby możliwe było określenie zarówno skali, jak i jakości zaangażowania mieszkańców oraz partnerów. Monitoring będzie obejmował m.in. liczbę przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych i roboczych, liczbę ich uczestników, liczbę zgłoszonych uwag, propozycji i problemów, liczbę sołectw uczestniczących w działaniach, liczbę partnerów zaangażowanych w realizację Konceptcji, liczbę wydarzeń rekreacyjnych, edukacyjnych i promocyjnych oraz liczbę uczestników tych wydarzeń.

Dodatkowo monitorowane będą zgłoszenia dotyczące stanu tras, miejsc odpoczynku, oznakowania, infrastruktury rekreacyjnej i narzędzi cyfrowych. Ważnym źródłem informacji będzie także poziom satysfakcji użytkowników z funkcjonowania tras, przestrzeni publicznych, systemu informacji oraz działań realizowanych w ramach projektu flagowego. Analizie mogą podlegać również propozycje mieszkańców i partnerów wykorzystane przy aktualizacji Konceptcji, rozwijaniu działań uzupełniających lub przygotowywaniu kolejnych inicjatyw.

Wyniki monitorowania udziału społeczności będą wykorzystywane do doskonalenia komunikacji, lepszego planowania wydarzeń i działań edukacyjnych, aktualizacji treści cyfrowych, poprawy funkcjonowania infrastruktury oraz dopasowywania Konceptcji do zmieniających się potrzeb mieszkańców. Dzięki temu udział społeczności lokalnej nie będzie jednorazowym elementem procesu przygotowania dokumentu, lecz stałym mechanizmem wspierającym trwałość, użyteczność i dalszy rozwój koncepcji Smart Village w Gminie Grodzisko Dolne.

7. SYSTEM WDRAŻANIA, ZARZĄDZANIA I UTRZYMANIA KONCEPCJI

Realizacja Konceptji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne wymaga zapewnienia jasnego podziału odpowiedzialności, właściwego przygotowania organizacyjnego, skutecznego nadzoru nad realizacją projektu flagowego oraz trwałego modelu utrzymania powstałej infrastruktury i narzędzi cyfrowych. System wdrażania powinien zapewnić, aby Konceptcja nie zakończyła się na przygotowaniu dokumentu i pozyskaniu środków zewnętrznych, lecz prowadziła do stworzenia funkcjonalnego, bezpiecznego i trwałego systemu rekreacji, dziedzictwa, edukacji, turystyki aktywnej i cyfrowej informacji lokalnej.

Zasadniczym przedsięwzięciem wdrożeniowym Konceptcji jest jeden projekt flagowy pn. „Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym”. Projekt ten obejmuje powiązane ze sobą elementy infrastrukturalne, cyfrowe, środowiskowe, edukacyjne, promocyjne i społeczne. Jego realizacja będzie wymagała koordynacji działań dotyczących Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej nad Zalewem „Czyste”, wieży widokowo-symbolicznej, parków tematycznych, ścieżki edukacyjnej doliną wąwozów grodziskich, małej i dużej pętli grodziskiej, miejsc odpoczynku, oznakowania, systemu informacji terenowej oraz narzędzi cyfrowych.

Przyjęty system wdrażania zakłada, że projekt flagowy będzie przygotowywany i realizowany jako jedna zintegrowana operacja, natomiast poszczególne elementy będą mogły być wykonywane w logicznej kolejności organizacyjnej wynikającej z dokumentacji technicznej, harmonogramu rzeczowo-finansowego, dostępności nieruchomości, uzgodnień formalnych, wymogów środowiskowych, procedur zakupowych oraz możliwości finansowych Gminy. Oznacza to, że dokument nie zakłada formalnego podziału operacji na odrębne etapy, lecz wskazuje potrzebę racjonalnego uporządkowania prac w ramach jednego, spójnego przedsięwzięcia.

System wdrażania obejmuje również działania uzupełniające o charakterze nieinwestycyjnym, które będą służyły wykorzystaniu efektów projektu flagowego. Działania te nie stanowią odrębnych projektów inwestycyjnych, lecz mogą wspierać promocję, edukację, aktywizację mieszkańców, aktualizację treści cyfrowych, organizację wydarzeń oraz monitoring społeczny. Ich znaczenie polega na wzmacnianiu trwałości i użyteczności rezultatów projektu.

7.1. ZASADY WDRAŻANIA KONCEPCJI

Wdrażanie Konceptcji będzie podporządkowane zasadzie spójności. Wszystkie działania podejmowane w ramach projektu flagowego powinny wzajemnie się uzupełniać i prowadzić do stworzenia jednego systemu, a nie zbioru niepowiązanych inwestycji. Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, Zalew „Czyste”, wieża, parki tematyczne, wąwozy, trasy, miejsca odpoczynku, oznakowanie i narzędzia cyfrowe powinny być projektowane jako elementy jednej opowieści o Grodzisku Dolnym, jego przyrodzie, historii, tradycjach, rekreacji i potencjale turystycznym.

Drugą zasadą będzie realność wdrożeniowa. Zakres projektu powinien być każdorazowo weryfikowany pod kątem możliwości technicznych, finansowych, własnościowych, środowiskowych i organizacyjnych. Szczególne znaczenie będzie miało przygotowanie dokumentacji, określenie kosztów inwestycyjnych i kosztów utrzymania, zapewnienie wkładu własnego, przygotowanie postępowań zakupowych oraz ocena zdolności Gminy do późniejszej eksploatacji powstałej infrastruktury i narzędzi cyfrowych.

Istotna będzie również zasada bezpieczeństwa i dostępności. Projekt powinien być przygotowywany z uwzględnieniem potrzeb różnych grup użytkowników, w tym dzieci, młodzieży, rodzin z dziećmi, seniorów, osób z niepełnosprawnościami, pieszych, rowerzystów oraz osób odwiedzających Gminę. Dotyczy to zarówno lokalizacji i parametrów infrastruktury, jak również

sposobu oznakowania, dostępności informacji, rozwiązań cyfrowych, organizacji ruchu, bezpieczeństwa nad Zalewem „Czyste” oraz korzystania z terenów przyrodniczych.

Wdrażanie Koncepcji powinno być prowadzone z poszanowaniem środowiska i krajobrazu. Szczególnej ostrożności wymagają działania planowane w otoczeniu Zalewu „Czyste” oraz w obrębie wąwozów grodziskich. Celem projektu nie jest nadmierne przekształcanie terenów przyrodniczych, lecz ich odpowiedzialne udostępnienie mieszkańcom i odwiedzającym, połączone z edukacją przyrodniczą, klimatyczną i ekologiczną.

Koncepcja będzie wdrażana także zgodnie z zasadą partnerstwa. Mieszkańcy, sołectwa, szkoły, instytucje kultury, organizacje społeczne, OSP, KGW, kluby sportowe, przedsiębiorcy, rolnicy, producenci lokalni i inni partnerzy będą mogli uczestniczyć w doprecyzowaniu rozwiązań, tworzeniu treści, promocji projektu, organizacji wydarzeń, testowaniu narzędzi cyfrowych oraz monitorowaniu funkcjonowania infrastruktury. Tak rozumiane partnerstwo ma zwiększyć społeczną akceptację projektu i jego trwałe wykorzystanie.

Ostatnią zasadą będzie elastyczność. Koncepcja wyznacza kierunek rozwoju i wskazuje projekt flagowy, ale szczegółowe rozwiązania techniczne, lokalizacyjne i organizacyjne będą mogły być doprecyzowywane na etapie przygotowania dokumentacji oraz wniosku o dofinansowanie. Ewentualne zmiany powinny jednak zachować zgodność z diagnozą, celami Koncepcji, kartą informacyjną projektu oraz założeniem, że projekt tworzy jeden zintegrowany system Smart Village.

7.2. STRUKTURA ZARZĄDZANIA PROJEKTEM FLAGOWYM

Za wdrażanie Koncepcji odpowiadać będzie Gmina Grodzisko Dolne, działająca poprzez swoje organy, Urząd Gminy oraz jednostki organizacyjne. Gmina będzie pełniła funkcję lidera, wnioskodawcy, inwestora oraz podmiotu odpowiedzialnego za trwałość rezultatów projektu. Do jej zadań będzie należało przygotowanie projektu do realizacji, koordynacja działań organizacyjnych i finansowych, prowadzenie procedur formalnych, nadzór nad realizacją, rozliczenie operacji oraz zapewnienie utrzymania efektów.

Rada Gminy Grodzisko Dolne będzie pełnić funkcję strategiczną i nadzorczą. Jej rola będzie związana przede wszystkim z przyjęciem Koncepcji, podejmowaniem uchwał należących do jej właściwości, zabezpieczaniem środków finansowych w budżecie Gminy i wieloletnich dokumentach finansowych, analizą informacji o postępach realizacji oraz podejmowaniem decyzji dotyczących ewentualnej aktualizacji dokumentu.

Wójt Gminy Grodzisko Dolne będzie sprawował ogólny nadzór nad przygotowaniem i wdrażaniem projektu flagowego. Będzie odpowiadał za organizację pracy Urzędu Gminy, podejmowanie decyzji wykonawczych, koordynację działań pomiędzy komórkami organizacyjnymi i jednostkami Gminy, reprezentowanie Gminy wobec instytucji finansujących oraz zapewnienie zgodności działań z przepisami prawa, wytycznymi naboru i celami Koncepcji. Urząd Gminy będzie pełnił funkcję operacyjnego koordynatora projektu. W jego ramach prowadzone będą działania dotyczące przygotowania dokumentacji, uzgodnień, zamówień publicznych, rozliczeń finansowych, kontaktu z wykonawcami, nadzoru nad harmonogramem, komunikacji z mieszkańcami oraz gromadzenia danych potrzebnych do monitorowania efektów. W zależności od potrzeb możliwe będzie powołanie zespołu roboczego do spraw projektu Smart Village, z udziałem pracowników Urzędu, przedstawicieli jednostek organizacyjnych oraz partnerów lokalnych.

Szczególne znaczenie w strukturze zarządzania może mieć Ośrodek Kultury w Grodzisku Dolnym. Może on pełnić funkcję operatora lub współoperatora Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, wspierać tworzenie ekspozycji, filmu, materiałów edukacyjnych, wydarzeń kulturalnych i promocyjnych oraz działań związanych z lokalnym dziedzictwem. Gminna Biblioteka Publiczna, szkoły i organizacje społeczne mogą z kolei wspierać działania edukacyjne, regionalne, cyfrowe i

animacyjne. Partnerzy społeczni i gospodarczy będą odgrywać rolę wspierającą. Koła gospodyń wiejskich, organizacje społeczne, OSP, kluby sportowe, przedsiębiorcy, rolnicy i producenci lokalni mogą uczestniczyć w promocji lokalnych produktów, rękodzieła, kuchni, wydarzeń, usług i atrakcji. Ich udział będzie szczególnie ważny na etapie użytkowania infrastruktury, organizacji działań uzupełniających oraz budowania lokalnej marki Grodziska Dolnego.

Mieszkańcy oraz użytkownicy infrastruktury będą włączeni w system zarządzania przede wszystkim poprzez konsultacje, zgłaszanie potrzeb, testowanie rozwiązań, udział w wydarzeniach, przekazywanie opinii oraz zgłaszanie usterek lub zagrożeń. Taki model pozwoli na bieżące dostosowywanie projektu do realnych potrzeb użytkowników i zwiększy poczucie współodpowiedzialności za powstałą przestrzeń.

7.3. PRZYGOTOWANIE FORMALNE I PRAWO DO DYSPONOWANIA NIERUCHOMOŚCIAMI

Przygotowanie projektu flagowego do realizacji będzie wymagało przeprowadzenia działań formalnych, technicznych, własnościowych, środowiskowych i finansowych. Koncepcja określa kierunek oraz zakres funkcjonalny przedsięwzięcia, ale nie zastępuje dokumentacji projektowej, kosztorysowej, decyzji administracyjnych, uzgodnień z zarządcami terenów ani postępowań zakupowych.

Warunkiem przygotowania projektu do realizacji będzie potwierdzenie prawa Gminy Grodzisko Dolne do dysponowania wszystkimi nieruchomościami, na których planowane są elementy projektu, przez okres realizacji operacji oraz co najmniej przez okres związania celem. Dotyczy to w szczególności terenu nad Zalewem „Czyste”, lokalizacji Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, wieży, parków tematycznych, ścieżki edukacyjnej w wąwozach, miejsc odpoczynku, oznakowania oraz przebiegu tras i powiązań rekreacyjnych.

W przypadku elementów zlokalizowanych na terenach lub drogach należących do innych podmiotów konieczne będzie uzyskanie wymaganych zgód, porozumień, uzgodnień lub innych dokumentów potwierdzających możliwość realizacji i utrzymania infrastruktury. Dotyczy to zwłaszcza dróg powiatowych, dróg wewnętrznych, terenów sąsiadujących z wodami, terenów zielonych, obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych oraz miejsc, w których planowane będą tablice, oznakowanie, oświetlenie, wiaty lub elementy ścieżek edukacyjnych.

Na etapie przygotowania dokumentacji należy także zweryfikować uwarunkowania środowiskowe i krajobrazowe. Szczegółnej analizie wymagają działania dotyczące wąwozów grodziskich, otoczenia Zalewu „Czyste”, lokalizacji oświetlenia, elementów małej architektury, punktów widokowych oraz ewentualnych rozwiązań związanych z pomostem lub mołem. Projekt powinien być przygotowany w sposób ograniczający ingerencję w środowisko, zapewniający bezpieczeństwo użytkowników i zgodny z obowiązującymi przepisami.

Przygotowanie formalne powinno objąć również weryfikację kwalifikowalności kosztów, doprecyzowanie zakresu rzeczowego, przygotowanie harmonogramu rzeczowo-finansowego, określenie sposobu finansowania wkładu własnego, analizę kosztów utrzymania oraz przygotowanie systemu monitorowania rezultatów. Szczegółowe decyzje dotyczące zakresu projektu powinny być podejmowane po zestawieniu potrzeb mieszkańców, wymogów wytycznych, możliwości technicznych, kosztów oraz trwałości późniejszego funkcjonowania infrastruktury.

7.4. MODEL UTRZYMANIA INFRASTRUKTURY I NARZĘDZI CYFROWYCH

Utrzymanie rezultatów projektu będzie jednym z kluczowych warunków trwałości Koncepcji. Projekt flagowy obejmuje różne typy infrastruktury i narzędzi, dlatego model utrzymania powinien być wieloelementowy. Obejmuje on zarówno obiekty i przestrzenie fizyczne, jak również treści cyfrowe, system informacji, oznakowanie, materiały edukacyjne, film, audioprzewodnik oraz grę

terenową. Za utrzymanie infrastruktury ogólnodostępnej odpowiadać będzie Gmina Grodzisko Dolne, chyba że dla wybranych elementów zostaną przyjęte inne rozwiązania organizacyjne zgodne z przepisami i zawartymi porozumieniami. Do infrastruktury wymagającej bieżącej opieki należeć będą w szczególności: teren nad Zalewem „Czyste”, wieża widokowo-symboliczna, parki tematyczne, ścieżka edukacyjna w wąwozach, miejsca odpoczynku, wiaty, oznakowanie, tablice, elementy oświetlenia, mała architektura oraz trasy i pętle rekreacyjne.

Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej będzie wymagało odrębnego modelu organizacyjnego. Jego funkcjonowanie może zostać powierzone Ośrodkowi Kultury w Grodzisku Dolnym albo innej jednostce wskazanej przez Gminę. Operator Centrum powinien odpowiadać za bieżące udostępnianie obiektu, organizację wydarzeń, współpracę z mieszkańcami i partnerami, prezentację dziedzictwa lokalnego, aktualizację treści wystawienniczych, obsługę materiałów multimedialnych oraz promocję oferty edukacyjnej i turystycznej.

Narzędzia cyfrowe będą wymagały stałej aktualizacji i obsługi technicznej. Dotyczy to w szczególności cyfrowej mapy, kodów QR, audioprzewodników, opisów atrakcji, informacji o wydarzeniach, gry terenowej, filmu, systemu zgłaszania usterek oraz treści dostępnych na stronie internetowej lub w aplikacji. Utrzymanie komponentu cyfrowego powinno obejmować aktualizację informacji, kontrolę poprawności działania linków i kodów QR, zabezpieczenie danych, bieżące reagowanie na zgłoszenia oraz dostosowywanie treści do potrzeb użytkowników.

Utrzymanie terenów rekreacyjnych i przyrodniczych powinno być prowadzone w sposób zapewniający bezpieczeństwo, estetykę i poszanowanie środowiska. W przypadku wąwozów grodziskich szczególne znaczenie będzie miała kontrola stanu ścieżki, tablic, punktów obserwacyjnych, kładek, platform lub innych elementów terenowych, jeżeli zostaną przewidziane w dokumentacji. W otoczeniu Zalewu „Czyste” istotne będą działania związane z bezpieczeństwem użytkowników, czystością, oznakowaniem, stanem elementów małej architektury oraz informacją dotyczącą korzystania z przestrzeni rekreacyjnej.

Koszty utrzymania będą pokrywane przede wszystkim z budżetu Gminy lub budżetów jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za poszczególne elementy projektu. Możliwe będzie również poszukiwanie dodatkowych źródeł finansowania działań promocyjnych, edukacyjnych, kulturalnych i animacyjnych, w tym środków krajowych, regionalnych, programów grantowych, współpracy partnerskiej oraz wkładu organizacyjnego podmiotów lokalnych. Nie zmienia to jednak faktu, że podstawowa odpowiedzialność za trwałość rezultatów pozostanie po stronie Gminy jako beneficjenta i lidera projektu.

7.5. ZARZĄDZANIE RYZYKIEM I TRWAŁOŚĆ PROJEKTU

Projekt flagowy ma charakter złożony, dlatego wymaga świadomego zarządzania ryzykiem. Ryzyka mogą dotyczyć zarówno etapu przygotowania i realizacji, jak również późniejszego funkcjonowania infrastruktury. Ich właściwa identyfikacja i ograniczanie będą miały znaczenie dla skutecznego wdrożenia Koncepcji, bezpieczeństwa użytkowników, racjonalnego wykorzystania środków publicznych oraz trwałości efektów.

Najważniejsze ryzyka związane są z kosztami, zakresem rzeczowym, uwarunkowaniami formalnymi, dostępnością nieruchomości, uzgodnieniami środowiskowymi, procedurami zakupowymi, warunkami technicznymi oraz późniejszym utrzymaniem infrastruktury. Szczególnego przygotowania wymagają elementy najbardziej złożone, takie jak Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, wieża widokowo-symboliczna, zagospodarowanie otoczenia Zalewu „Czyste”, ścieżka edukacyjna w wąwozach, parki tematyczne oraz narzędzia cyfrowe. Ryzyko wzrostu kosztów powinno być ograniczane poprzez aktualizację kosztorysów, racjonalne określenie zakresu inwestycji, stosowanie trwałych materiałów, analizę kosztów utrzymania oraz pozostawienie rezerwy organizacyjnej na doprecyzowanie rozwiązań w dokumentacji technicznej. Ryzyko formalne i własnościowe powinno być

ograniczane poprzez wczesne potwierdzenie prawa do dysponowania nieruchomościami, uzyskanie wymaganych zgód i porozumień oraz weryfikację zgodności projektu z przepisami prawa i warunkami naboru. Ryzyko środowiskowe powinno być ograniczane poprzez odpowiedzialne projektowanie infrastruktury, unikanie nadmiernej ingerencji w tereny przyrodnicze, stosowanie rozwiązań energooszczędnych, uwzględnienie retencji, zieleni, edukacji klimatycznej i ochrony krajobrazu. Szczególne znaczenie będzie miało takie zaplanowanie ścieżki w wąwozach i elementów nad Zalewem „Czyste”, aby zwiększały dostępność tych miejsc, ale nie prowadziły do ich degradacji. Ryzyko niewystarczającego wykorzystania projektu powinno być ograniczane przez włączenie mieszkańców i partnerów, działania promocyjne, wydarzenia edukacyjne, aktualizację treści cyfrowych, współpracę ze szkołami, instytucjami kultury, organizacjami społecznymi i lokalnymi przedsiębiorcami. Projekt będzie trwał tylko wtedy, gdy powstała infrastruktura stanie się realnie używana przez mieszkańców i odwiedzających, a nie będzie funkcjonowała wyłącznie jako inwestycja przestrzenna. Ryzyko dewastacji, zużycia lub utraty funkcjonalności infrastruktury powinno być ograniczane poprzez regularne przeglądy, bieżące naprawy, czytelne zasady korzystania, zgłaszanie usterek przez użytkowników, monitoring społeczny oraz współpracę z sołtysami, jednostkami organizacyjnymi, szkołami i organizacjami lokalnymi. Ważne będzie również szybkie reagowanie na uszkodzenia tablic, kodów QR, oświetlenia, elementów małej architektury, nawierzchni tras i wyposażenia parków tematycznych.

Trwałość projektu będzie zapewniana przez powiązanie kilku mechanizmów: odpowiedzialności organizacyjnej Gminy, modelu operatora wybranych elementów, bieżącego utrzymania infrastruktury, aktualizacji treści cyfrowych, monitorowania efektów, komunikacji z mieszkańcami oraz możliwości dostosowywania projektu do zmieniających się potrzeb. Szczególne znaczenie będzie miał okres związania celem, w którym Gmina powinna utrzymać spełnianie warunków przyznania i wypłaty pomocy oraz zapewnić funkcjonowanie rezultatów projektu zgodnie z jego założeniami.

7.6. ROZWÓJ I AKTUALIZACJA PROJEKTU PO REALIZACJI

Koncepcja Smart Village nie powinna być traktowana jako dokument zamknięty. Po realizacji projektu flagowego Gmina będzie mogła rozwijać jego efekty poprzez działania uzupełniające, aktualizację treści cyfrowych, organizację wydarzeń, doposażanie istniejących przestrzeni, rozwijanie oferty edukacyjnej i turystycznej oraz rozszerzanie systemu informacji na kolejne miejsca i zasoby. Rozwiązania zastosowane w projekcie będą miały charakter multiplikowalny. Cyfrowa mapa, system kodów QR, standard oznakowania, mechanizm zgłaszania usterek, sposób tworzenia treści edukacyjnych oraz model współpracy z mieszkańcami i partnerami mogą być w przyszłości rozszerzane na kolejne sołectwa, atrakcje, trasy, wydarzenia i inicjatywy lokalne. Dzięki temu projekt flagowy może stać się punktem wyjścia do dalszego rozwoju inteligentnych rozwiązań w całej Gminie.

Aktualizacja projektu i Koncepcji powinna wynikać z monitoringu, opinii mieszkańców, doświadczeń operatorów, danych dotyczących korzystania z infrastruktury i narzędzi cyfrowych, zmian technologicznych, nowych możliwości finansowania oraz potrzeb zgłaszanych przez partnerów lokalnych. Zmiany nie powinny naruszać głównej logiki Koncepcji, którą jest połączenie lokalnej tożsamości, rekreacji, edukacji, turystyki aktywnej, środowiska, cyfryzacji i współpracy społecznej. W ten sposób system wdrażania, zarządzania i utrzymania Koncepcji będzie wspierał nie tylko realizację jednego projektu flagowego, lecz także jego późniejsze funkcjonowanie jako trwałego elementu rozwoju Gminy Grodzisko Dolne. Najważniejszym efektem ma być stworzenie przestrzeni i narzędzi, które będą rzeczywiście wykorzystywane przez mieszkańców, wzmacniały lokalną tożsamość, poprawiały jakość życia oraz zwiększały atrakcyjność Gminy jako miejsca zamieszkania, wypoczynku i odwiedzin.

8. FINANSOWANIE REALIZACJI KONCEPCJI

Finansowanie realizacji Konceptcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne będzie oparte przede wszystkim na przygotowaniu jednego zintegrowanego projektu flagowego pn. „Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym”. Projekt ten stanowi główne przedsięwzięcie wdrożeniowe Konceptcji i będzie podstawą do ubiegania się o środki zewnętrzne, w szczególności w ramach interwencji I.10.10 „Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi” - obszar B „Inteligentna Wieś”.

Przyjęty model finansowania powinien zapewniać spójność zakresu rzeczowego, realność budżetu, możliwość zabezpieczenia wkładu własnego, płynność finansową w okresie realizacji oraz zdolność Gminy do późniejszego utrzymania rezultatów projektu. Oznacza to, że plan finansowy nie może ograniczać się wyłącznie do kosztów inwestycyjnych. Powinien uwzględniać również przygotowanie dokumentacji, uzgodnienia, nadzór, promocję, uruchomienie projektu, aktualizację treści cyfrowych oraz późniejsze koszty eksploatacyjne związane z funkcjonowaniem Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, wieży, parków tematycznych, wąwozów, tras, miejsc odpoczynku, oznakowania, oświetlenia i narzędzi cyfrowych.

Zgodnie z założeniami Konceptcji projekt flagowy powinien być przygotowywany jako jedna zintegrowana operacja. Poszczególne elementy projektu mogą być realizowane w logicznej kolejności organizacyjnej wynikającej z dokumentacji technicznej, harmonogramu rzeczowo-finansowego, uzgodnień formalnych, dostępności nieruchomości, procedur zakupowych i możliwości finansowych Gminy. Nie oznacza to jednak formalnego dzielenia operacji na odrębne etapy. Takie podejście pozwala zachować zgodność z wymogami interwencji I.10.10.B, a jednocześnie umożliwia racjonalne zarządzanie zakresem i kosztami projektu.

8.1. ZASADY FINANSOWANIA PROJEKTU FLAGOWEGO

Finansowanie projektu flagowego powinno być podporządkowane zasadzie zgodności z wymogami wybranego źródła finansowania. Oznacza to konieczność takiego określenia zakresu rzeczowego, kosztów kwalifikowalnych, harmonogramu i sposobu realizacji, aby projekt odpowiadał warunkom naboru oraz założeniom Konceptcji Smart Village. Szczególne znaczenie będzie miało zachowanie kompleksowego charakteru projektu, ponieważ jego wartość polega na połączeniu w jednej operacji funkcji rekreacyjnych, edukacyjnych, kulturowych, turystycznych, cyfrowych, środowiskowych i społecznych.

Zakres finansowy projektu powinien być określany w sposób realistyczny. Na etapie Konceptcji i karty informacyjnej projektu możliwe jest posługiwanie się wartościami szacunkowymi, jednak przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy konieczne będzie ich doprecyzowanie na podstawie dokumentacji technicznej, kosztorysów, rozeznania rynku, wymogów regulaminu naboru oraz katalogu kosztów kwalifikowalnych. Szczególnej analizy będą wymagały elementy najbardziej kosztotwórcze, w tym Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej z wieżą, zagospodarowanie otoczenia Zalewu „Czyste”, ścieżka edukacyjna w wąwozach grodziskich, parki tematyczne oraz komponent cyfrowy.

Ważną zasadą będzie także zabezpieczenie wkładu własnego i płynności finansowej. Gmina powinna uwzględnić w planowaniu finansowym nie tylko udział własny w kosztach kwalifikowalnych, ale również ewentualne koszty niekwalifikowalne, podatek VAT, jeżeli nie będzie możliwy do odzyskania, koszty prefinansowania oraz środki niezbędne do utrzymania rezultatów po zakończeniu realizacji. Przy projekcie o wysokiej wartości istotne będzie odpowiednie ujęcie zadania w budżecie Gminy oraz, w razie potrzeby, w Wieloletniej Prognozie Finansowej.

Projekt powinien zachować możliwość wariantowania wybranych elementów, o ile będzie to konieczne z punktu widzenia kosztów, dostępnej alokacji lub wyników dokumentacji technicznej.

Dotyczy to w szczególności elementów fakultatywnych, takich jak krótkie molo lub pomost nad Zalewem „Czyste”, zakres wyposażenia, liczba wybranych elementów małej architektury, szczegółowe rozwiązania cyfrowe, elementy oświetlenia oraz sposób zagospodarowania ścieżki edukacyjnej w wąwozach. Wariantowanie nie powinno jednak naruszać podstawowej logiki projektu, którą jest stworzenie jednego spójnego systemu rekreacji, dziedzictwa, edukacji, turystyki aktywnej i informacji cyfrowej.

8.2. PODSTAWOWE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Podstawowym źródłem finansowania projektu flagowego powinny być środki Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w ramach interwencji I.10.10 „Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi” - obszar B „Inteligentna Wieś”. Interwencja ta jest właściwa dla projektów wynikających z koncepcji inteligentnej wsi, wykorzystujących nowoczesne technologie, wdrażających innowacyjne rozwiązania i służących poprawie jakości życia mieszkańców obszarów wiejskich. Uzupełniającym źródłem finansowania będą środki własne gminy, niezbędne do zapewnienia wkładu własnego, sfinansowania ewentualnych kosztów niekwalifikowalnych, prefinansowania wydatków oraz późniejszego utrzymania rezultatów projektu. Środki własne będą miały szczególne znaczenie, ponieważ pomoc w ramach I.10.10.B ma charakter refundacji części kosztów kwalifikowalnych, a więc Gmina powinna zapewnić zdolność do ponoszenia wydatków zgodnie z harmonogramem realizacji operacji.

W zależności od zakresu działań i dostępnych programów możliwe będzie również korzystanie z innych źródeł finansowania, zwłaszcza w odniesieniu do działań uzupełniających, edukacyjnych, promocyjnych, kulturalnych, sportowych, środowiskowych i społecznych. Mogą to być środki krajowe, regionalne, fundusze europejskie, instrumenty ochrony środowiska, środki lokalnej grupy działania, programy grantowe dla organizacji społecznych, fundusz sołecki, środki jednostek organizacyjnych oraz wkład rzeczowy, organizacyjny lub promocyjny partnerów lokalnych. Dodatkowe źródła finansowania nie powinny jednak zastępować zasadniczego montażu finansowego projektu flagowego. Ich rola powinna polegać przede wszystkim na wzmacnianiu trwałości projektu, organizacji wydarzeń, aktualizacji treści cyfrowych, promocji lokalnego dziedzictwa, rozwijaniu oferty edukacyjnej i turystycznej oraz angażowaniu mieszkańców i partnerów w korzystanie z efektów projektu.

8.3. SZACUNKOWY MONTAŻ FINANSOWY PROJEKTU FLAGOWEGO

Szacunkowy montaż finansowy projektu flagowego został określony na podstawie fiszki projektowej oraz dotychczasowych prac nad Koncepcją. Zakres podstawowy obejmuje najważniejsze elementy systemu: Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej z wieżą, trzy parki tematyczne, komponent cyfrowy, wiaty i miejsca odpoczynku, oznakowanie, tablice informacyjne oraz zagospodarowanie wąwozów grodziskich. Wartość zakresu podstawowego oszacowano na około **8 500 000 zł**. Wariant obejmujący krótkie molo lub pomost nad Zalewem „Czyste” zwiększa wartość projektu do około **8 800 000 zł**. Fiszka wskazuje m.in. koszt 5 mln zł dla wieży nad zalewem, 1,5 mln zł dla trzech parków tematycznych, 0,5 mln zł dla elementów cyfrowych, po 250 tys. zł dla wiat i oznakowania oraz 1 mln zł dla zagospodarowania wąwozów.

Tabela 10 - Szacunkowy montaż finansowy projektu flagowego

Komponent projektu	Szacunkowa kwota
Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej z wieżą widokowo-symboliczną	5 000 000 zł
Utworzenie trzech parków tematycznych: archeologicznego, ekologicznego i Jumbo	1 500 000 zł
Elementy cyfrowe projektu, w tym mapy, kody QR, audioprzewodnik, film i gra terenowa	500 000 zł

Pięć wiat / miejsc odpoczynku na trasach	250 000 zł
Oznakowanie tras, tablice informacyjne i edukacyjne	250 000 zł
Zagospodarowanie wąwozów grodziskich - ścieżka edukacyjna doliną wąwozów	1 000 000 zł
Razem - zakres podstawowy	8 500 000 zł
Krótkie moło / pomost nad Zalewem „Czyste” - wariant fakultatywny	ok. 300 000 zł
Razem - zakres z wariantem fakultatywnym	8 800 000 zł

Źródło: opracowanie własne

Powyższe wartości mają charakter szacunkowy i powinny zostać zweryfikowane przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy. Ostateczna wartość kosztów kwalifikowalnych może różnić się od wskazanych kwot, ponieważ będzie zależała od szczegółowego zakresu rzeczowego, dokumentacji projektowej, kosztorysów, kwalifikowalności poszczególnych wydatków, cen rynkowych, wymogów technicznych, uzgodnień środowiskowych i własnościowych oraz wyników postępowań zakupowych.

Projekt powinien być przygotowany w sposób umożliwiający dostosowanie zakresu do ostatecznych warunków naboru i dostępnej alokacji. W przypadku ograniczeń finansowych priorytet należy nadać elementom tworzącym podstawową logikę projektu: Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej z wieżą, systemowi tras i oznakowania, parkom tematycznym, ścieżce w wąwozach, miejscom odpoczynku oraz komponentowi cyfrowemu. Elementy fakultatywne, takie jak krótkie moło lub pomost, mogą zostać utrzymane w zakresie projektu, jeżeli pozwolą na to koszty, kwalifikowalność i możliwości finansowe Gminy.

Wytyczne dla interwencji I.10.10.B przewidują pomoc w formie refundacji części kosztów kwalifikowalnych rzeczywiście poniesionych przez beneficjenta. Pomoc może wynosić do 75% i nie mniej niż 30% kosztów kwalifikowalnych operacji, przy czym operacja musi obejmować planowaną wysokość kosztów kwalifikujących się do wsparcia powyżej 1,5 mln zł. Limit pomocy wynosi 10 mln zł na operację. Operacja powinna być realizowana bez podziału na etapy, a maksymalny okres realizacji wynosi 24 miesiące od dnia zawarcia umowy o przyznaniu pomocy.

8.4. FINANSOWANIE DZIAŁAŃ UZUPEŁNIAJĄCYCH

Działania uzupełniające wskazane w Koncepcji mają charakter nieinwestycyjny i służą wykorzystaniu efektów projektu flagowego. Nie stanowią odrębnych projektów inwestycyjnych i nie powinny być traktowane jako zasadniczy zakres operacji finansowanej w ramach I.10.10.B. Ich rolą będzie wzmocnienie trwałości, promocji, społecznego wykorzystania i dalszego rozwoju infrastruktury oraz narzędzi cyfrowych powstałych w wyniku realizacji projektu flagowego.

Działania te mogą obejmować organizację wydarzeń, rajdów, spacerów edukacyjnych, warsztatów lokalnej historii, kuchni, rękodzieła i tradycji, działania z dziećmi i młodzieżą, wolontariat, monitoring społeczny, promocję produktów lokalnych i usług, współpracę z przedsiębiorcami i organizacjami społecznymi, aktualizację treści cyfrowych oraz działania edukacyjne i promocyjne wokół projektu Smart Village.

Źródłami finansowania działań uzupełniających mogą być środki budżetu Gminy, fundusz sołecki, środki jednostek organizacyjnych, programy edukacyjne, kulturalne, sportowe, turystyczne, środowiskowe i społeczne, środki lokalnej grupy działania, granty dla organizacji pozarządowych, wkład rzeczowy i organizacyjny partnerów, środki sponsorów lokalnych oraz inne dostępne fundusze zewnętrzne. Działania te mogą być realizowane elastycznie, w zależności od potrzeb mieszkańców, aktywności partnerów oraz możliwości organizacyjnych i finansowych.

8.5. KOSZTY PRZYGOTOWANIA, URUCHOMIENIA I UTRZYMANIA REZULTATÓW

Przed złożeniem wniosku o przyznanie pomocy konieczne będzie oszacowanie nie tylko kosztów robót, dostaw i usług inwestycyjnych, lecz także kosztów przygotowania i późniejszego funkcjonowania rezultatów projektu. Szczególne znaczenie będą miały koszty dokumentacji projektowej, kosztorysów, uzgodnień, opinii, nadzoru inwestorskiego, obsługi formalnej, promocji, zakupu lub przygotowania treści cyfrowych, oznakowania oraz działań związanych z uruchomieniem projektu. Po zakończeniu realizacji Gmina będzie musiała zapewnić środki na bieżące utrzymanie infrastruktury i narzędzi cyfrowych. Dotyczy to w szczególności Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, wieży widokowo-symbolicznej, parków tematycznych, ścieżki edukacyjnej w wąwozach, wiat i miejsc odpoczynku, oznakowania, tablic informacyjnych, oświetlenia, map cyfrowych, kodów QR, audioprzewodników, gry terenowej, filmu, strony internetowej lub aplikacji oraz systemu zgłaszania usterek i potrzeb użytkowników.

Koszty utrzymania powinny być planowane już na etapie przygotowania wniosku, ponieważ trwałość projektu będzie zależała od zdolności Gminy do zapewnienia właściwego stanu infrastruktury, aktualności informacji oraz sprawności narzędzi cyfrowych. Szczególnie ważne będzie określenie podmiotów odpowiedzialnych za poszczególne elementy projektu, takich jak Gmina, Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna, szkoły, organizacje społeczne lub partnerzy lokalni.

Tabela 11 - Główne kategorie kosztów utrzymania rezultatów projektu

Element projektu	Przykładowe koszty utrzymania	Zakładane źródło finansowania
Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej	energia, ogrzewanie, obsługa, przeglądy, ubezpieczenie, aktualizacja ekspozycji i treści	budżet Gminy / budżet operatora
Wieża widokowo-symboliczna	przeglądy techniczne, naprawy, konserwacja, bezpieczeństwo użytkowników	budżet Gminy
Parki tematyczne	przeglądy urządzeń, naprawy, utrzymanie zieleni, czystość, wymiana zużytych elementów	budżet Gminy
Ścieżka edukacyjna w wąwozach	utrzymanie nawierzchni lub elementów terenowych, tablic, punktów obserwacyjnych, bezpieczeństwo przejścia	budżet Gminy / porozumienia z zarządcami terenów
Wiaty, miejsca odpoczynku i oznakowanie	naprawy, czyszczenie, wymiana tablic, konserwacja małej architektury	budżet Gminy
Oświetlenie i elementy energooszczędne	energia, przeglądy, wymiana źródeł światła, serwis instalacji solarnych	budżet Gminy
Narzędzia cyfrowe	hosting, domeny, aktualizacje, obsługa techniczna, aktualizacja map, kodów QR, audioprzewodników i gry terenowej	budżet Gminy / budżet operatora / środki projektowe i grantowe
Działania promocyjne i edukacyjne	wydarzenia, materiały, konkursy, warsztaty, kampanie informacyjne	budżet Gminy / granty / partnerzy

Źródło: opracowanie własne

8.6. ZABEZPIECZENIE WKŁADU WŁASNEGO I PŁYNNOŚCI FINANSOWEJ

Zabezpieczenie wkładu własnego będzie jednym z kluczowych warunków skutecznego przygotowania projektu do realizacji. Gmina powinna zaplanować środki odpowiadające co najmniej minimalnemu udziałowi własnemu w kosztach kwalifikowalnych, a także środki na koszty niekwalifikowalne, ewentualny podatek VAT niepodlegający odzyskaniu, koszty przygotowawcze, różnice wynikające z rozstrzygnięć przetargowych oraz wydatki związane z bieżącym utrzymaniem rezultatów projektu.

Ze względu na refundacyjny charakter pomocy istotne będzie zapewnienie płynności finansowej w okresie realizacji. Oznacza to potrzebę zaplanowania sposobu finansowania wydatków do czasu otrzymania refundacji, a także dostosowania harmonogramu rzeczowo-finansowego do możliwości budżetowych Gminy. W przypadku projektu o wysokiej wartości niezbędne może być ujęcie przedsięwzięcia w Wieloletniej Prognozie Finansowej oraz zapewnienie zgodności planowanych wydatków z budżetem Gminy na poszczególne lata.

Planowanie finansowe powinno uwzględniać także ryzyko wzrostu kosztów. Dotyczy to szczególnie robót budowlanych, instalacji technicznych, wyposażenia, elementów małej architektury, oświetlenia, rozwiązań cyfrowych oraz kosztów utrzymania. W związku z tym zakres projektu powinien zostać określony w sposób umożliwiający zachowanie jego podstawowej funkcji nawet w przypadku konieczności ograniczenia lub przesunięcia elementów fakultatywnych. Plan finansowy Koncepcji powinien być aktualizowany wraz z postępem przygotowania projektu flagowego. Aktualizacja będzie konieczna przede wszystkim po przygotowaniu dokumentacji technicznej, kosztorysów inwestorskich, analiz technicznych, potwierdzeniu prawa do dysponowania nieruchomościami, uzyskaniu wymaganych uzgodnień, określeniu kosztów utrzymania, publikacji regulaminu naboru oraz ustaleniu dostępnej alokacji i warunków finansowania. Aktualizowany plan finansowy powinien być narzędziem zarządzania projektem, a nie jedynie zestawieniem kosztów. Powinien pomagać w podejmowaniu decyzji dotyczących zakresu inwestycji, wyboru wariantów, harmonogramu, zabezpieczenia wkładu własnego, przygotowania wniosku o przyznanie pomocy oraz zapewnienia trwałości rezultatów po zakończeniu realizacji.

9. SYSTEM MONITOROWANIA, EWALUACJI I AKTUALIZACJI KONCEPCJI

System monitorowania, ewaluacji i aktualizacji Koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne będzie służył bieżącej ocenie postępu realizacji projektu flagowego, jakości funkcjonowania powstałej infrastruktury, skuteczności narzędzi cyfrowych, skali wykorzystania projektu przez mieszkańców i odwiedzających oraz trwałości osiągniętych rezultatów. Monitoring nie będzie miał charakteru wyłącznie sprawozdawczego. Jego podstawową funkcją będzie wspieranie zarządzania projektem, szybkie identyfikowanie problemów, reagowanie na potrzeby użytkowników oraz dostosowywanie działań do zmieniających się uwarunkowań.

Przedmiotem monitorowania będzie przede wszystkim projekt flagowy pn. „Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym”. Ocenie będzie podlegać zarówno realizacja jego elementów infrastrukturalnych, jak również sposób funkcjonowania komponentów cyfrowych, środowiskowych, edukacyjnych, promocyjnych i społecznych. Monitoring obejmie zatem nie tylko sprawdzenie, czy poszczególne elementy zostały wykonane, ale także ocenę, czy są użyteczne, dostępne, bezpieczne, aktualne i rzeczywiście wykorzystywane przez mieszkańców oraz osoby odwiedzające Gminę.

System monitorowania będzie również obejmował działania uzupełniające, które mają wzmacniać efekty projektu flagowego. Dotyczy to w szczególności wydarzeń rekreacyjnych, edukacyjnych i promocyjnych, działań prowadzonych z dziećmi i młodzieżą, aktywności partnerów lokalnych, aktualizacji treści cyfrowych, promocji produktów lokalnych oraz społecznego monitorowania stanu infrastruktury.

9.1. CEL MONITOROWANIA I EWALUACJI

Celem monitorowania będzie sprawdzenie, czy Koncepcja jest realizowana zgodnie z przyjętymi założeniami, a projekt flagowy zachowuje spójność, funkcjonalność i trwałość. Monitoring pozwoli ocenić, czy działania podejmowane przez Gminę odpowiadają na potrzeby wskazane w diagnozie, ankiecie i konsultacjach społecznych, w szczególności w zakresie rekreacji, turystyki aktywnej, oferty dla dzieci i młodzieży, bezpieczeństwa, dostępności informacji, wykorzystania Zalewu „Czyste”, wąwozów grodziskich oraz lokalnego dziedzictwa.

Ewaluacja będzie miała charakter okresowej, pogłębionej oceny efektów Koncepcji. Jej celem będzie odpowiedź na pytanie, czy zrealizowany projekt rzeczywiście poprawia jakość życia mieszkańców, wzmacnia lokalną tożsamość, zwiększa atrakcyjność rekreacyjną i turystyczną Gminy, ułatwia dostęp do informacji, angażuje społeczność lokalną oraz tworzy trwałe podstawy dalszego rozwoju Smart Village.

Monitoring będzie prowadzony w sposób praktyczny i możliwie prosty. Oznacza to, że zbierane dane powinny być użyteczne dla Gminy, operatorów infrastruktury i partnerów lokalnych. Nie chodzi wyłącznie o tworzenie rozbudowanych raportów, lecz o pozyskiwanie informacji, które mogą pomóc w podejmowaniu decyzji dotyczących utrzymania, promocji, aktualizacji treści, organizacji wydarzeń, korekty oznakowania, poprawy bezpieczeństwa lub rozwijania kolejnych inicjatyw.

9.2. ZAKRES I WSKAŹNIKI MONITOROWANIA

Zakres monitorowania będzie odpowiadał zintegrowanemu charakterowi projektu flagowego. Ocenie będzie podlegał postęp rzeczowy i finansowy projektu, przygotowanie i realizacja poszczególnych komponentów, stan techniczny infrastruktury, jakość oznakowania, funkcjonowanie narzędzi cyfrowych, aktywność użytkowników, zaangażowanie partnerów oraz efekty społeczne, edukacyjne, rekreacyjne i promocyjne. W okresie przygotowania i realizacji projektu szczególne znaczenie będzie miało monitorowanie harmonogramu, kosztów, zakresu rzeczowego, procedur formalnych, uzgodnień, zamówień publicznych, dokumentacji technicznej i postępu prac. Po zakończeniu realizacji akcent zostanie przesunięty na funkcjonowanie efektów projektu, w tym utrzymanie Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej, wieży widokowo-symbolicznej, parków tematycznych, ścieżki edukacyjnej w wąwozach, wiat i miejsc odpoczynku, oznakowania, tras oraz komponentu cyfrowego.

Ważnym elementem monitorowania będzie ocena wykorzystania projektu przez mieszkańców i odwiedzających. Obejme ona m.in. liczbę użytkowników wybranych obiektów, frekwencję podczas wydarzeń, zainteresowanie trasami i atrakcjami, liczbę skanów kodów QR, korzystanie z map cyfrowych, audioprzewodnika lub gry terenowej, a także opinie użytkowników dotyczące bezpieczeństwa, dostępności, atrakcyjności i jakości informacji. Monitoring będzie obejmował również zgłoszenia dotyczące usterek, zagrożeń i potrzeb. Dotyczy to zwłaszcza stanu tras, tablic, oznakowania, oświetlenia, miejsc odpoczynku, elementów parków tematycznych, urządzeń edukacyjnych, ścieżki w wąwozach oraz narzędzi cyfrowych. Informacje te będą istotne dla bieżącego utrzymania infrastruktury i szybkiego reagowania na problemy.

Wskaźniki monitorowania powinny łączyć ocenę produktów, czyli tego, co zostało wykonane, z oceną rezultatów, czyli sposobu wykorzystania i oddziaływania projektu. Na etapie przygotowania dokumentacji technicznej i wniosku o dofinansowanie wartości docelowe wskaźników powinny zostać doprecyzowane zgodnie z ostatecznym zakresem rzeczowym projektu, wymogami źródła finansowania oraz przyjętym harmonogramem realizacji.

Tabela 12 - Wskaźniki monitorowania Koncepcji

Obszar monitorowania	Przykładowy wskaźnik	Typ wskaźnika	Podstawowe źródło danych
Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej	liczba utworzonych obiektów infrastruktury kulturalno-edukacyjnej i turystycznej	produkt	protokół odbioru, dokumentacja projektowa
Funkcjonowanie Centrum	liczba użytkowników Centrum / liczba wydarzeń organizowanych w Centrum	rezultat	rejestr wydarzeń, szacunki frekwencji, dane operatora
Wieża widokowo-symboliczna	liczba utworzonych punktów widokowych	produkt	protokół odbioru, dokumentacja fotograficzna
Parki tematyczne	liczba utworzonych parków tematycznych	produkt	protokoły odbioru, dokumentacja techniczna
Wykorzystanie parków tematycznych	liczba użytkowników lub uczestników działań prowadzonych w parkach	rezultat	obserwacje, wydarzenia, ankiety, dane jednostek organizacyjnych
Ścieżka edukacyjna w wąwozach	liczba utworzonych lub oznakowanych ścieżek edukacyjnych	produkt	protokół odbioru, dokumentacja terenowa
Edukacja przyrodnicza i regionalna	liczba uczestników spacerów, lekcji terenowych lub działań edukacyjnych	rezultat	listy uczestników, dane szkół i partnerów
Wiaty i miejsca odpoczynku	liczba utworzonych lub wyposażonych miejsc odpoczynku	produkt	protokoły odbioru, dokumentacja fotograficzna
Oznakowanie i tablice	liczba wykonanych tablic, znaków, punktów informacji terenowej i edukacyjnej	produkt	inventaryzacja, protokoły odbioru

Komponent cyfrowy	liczba wdrożonych narzędzi cyfrowych, w tym mapa, kody QR, audioprzewodnik, film, gra terenowa lub formularz zgłoszeń	produkt	dokumentacja wdrożenia, dane techniczne
Kody QR i informacja cyfrowa	liczba skanów kodów QR / liczba wejść do materiałów cyfrowych	rezultat	statystyki internetowe, dane administratora
Multimedia i edukacja cyfrowa	liczba przygotowanych materiałów multimedialnych	produkt	dokumentacja projektu, materiały cyfrowe
Wydarzenia i działania uzupełniające	liczba wydarzeń rekreacyjnych, edukacyjnych, promocyjnych i społecznych	produkt	harmonogramy, sprawozdania, dokumentacja fotograficzna
Uczestnictwo mieszkańców	liczba uczestników wydarzeń, spotkań i działań społecznych	rezultat	listy obecności, szacunki frekwencji, ankiety
Partnerstwo lokalne	liczba partnerów zaangażowanych w realizację, promocję lub utrzymanie projektu	rezultat	porozumienia, notatki, rejestr współpracy
Bezpieczeństwo i utrzymanie	liczba zgłoszonych oraz usuniętych usterek, zagrożeń lub problemów	rezultat	rejestr zgłoszeń, protokoły napraw
Satysfakcja użytkowników	poziom satysfakcji mieszkańców i użytkowników infrastruktury oraz narzędzi cyfrowych	rezultat	ankiety, formularze opinii, konsultacje
Promocja Gminy	liczba działań promocyjnych, publikacji, materiałów lub informacji o projekcie	produkt / rezultat	strona internetowa, media społecznościowe, materiały promocyjne

Źródło: opracowanie własne

Wskaźniki powinny być stosowane elastycznie. Część z nich będzie możliwa do pomiaru już na etapie odbioru inwestycji, natomiast inne będą wymagały obserwacji w okresie funkcjonowania projektu. Szczególnie ważne będą wskaźniki dotyczące korzystania z infrastruktury i narzędzi cyfrowych, ponieważ to one pozwolą ocenić, czy projekt przynosi praktyczne korzyści mieszkańcom i odwiedzającym.

9.3. ŹRÓDŁA DANYCH I METODY ZBIERANIA INFORMACJI

Źródła danych wykorzystywane w monitorowaniu Koncepcji powinny być zróżnicowane i dostosowane do charakteru ocenianego elementu. W przypadku postępu rzeczowego i finansowego podstawą będą dokumenty projektowe, umowy, kosztorysy, protokoły odbioru, dokumentacja fotograficzna, sprawozdania z realizacji oraz informacje gromadzone przez Urząd Gminy. Dane te pozwolą ocenić, czy projekt jest realizowany zgodnie z zakresem, harmonogramem i budżetem.

W przypadku funkcjonowania infrastruktury ważne będą rejestry przeglądów, zgłoszenia usterek, informacje od zarządców terenów, dokumentacja napraw, obserwacje terenowe oraz informacje przekazywane przez mieszkańców, sołtysów, jednostki organizacyjne i partnerów. Szczególne znaczenie będą miały dane dotyczące bezpieczeństwa i stanu technicznego infrastruktury, zwłaszcza w miejscach intensywnie użytkowanych, takich jak Zalew „Czyste”, parki tematyczne, wiaty, trasy oraz ścieżka edukacyjna w wąwozach.

W odniesieniu do komponentu cyfrowego źródłem danych będą statystyki strony internetowej, map cyfrowych, skanów kodów QR, odsetek materiałów multimedialnych, pobrań lub uruchomień aplikacji albo gry terenowej, a także informacje o awariach, błędach i potrzebach aktualizacji treści. Dane te pozwolą ocenić, które treści są najczęściej wykorzystywane, które elementy wymagają poprawy oraz czy narzędzia cyfrowe są dostępne i użyteczne dla różnych grup użytkowników.

Ważnym źródłem informacji będą również ankiety satysfakcji, formularze opinii, rozmowy z użytkownikami, spotkania z partnerami, informacje od szkół, Ośrodka Kultury, biblioteki, organizacji społecznych, OSP, KGW, klubów sportowych i przedsiębiorców lokalnych. Dzięki temu monitoring będzie obejmował nie tylko dane ilościowe, ale również opinie i obserwacje jakościowe, które często najlepiej pokazują rzeczywistą użyteczność projektu.

9.4. ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA MONITORING I RAPORTOWANIE

Za koordynację monitorowania Koncepcji odpowiadać będzie Gmina Grodzisko Dolne. Zadanie to będzie realizowane przez wskazanego koordynatora Koncepcji lub właściwą komórkę organizacyjną Urzędu Gminy, we współpracy z jednostkami organizacyjnymi, operatorami poszczególnych elementów projektu, zarządcami infrastruktury i partnerami lokalnymi.

Urząd Gminy będzie odpowiedzialny przede wszystkim za gromadzenie danych dotyczących postępu rzeczowego i finansowego projektu, rozliczania operacji, zamówień publicznych, dokumentacji, protokołów odbioru, zgłoszeń usterek oraz informacji wymaganych przez instytucję finansującą. Ośrodek Kultury, biblioteka, szkoły i inne jednostki organizacyjne będą mogły przekazywać dane dotyczące wydarzeń, działań edukacyjnych, korzystania z Centrum, materiałów multimedialnych, frekwencji, promocji oraz zaangażowania mieszkańców.

Partnerzy lokalni będą mogli wspierać monitoring poprzez przekazywanie informacji o potrzebach użytkowników, problemach związanych z funkcjonowaniem tras i infrastruktury, zainteresowaniu lokalną ofertą, działaniach promocyjnych, wydarzeniach oraz możliwościach rozwijania kolejnych inicjatyw. Sołtysi i rady sołeckie mogą odgrywać szczególną rolę w przekazywaniu informacji z poszczególnych miejscowości, zwłaszcza dotyczących stanu infrastruktury, bezpieczeństwa i opinii mieszkańców.

W okresie przygotowania i realizacji projektu monitoring będzie prowadzony na bieżąco, w zakresie niezbędnym do sprawnego zarządzania harmonogramem, kosztami i zakresem rzeczowym. Po uruchomieniu infrastruktury rekomenduje się przygotowywanie corocznego podsumowania funkcjonowania projektu. Podsumowanie to może mieć formę krótkiego raportu lub informacji dla Wójta i Rady Gminy, obejmujące najważniejsze dane, problemy, zgłoszenia, działania korygujące oraz rekomendacje na kolejny okres.

9.5. EWALUACJA EFEKTÓW KONCEPCJI

Ewaluacja będzie służyła ocenie, czy projekt flagowy osiąga zakładane cele i przynosi oczekiwane korzyści. Powinna zostać przeprowadzona po pierwszym pełnym sezonie funkcjonowania infrastruktury, a następnie co najmniej raz na dwa lata albo częściej, jeżeli będzie to wynikało z wymogów źródła finansowania, potrzeb Gminy lub zgłoszeń mieszkańców.

Ocena efektów powinna obejmować przede wszystkim wpływ projektu na poprawę dostępności miejsc rekreacji i wypoczynku, rozwój turystyki aktywnej, lepsze wykorzystanie Zalewu „Czyste” i wąwozów grodziskich, wzmocnienie lokalnej tożsamości, promocję dziedzictwa Turków Grodziskich, rozwój oferty dla dzieci i młodzieży, poprawę dostępności informacji oraz zwiększenie aktywności mieszkańców i partnerów.

W ramach ewaluacji należy analizować także jakość rozwiązań cyfrowych. Szczególne znaczenie będzie miała odpowiedź na pytanie, czy cyfrowa mapa, kody QR, audioprzewodnik, film, gra terenowa i inne narzędzia są aktualne, zrozumiałe, dostępne, atrakcyjne i faktycznie wykorzystywane. Jeżeli okaże się, że część narzędzi cyfrowych jest używana w niewielkim stopniu, konieczne będzie ustalenie przyczyn oraz zaplanowanie działań poprawiających ich funkcjonalność lub promocję.

Ewaluacja powinna uwzględniać również trwałość organizacyjną i finansową projektu. Należy ocenić, czy przyjęty model zarządzania i utrzymania jest wystarczający, czy koszty eksploatacji są możliwe do ponoszenia przez Gminę, czy operatorzy i partnerzy są w stanie realizować przypisane im zadania oraz czy potrzebne są zmiany w sposobie organizacji, finansowania lub promocji projektu.

9.6. DZIAŁANIA KORYGUJĄCE

Wyniki monitoringu i ewaluacji powinny prowadzić do podejmowania działań korygujących. Mogą one dotyczyć zarówno infrastruktury, jak i organizacji, komunikacji, treści cyfrowych, współpracy z partnerami oraz sposobu korzystania z przestrzeni. Działania korygujące powinny być podejmowane wtedy, gdy dane monitoringowe, zgłoszenia mieszkańców lub obserwacje operatorów wskazują na problemy, niewystarczające wykorzystanie projektu albo potrzebę dostosowania go do nowych warunków.

Korekty mogą obejmować m.in. zmianę lub uzupełnienie oznakowania, poprawę czytelności tablic, doposażenie miejsc odpoczynku, zmianę lokalizacji wybranych elementów małej architektury, naprawę uszkodzeń, poprawę bezpieczeństwa na trasach, aktualizację map cyfrowych, opisów atrakcji, kodów QR, audioprzewodników i gry terenowej. Mogą także dotyczyć lepszego informowania mieszkańców, zmiany sposobu promocji wydarzeń, wzmocnienia współpracy ze szkołami lub organizacjami społecznymi oraz rozszerzenia udziału partnerów lokalnych.

Działania korygujące powinny być adekwatne do skali problemu. Drobne korekty organizacyjne i techniczne mogą być wprowadzane na bieżąco przez Gminę lub operatorów infrastruktury. Zmiany większe, wpływające na zakres projektu, model finansowania, sposób zarządzania lub kierunki dalszego rozwoju, powinny być poprzedzone analizą i, w razie potrzeby, konsultacją z mieszkańcami, partnerami lub Radą Gminy.

9.7. AKTUALIZACJA KONCEPCJI

Koncepcja Smart Village Gminy Grodzisko Dolne powinna mieć charakter dokumentu możliwego do aktualizacji. Aktualizacja będzie uzasadniona w szczególności w przypadku istotnych zmian kosztów, źródeł finansowania, przepisów, wymogów naboru, dostępności nieruchomości, zakresu projektu, potrzeb mieszkańców, uwarunkowań środowiskowych, technologicznych lub organizacyjnych.

Aktualizacja może być również potrzebna po pierwszych doświadczeniach z funkcjonowania infrastruktury i narzędzi cyfrowych. Jeżeli monitoring wykaże, że określone elementy projektu wymagają rozwoju, zmiany sposobu użytkowania, doposażenia, lepszego oznakowania, dodatkowej promocji albo innego modelu utrzymania, Gmina będzie mogła wprowadzić odpowiednie korekty do Koncepcji lub dokumentów wykonawczych.

Aktualizacja nie powinna jednak naruszać głównej logiki dokumentu. Podstawowym założeniem Koncepcji pozostaje rozwój Grodziska Dolnego poprzez połączenie rekreacji, dziedzictwa, edukacji regionalnej, turystyki aktywnej, ochrony środowiska, technologii cyfrowych oraz współpracy z mieszkańcami i partnerami. Ewentualne zmiany powinny wzmocniać ten kierunek, a nie prowadzić do rozproszenia projektu na niepowiązane działania.

Decyzja o aktualizacji Koncepcji powinna wynikać z analizy danych monitoringowych, wyników ewaluacji, opinii mieszkańców i partnerów oraz możliwości finansowych i organizacyjnych Gminy. W przypadku istotnych zmian wskazane będzie przeprowadzenie konsultacji lub przynajmniej poinformowanie mieszkańców o proponowanych korektach i ich uzasadnieniu.

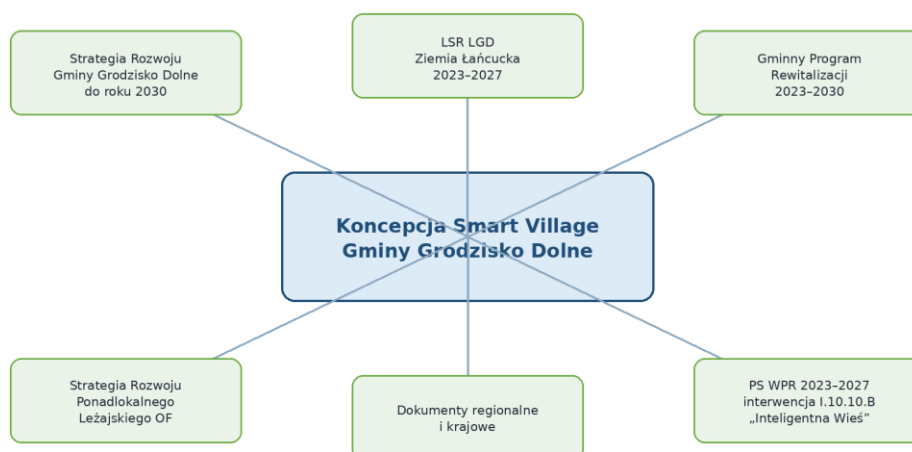
System monitorowania, ewaluacji i aktualizacji będzie zatem stanowił narzędzie trwałego zarządzania projektem Smart Village. Pozwoli on nie tylko ocenić, czy projekt został zrealizowany, ale przede wszystkim sprawdzić, czy działa, czy jest potrzebny, czy odpowiada na oczekiwania mieszkańców i czy może być dalej rozwijany jako ważny element lokalnej polityki rozwoju Gminy Grodzisko Dolne.

10. ZGODNOŚĆ KONCEPCJI Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PROGRAMOWYMI

Koncepcja Smart Village Gminy Grodzisko Dolne jest dokumentem komplementarnym wobec obowiązujących dokumentów strategicznych, programowych i planistycznych odnoszących się do rozwoju Gminy, Leżańskiego Obszaru Funkcjonalnego, województwa podkarpackiego oraz obszarów wiejskich. Założenia Koncepcji wynikają z rozpoznanych potrzeb mieszkańców oraz lokalnych potencjałów przyrodniczych, społecznych, rekreacyjnych i kulturowych. Koncepcja rozwija te kierunki polityki lokalnej, które dotyczą poprawy jakości życia, aktywności mieszkańców, turystyki, bezpieczeństwa, dostępności komunikacyjnej, rozwoju infrastruktury rekreacyjnej, ochrony środowiska oraz wykorzystania technologii cyfrowych.

Koncepcja nie zastępuje dokumentów planowania przestrzennego, dokumentacji technicznej ani wymaganych uzgodnień i decyzji administracyjnych. Każde przedsięwzięcie inwestycyjne będzie realizowane z uwzględnieniem obowiązujących przepisów, uwarunkowań własnościowych, zasad ochrony środowiska, bezpieczeństwa ruchu oraz ustaleń właściwych dokumentów planistycznych.

Rysunek 8 - Zgodność z dokumentami lokalnymi, regionalnymi i krajowymi

Źródło: opracowanie własne.

10.1. ZGODNOŚĆ ZE STRATEGIĄ ROZWOJU GMINY GRODZISKO DOLNE DO ROKU 2030

Koncepcja pozostaje bezpośrednio zgodna ze Strategią Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne do roku 2030. Dokument ten wskazuje wizję Gminy jako miejsca przyjaznego, aktywnego, zielonego i nowoczesnego, czerpiącego energię z natury oraz siłę z lokalnej tradycji. Założenia Koncepcji wspierają realizację wszystkich trzech celów strategicznych określonych w Strategii Gminy:

1. Mieszkaniec w centrum rozwoju - wysoka jakość życia i silny kapitał społeczny;
2. Konkurencyjna i zrównoważona gospodarka oparta na lokalnych zasobach;
3. Nowoczesna, dostępna i odporna infrastruktura w czystym środowisku.

Szczególna zgodność dotyczy następujących celów operacyjnych Strategii:

Tabela 13 - Zgodność ze Strategią Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne do roku 2030

Cel operacyjny Strategii Gminy	Powiązanie z Koncepcją Smart Village
Cel 1.2. Wzmocnienie kapitału społecznego, integracji międzypokoleniowej i ochrona unikalnego dziedzictwa kulturowego	Koncepcja przewiduje udział mieszkańców, sołectw, organizacji społecznych, szkół i partnerów lokalnych w przygotowaniu, promocji oraz rozwoju projektu flagowego. System informacji turystycznej będzie prezentował lokalne tradycje, historię, krajobraz i dziedzictwo kulturowe.

Cel 1.3. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej	Projekt flagowy zakłada rozwój miejsc aktywności, tras, punktów odpoczynku, infrastruktury rekreacyjnej, aktywności rodzinnej oraz działań promujących zdrowy styl życia.
Cel 2.3. Budowa i promocja marki turystycznej Gminy Grodzisko Dolne w oparciu o zasoby przyrodnicze, kulturowe i rekreacyjne	Koncepcja promuje Zalew „Czyste”, wąwozy grodziskie, walory przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i lokalne usługi, a także zakłada stworzenie czytelnej informacji turystycznej oraz narzędzi cyfrowych.
Cel 3.1. Likwidacja wykluczenia komunikacyjnego i rozwój transportu niskoemisyjnego	Projekt flagowy wspiera lokalną mobilność pieszą i rowerową, poprawę bezpieczeństwa oraz rozwój alternatywnych wobec samochodu form przemieszczania się na krótkich dystansach.
Cel 3.2. Transformacja energetyczna Gminy poprzez rozwój OZE i poprawę efektywności energetycznej	Koncepcja przewiduje możliwość stosowania energooszczędnego oświetlenia, inteligentnego sterowania oświetleniem oraz rozwiązań solarnych dla wybranych elementów infrastruktury.
Cel 3.3. Ochrona zasobów środowiska, gospodarka wodna i adaptacja do zmian klimatu	Projekt będzie realizowany z poszanowaniem walorów krajobrazowych i przyrodniczych, z uwzględnieniem odporności infrastruktury na zjawiska klimatyczne oraz edukacji ekologicznej użytkowników.

Źródło: opracowanie własne.

Koncepcja w szczególności odpowiada na kierunki działań Strategii dotyczące rozwoju turystyki aktywnej, budowy i modernizacji tras, rozwijania miejsc obsługi użytkowników, poprawy bezpieczeństwa, promocji lokalnych zasobów oraz rozwijania systemu informacji turystycznej.

10.2. ZGODNOŚĆ Z LOKALNĄ STRATEGIĄ ROZWOJU LGD ZIEMIA ŁAŃCUCKA NA LATA 2023-2027

Gmina Grodzisko Dolne znajduje się na obszarze działania Lokalnej Grupy Działania Ziemia Łąncucka. Koncepcja jest zgodna z kierunkami Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Ziemia Łąncucka na lata 2023-2027, w szczególności w zakresie rozwoju infrastruktury publicznej, inteligentnych wsi, turystyki, aktywizacji mieszkańców, ochrony dziedzictwa oraz partnerstwa lokalnego. Istotne powiązania występują w szczególności z następującymi celami i przedsięwzięciami LSR:

Tabela 14 - Zgodność z Lokalną Strategią Rozwoju LGD Ziemia Łąncucka na lata 2023-2027

Cel lub przedsięwzięcie LSR	Powiązanie z Koncepcją Smart Village
Cel 1. Zwiększenie dostępności do komercyjnych usług oraz gospodarki doświadczeń	Koncepcja może wspierać rozwój lokalnych usług związanych z rekreacją, turystyką, gastronomią, agroturystyką, promocją produktów lokalnych i obsługą ruchu turystycznego.
Przedsięwzięcie 1.2. Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej oraz usług dla ludności	Projekt flagowy obejmuje rozwój infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej, w tym tras, miejsc odpoczynku, oznakowania, małej architektury oraz elementów zwiększających dostępność i bezpieczeństwo.
Przedsięwzięcie 1.3. Opracowanie koncepcji inteligentnych wsi	Koncepcja bezpośrednio realizuje założenie oddolnego, partnerskiego i innowacyjnego planowania rozwoju lokalnego z wykorzystaniem rozwiązań cyfrowych, środowiskowych i społecznych.
Cel 2. Poprawa jakości życia na obszarze LSR, zwiększenie włączenia społecznego oraz aktywizacja	Koncepcja przewiduje działania skierowane do mieszkańców różnych grup wiekowych, w tym dzieci i młodzieży, rodzin, seniorów oraz osób ze szczególnymi potrzebami.
Przedsięwzięcie 2.1.1 i 2.1.2. Wspieranie partnerstwa, inicjatyw edukacyjnych i turystyki	Planowane są działania edukacyjne, rajdy, wycieczki, wydarzenia promocyjne, współpraca z partnerami lokalnymi oraz rozwój turystyki opartej na lokalnych zasobach.
Przedsięwzięcie 2.2. Ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi	System informacji turystycznej, tablice, kody QR i treści edukacyjne mogą służyć popularyzacji lokalnej historii, tradycji, krajobrazu i przyrody.
Przedsięwzięcia dotyczące aktywizacji i włączenia społecznego	Koncepcja zakłada aktywne uczestnictwo mieszkańców, sołtysów, rad sołeckich, organizacji społecznych i partnerów w realizacji oraz promocji przedsięwzięć.

Źródło: opracowanie własne.

Koncepcja może stanowić podstawę do przygotowania przedsięwzięć komplementarnych wobec działań realizowanych za pośrednictwem LGD. Dotyczy to zwłaszcza projektów edukacyjnych, promocyjnych, turystycznych, społecznych i związanych z małą infrastrukturą publiczną. Zakres

finansowania oraz możliwość uzyskania wsparcia z konkretnych naborów będą każdorazowo zależały od aktualnych warunków konkursu, regulaminu, dostępnego budżetu oraz kryteriów wyboru operacji.

10.3. ZGODNOŚĆ Z GMINNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI GMINY GRODZISKO DOLNE NA LATA 2023-2030

Projekt Smart Village jest komplementarny z Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Grodzisko Dolne na lata 2023-2030, ale nie zastępuje i nie powiela przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Wzmacnia ich oddziaływanie poprzez dodatkowe funkcje cyfrowe, edukacyjne, turystyczne, rekreacyjne, społeczne i promocyjne. W szczególności wspiera poprawę jakości przestrzeni publicznych, aktywność mieszkańców, wykorzystanie lokalnych zasobów i integrację społeczną.

Oba dokumenty opierają się na zintegrowanym podejściu do rozwoju lokalnego, uwzględniającym potrzeby społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne. Zgodność Koncepcji z GPR dotyczy przede wszystkim poprawy jakości i dostępności przestrzeni publicznych, rozwijania funkcji rekreacyjnych i społecznych, aktywizacji mieszkańców, wzmacniania lokalnego kapitału społecznego, wykorzystania zasobów przyrodniczych i krajobrazowych, poprawy bezpieczeństwa i estetyki przestrzeni, rozwoju infrastruktury związanej z terenami rekreacyjnymi, stosowania energooszczędnego oświetlenia oraz rozwijania działań informacyjnych, edukacyjnych i promocyjnych.

Koncepcja może uzupełniać działania rewitalizacyjne, w szczególności w zakresie zagospodarowania przestrzeni rekreacyjnych, poprawy dostępności infrastruktury oraz wykorzystania potencjału Zalewu „Czyste” i jego otoczenia. Realizacja poszczególnych elementów projektu flagowego będzie wymagała każdorazowej weryfikacji ich zgodności z zakresem terytorialnym GPR, dokumentami planistycznymi oraz przedsięwzięciami już realizowanymi lub planowanymi przez Gminę. Konieczne będzie także zachowanie zasady niedublowania finansowania tego samego zakresu rzeczowego.

10.4. ZGODNOŚĆ ZE STRATEGIĄ ROZWOJU PONADLOKALNEGO LEŻAJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO

Gmina Grodzisko Dolne jest częścią Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego. Koncepcja wpisuje się w ponadlokalne kierunki rozwoju związane z turystyką, rekreacją, dostępnością komunikacyjną, ochroną zasobów przyrodniczych oraz wzmacnianiem atrakcyjności obszaru funkcjonalnego. Projekt flagowy może wspierać rozwój Gminy jako atrakcyjnego, zielonego zaplecza rekreacyjnego dla mieszkańców Leżajska i innych miejscowości obszaru funkcjonalnego. Jednocześnie stworzenie spójnego systemu tras, miejsc odpoczynku, informacji terenowej i narzędzi cyfrowych może stanowić element szerszej sieci powiązań turystycznych i rekreacyjnych w skali powiatu oraz regionu.

Zgodność z kierunkami rozwoju Leżajskiego Obszaru Funkcjonalnego dotyczy przede wszystkim rozwoju infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, poprawy dostępności komunikacyjnej, rozwoju infrastruktury pieszej i rowerowej, ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych, promocji lokalnych zasobów i dziedzictwa, rozwijania współpracy międzygminnej oraz wzmacniania lokalnej przedsiębiorczości związanej z turystyką i usługami.

10.5. ZGODNOŚĆ Z DOKUMENTAMI REGIONALNYMI I KRAJOWYMI

Koncepcja wpisuje się w kierunki rozwoju województwa podkarpackiego oraz cele polityki rozwoju kraju, w szczególności dotyczące poprawy jakości życia, wzmacniania kapitału społecznego, rozwoju obszarów wiejskich, ochrony środowiska, cyfryzacji, turystyki i zrównoważonej mobilności.

Koncepcja jest zgodna z kierunkami Strategii Rozwoju Województwa - Podkarpackie 2030, dotyczącymi poprawy jakości życia mieszkańców, rozwoju kapitału społecznego i społeczeństwa

obywatelskiego, ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego, promowania aktywnego stylu życia i sportu, rozwoju infrastruktury transportowej oraz dostępności komunikacyjnej, rozwoju infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej, rozwoju infrastruktury służącej turystyce, poprawy efektywności energetycznej i wykorzystania OZE, a także ochrony zasobów przyrodniczych oraz adaptacji do zmian klimatu.

Koncepcja wpisuje się w założenia Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 dotyczące wzmacniania szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo, rozwoju infrastruktury podnoszącej atrakcyjność obszarów wiejskich, poprawy dostępności usług i przestrzeni publicznych, rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego, wzmacniania lokalnej przedsiębiorczości, przeciwdziałania wykluczeniu komunikacyjnemu oraz wspierania działań środowiskowych i klimatycznych.

Koncepcja jest również zgodna z kierunkami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, wzmacniania lokalnych potencjałów, rozwoju infrastruktury publicznej, aktywizacji mieszkańców, rozwoju przedsiębiorczości, wykorzystania technologii cyfrowych oraz ochrony środowiska zawartymi w dokumentach na poziomie krajowym, w tym: Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030.

10.6. ZGODNOŚĆ Z PLANEM STRATEGICZNYM DLA WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ NA LATA 2023-2027 ORAZ INTERWENCJĄ I.10.10.B „INTELIĞENTNA WIEŚ”

Koncepcja została przygotowana w sposób odpowiadający założeniom interwencji I.10.10 „Infrastruktura na obszarach wiejskich oraz wdrożenie koncepcji inteligentnych wsi” - obszar B „Inteligentna Wieś”. Projekt flagowy należy prezentować jako przedsięwzięcie kompleksowe i wielofunkcyjne: poprawiające jakość życia, wykorzystujące technologie cyfrowe, włączające mieszkańców i partnerów, zawierające komponent środowiskowy i klimatyczny, a jednocześnie oparte na realnych lokalnych zasobach: Zalewie „Czyste”, wąwozach, trasach, dziedzictwie Turków Grodzkich, historii miejscowości i aktywności społecznej.

Projekt flagowy wpisuje się w cele interwencji poprzez rozwiązanie istotnych lokalnych problemów dotyczących bezpieczeństwa, dostępności rekreacji, wykorzystania lokalnych zasobów, poprawy jakości życia mieszkańców, rozwoju infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej, wykorzystania technologii cyfrowych i informacyjno-komunikacyjnych, rozwijania dostępnej informacji turystycznej i lokalnej, wspierania aktywnego i zdrowego stylu życia, wzmacniania udziału mieszkańców w procesach planowania i wdrażania, wykorzystania komponentu środowiskowego i klimatycznego, rozwijania partnerstwa lokalnego oraz zwiększania atrakcyjności turystycznej i gospodarczej Gminy.

Koncepcja uwzględnia wymagane elementy związane z przygotowaniem projektu inteligentnej wsi, w tym opis obszaru, diagnozę potrzeb, analizę SWOT, cele, listę projektów, wykorzystanie technologii cyfrowych, komponent środowiskowy i klimatyczny, plan włączenia mieszkańców, partnerstwo, system wdrażania, finansowanie oraz monitoring rezultatów. Jednocześnie należy podkreślić, że ostateczna zgodność projektu z wymogami naboru będzie potwierdzana na etapie przygotowania wniosku o przyznanie pomocy, karty informacyjnej projektu oraz dokumentacji technicznej i finansowej.

11. PODSUMOWANIE I PERSPEKTYWA REALIZACJI KONCEPCJI

Koncepcja Smart Village Gminy Grodzisko Dolne wyznacza kierunek rozwoju oparty na połączeniu lokalnej tożsamości, przyrody, rekreacji, dziedzictwa, edukacji, technologii cyfrowych i aktywności mieszkańców. Jej centralnym przedsięwzięciem jest projekt „Miejsca, które łączą pokolenia - inteligentny system rekreacji, dziedzictwa i turystyki aktywnej w Grodzisku Dolnym”. Projekt tworzy nową jakość w przestrzeni publicznej Gminy. Łączy Centrum Tożsamości Historyczno-Kulturalnej nad Zalewem „Czyste”, wieżę widokowo-symboliczną, pętle rowerowe, parki tematyczne,

ścieżkę edukacyjną w wąwozach, miejsca odpoczynku, oznakowanie i narzędzia cyfrowe. Dzięki temu odpowiada jednocześnie na potrzeby mieszkańców, rodzin, dzieci i młodzieży, seniorów, rowerzystów, turystów, szkół, organizacji społecznych i lokalnych przedsiębiorców.

Realizacja Koncepcji może wzmocnić atrakcyjność Grodziska Dolnego jako miejsca zamieszkania, wypoczynku i odwiedzin. Szczególne znaczenie będzie miało wykorzystanie Zalewu „Czyste”, wąwozów grodziskich, tradycji Turków Grodziskich, lokalnych historii, produktów i usług jako elementów spójnej oferty turystycznej i edukacyjnej. Koncepcja zachowuje charakter otwarty. Ostateczny zakres projektu będzie doprecyzowany na etapie dokumentacji technicznej, analiz środowiskowych, uzgodnień własnościowych, kosztorysów i przygotowania wniosku o dofinansowanie. Priorytetem powinno być zachowanie kompleksowości projektu oraz jego zgodności z kryteriami wyboru operacji, przy jednoczesnym zapewnieniu realności finansowej i trwałości rezultatów.

W perspektywie kolejnych lat projekt może stać się rozpoznawalnym symbolem Grodziska Dolnego oraz przykładem wdrażania idei Smart Village na obszarach wiejskich: poprzez wykorzystanie lokalnych zasobów, cyfrowych narzędzi, partnerstwa i aktywności mieszkańców do tworzenia lepszych warunków życia oraz atrakcyjnej oferty rekreacyjno-turystycznej.

12. SPIS TABEL, WYKRESÓW, RYSUNKÓW I MAP

Tabela 1 - Charakterystyka Gminy Grodzisko Dolne	11
Tabela 2 - Zabytki wpisane do rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa na terenie gminy Grodzisko Dolne	14
Tabela 3 - Problemy i potrzeby rozwojowe zidentyfikowane w diagnozie.....	24
Tabela 4 - Dane wnioskodawcy.....	37
Tabela 5 - Zakres kosztów kwalifikowalnych operacji	37
Tabela 6 - Oddziaływanie projektu na rozwój miejscowości i kompleksowość rozwiązań.....	39
Tabela 7 - Model zarządzania projektem flagowym.....	41
Tabela 8 - Zgodność projektu flagowego z celami szczegółowymi Koncepcji	44
Tabela 9 - Działania uzupełniające służące wykorzystaniu efektów projektu flagowego.....	46
Tabela 10 - Szacunkowy montaż finansowy projektu flagowego	56
Tabela 11 - Główne kategorie kosztów utrzymania rezultatów projektu	58
Tabela 12 - Wskaźniki monitorowania Koncepcji	60
Tabela 13 - Zgodność ze Strategią Rozwoju Gminy Grodzisko Dolne do roku 2030	64
Tabela 14 - Zgodność z Lokalną Strategią Rozwoju LGD Ziemia Łańcucka na lata 2023-2027	65
Wykres 1 - Liczba ludności w gminie Grodzisko Dolne w latach 2020-2024.....	12
Wykres 2 - Obszary wymagające największej poprawy w opinii respondentów.....	20
Wykres 3 - Grupy mieszkańców wymagające szczególnej uwagi w planowanych działaniach	20
Wykres 4 - Rozwiązania zachęcające do częstszego korzystania z aktywnych form przemieszczania się i wypoczynku	21
Wykres 5 - Ocena potrzeby proponowanych przedsięwzięć w skali 1-5	23
Rysunek 1 - Etapy w procesie opracowania Koncepcji Smart Village	6
Rysunek 2 - Analiza SWOT	26
Rysunek 3 - Cele szczegółowe Koncepcji Smart Village Gminy Grodzisko Dolne	30
Rysunek 4 - Problemy na które odpowiada projekt	34
Rysunek 5 - Włączenie społeczności lokalnej w ramach Koncepcji Smart Village	36
Rysunek 6 - Komponent cyfrowy Koncepcji Smart Village.....	40
Rysunek 7 - Grupy włączane w realizację Koncepcji Smart Village.....	18
Rysunek 8 - Zgodność z dokumentami lokalnymi, regionalnymi i krajowymi	64
Mapa 1 - Mapa Gminy Grodzisko Dolne.....	11
Mapa 2 - Uwarunkowania przyrodnicze Gminy Grodzisko Dolne.....	13
Mapa 3 - Infrastruktura komunikacyjna Gminy Grodzisko Dolne	15
Mapa 4 - Szlaki rowerowe przebiegające przez gminę Grodzisko Dolne i południowy fragm. Nadsańskiej Drogi św. Jakuba	15
Mapa 5 - Trasy Nordic Walking na terenie gminy Grodzisko Dolne.....	17